

บทที่ ๗

องค์กรทางพระพุทธศาสนาในไทยปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

เมื่อได้ศึกษาเนื้อหาในบทนี้แล้ว ผู้ศึกษาสามารถ

๑. อธิบายสาเหตุที่ทำให้เกิดขบวนการและองค์กรใหม่ ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้
๒. บอกแนวคำสอนขบวนการและองค์กรใหม่ ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้
๓. อธิบายกิจกรรมสำคัญของขบวนการและองค์กรใหม่ ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้
๔. อธิบายผลกระทบต่องสังคมของขบวนการและองค์กรใหม่ ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้

ขอบข่ายเนื้อหา

- ❖ สำนักสวนโมกขพลาราม
- ❖ สำนักสันติอโศก
- ❖ สำนักวัดพระธรรมกาย
- ❖ สำนักวัดหนองป่าพง
- ❖ สำนักวัดป่าบ้านตาด
- ❖ สำนักวัดถ้ำกระบก
- ❖ สำนักวัดพระบาทน้ำพุ

สื่อการเรียนการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน
๒. PowerPoint
๓. การบรรยายในชั้นเรียน
๔. เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

การวัดผลและประเมินผล

๑. ฟังการบรรยาย อภิปราย รายงาน และซักถาม
๒. แสดงความคิดเห็น การวิเคราะห์ การวิจารณ์
๓. ตรวจคำถามท้ายบท
๔. ถามตอบเป็นรายบุคคล

ความนำ

พุทธศาสนาที่แพร่หลายในประเทศไทย (ซึ่ง นิยมเรียกว่าเป็นพุทธศาสนาแบบ “เถรวาท” มากกว่า “หินยาน”) มีต้นทางจากประเทศศรีลังกาไม่น้อยกว่า ๘๐๐ ปี ดังนั้นจึงมีลักษณะหลายประเทศคล้ายกับที่นับถือในประเทศศรีลังกา เช่น การแบ่งพระภิกษุเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ อรัญวาสี คือ พระที่อยู่ป่า เน้นด้านการปฏิบัติกรรมฐาน กับ คามวาสี คือ พระที่อยู่เมืองหรือบ้าน เน้นด้านปริยัติ โดยมุ่งศึกษาและรักษาคัมภีร์ทางพุทธศาสนา ซึ่งทำให้การนับถือพุทธศาสนาของคนไทยมีการแบ่งแยกค่อนข้างชัดเจน ระหว่าง การศึกษาดำรง กับ การปฏิบัติ โดยเฉพาะในปัจจุบัน แม้จะมีความพยายามของบุคคลอย่างท่านอาจารย์พุทธทาสที่ประสานการศึกษาและปฏิบัติเข้าด้วยกัน และได้รับความสำเร็จระดับหนึ่ง แต่ก็ยังเป็นกระแสรองอยู่

พระสงฆ์ไทยหากแบ่งเป็นทางการจะมี ๒ นิกาย คือ มหานิกาย กับธรรมยุต นิกายหลังนั้นเกิดขึ้นจากความพยายามปฏิรูปพุทธศาสนาเมื่อ ๑๗๕ ปีที่แล้ว มหานิกายนั้นประกอบด้วยพระสงฆ์ประมาณร้อยละ ๘๐ ของทั้งประเทศ ในความเป็นจริงพระที่ถูกเรียกว่ามหานิกายนั้นหาได้มีแบบแผนการปฏิบัติเป็นหนึ่งเดียวไม่ แต่มีความหลากหลายมาก ที่จริงควรเรียกว่า นิกายที่ไม่ใช่ธรรมยุตมากกว่า (non-dhammayut) เพราะมหานิกายเป็นคำที่เกิดขึ้นหลังจากมีคณะธรรมยุตแล้ว ใช้เรียกพระทั้งหมดที่ไม่สังกัดธรรมยุตินิกายซึ่งในเวลานั้นมีหลากหลาย “นิกาย” มาก แต่ภายหลังได้ถูกทำให้เป็นหนึ่งเดียวอย่างเป็นทางการ (แต่ก็ยังมีจำนวนไม่น้อยที่มีแนวปฏิบัติและคำสอนเฉพาะตน แตกต่างจากคณะสงฆ์ส่วนใหญ่) อย่างไรก็ตามในเมืองไทยยังมีพระสงฆ์ที่ไม่ใช่เถรวาทด้วย ได้แก่ พระสงฆ์จีนนิกาย และอันนัมมิกาย แต่เป็นส่วนน้อยมาก นอกจากนั้นยังมีภิกษุณีซึ่งปัจจุบันมีจำนวนหลายสิบลูปแล้ว แต่ยังไม่ได้รับการรับรองจากมหาเถรสมาคม

ปัจจุบันพระสงฆ์ที่สังกัดทั้งสองนิกาย มีแนวทางการปฏิบัติและคำสอนคล้ายคลึงกันมาก แตกต่างตรงประเด็นปลีกย่อย ดังนั้นประชาชนที่เลือกนับถือพระสงฆ์นิกายใดนิกายหนึ่งจึงมีความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติที่ไม่สู้แตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่แล้วก็นับถือพระสงฆ์ทั้งสองนิกาย ไม่มีการแบ่งแยก

ทั้งมหานิกายและธรรมยุตล้วนอยู่ภายใต้องค์กรสงฆ์เดียวกัน โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประมุข มีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรบริหาร ซึ่งมีตัวแทนของมหานิกายและธรรมยุตจำนวนเท่ากัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ที่เหลือได้มาจากการแต่งตั้ง คณะสงฆ์ไทยนั้นได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐบาล อีกทั้งยังต้องพึ่งอำนาจรัฐในการรักษาเอกภาพในคณะสงฆ์ นอกจากนั้นนายกรัฐมนตรียังมีหน้าที่เสนอชื่อผู้ที่สมควรเป็นสมเด็จพระสังฆราชเพื่อให้พระมหากษัตริย์สถาปนา ดังนั้นคณะสงฆ์กับรัฐจึงมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมาก ความสัมพันธ์ดังกล่าวจัดว่าเป็นเอกลักษณ์ของพุทธศาสนาไทย เมื่อเทียบกับพุทธศาสนาแบบเถรวาทในประเทศอื่น ๆ ความสัมพันธ์พิเศษระหว่างพุทธศาสนากับรัฐยังเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ระบุว่า พระมหากษัตริย์ต้องเป็นพุทธมามกะ อีกทั้งพิธีการ

ของรัฐ มักมีพิธีการทางพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับ จึงกล่าวได้ว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของ ไทยอยู่กลาย ๆ แม้ไม่มีระบุไว้ในรัฐธรรมนูญก็ตาม

พุทธศาสนาไทยให้ความสำคัญกับบทบาทของพระสงฆ์มาก ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้นำทั้ง ทางธรรมและทางโลก คือไม่เพียงให้การอบรมทางด้านศีลธรรมและการพัฒนาจิตวิญญาณเท่านั้น แต่ ท่านยังสงเคราะห์ประชาชนในเรื่องอื่น ๆ ด้วย เช่น การศึกษา วัฒนธรรม การแพทย์ และการพัฒนา ชุมชน อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน พระสงฆ์มีบทบาทลดน้อยลง(พร้อม ๆ กับปริมาณที่ลดลงด้วย) วัดมิได้ เป็นศูนย์กลางของชุมชนต่อไป โดยเฉพาะในเมือง พระมีบทบาทด้านพิธีกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะงาน ศพ ด้วยเหตุนี้คำสอนทางพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนสมัยใหม่น้อยมาก การศึกษา สมัยใหม่ ตลอดจนสื่อมวลชนและระบบเศรษฐกิจซึ่งเน้นความสำเร็จทางโลก เช่น ความมั่งคั่งร่ำรวย มี อิทธิพลมากกว่า ค่านิยมดังกล่าวกลับมามีอิทธิพลต่อพระสงฆ์จำนวนไม่น้อย ทำให้คำสอนของท่าน เน้นความสำเร็จทางโลก มากกว่าการลดละกิเลส หรือการเข้าถึงความสุขทางจิตใจ

ชาวพุทธไทยให้ความสำคัญกับเรื่องการทำบุญมาก การทำบุญในพุทธศาสนานั้นแบ่งได้ เป็น ๓ ประเภท คือ ทาน ศีล ภาวนา ส่วนใหญ่แล้วการปฏิบัติทางศาสนาของชาวพุทธไทยจะ เน้นหนักที่การให้ทาน หรือการประกอบพิธีกรรม มากกว่าการรักษาศีล ดังนั้นในแต่ละปีเงินที่ใช้ใน การทำบุญจึงมีเป็นจำนวนนับแสนล้านบาท แต่ในเวลาเดียวกันความหย่อนยานในเรื่องศีล โดยเฉพาะ ศีล ๕ อันเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐาน กลายเป็นปัญหาใหญ่ของเมืองไทย ยิ่งการบำเพ็ญภาวนาด้วยแล้ว ยิ่ง มีน้อยลงไป อย่างไรก็ตามในช่วงสิบปีที่ผ่านมา มีความตื่นตัวในเรื่องสมาธิภาวนามากขึ้น มีสำนัก ปฏิบัติเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันคนชั้นกลางจำนวนไม่น้อยก็หันมาเข้าคอร์สปฏิบัติธรรม มากขึ้น หนังสือเกี่ยวกับธรรมะได้รับความนิยมสนใจอย่างมาก จนกลายเป็นหนังสือประเภทหนึ่งที่ขายดีใน เมืองไทย

ความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งที่กำลังเกิดขึ้นในเมืองไทย ก็คือ สิ่งที่เรียกว่า พุทธศาสนา แบบฆราวาส คือ การที่ฆราวาสมีบทบาทมากขึ้นในพุทธศาสนา ขณะที่บทบาทของพระสงฆ์ลดน้อยลง นอกจากครูสอนธรรมทั้งปริยัติและปฏิบัติจะเป็นฆราวาสมากขึ้นแล้ว ฆราวาสที่เป็นผู้นำในพิธีกรรม ต่าง ๆ ก็มีเพิ่มขึ้นเช่นกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ ช่องว่างระหว่างฆราวาสกับพระมีมากขึ้น ฆราวาสมีความศรัทธาต่อพระสงฆ์ ขณะที่การศึกษาของฆราวาสก้าวหน้ามากขึ้น จนรู้หน้า พระสงฆ์ส่วนใหญ่

อย่างไรก็ตามยังมีพระสงฆ์จำนวนไม่น้อยที่เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณ มีบทบาททั้งด้าน ปฏิบัติและเผยแผ่ สามารถชักนำให้ฆราวาสหันมาสนใจศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง มีทั้ง พระสงฆ์ในเมืองและพระสงฆ์ในป่า โดยเฉพาะประเพณีการปฏิบัติแบบวัดป่านั้นได้รับความนิยมอย่าง มากในหมู่ฆราวาสนักปฏิบัติที่อยู่ในเมือง ในหลายปีที่ผ่านมาจึงมีผู้นิยมไปปฏิบัติในวัดป่าเป็นจำนวน มาก รวมทั้งเห็นคุณค่าของการถือเพศพรหมจรรย์อย่างภิกษุ (เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มีผู้หญิงจำนวน

ไม่น้อยหันมาบวชภิกษุณี) นอกจากนั้นยังมีพระสงฆ์อีกมากที่มีบทบาทในงานพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์ธรรมชาติ รวมทั้งการสงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยากทั้งในเมืองและชนบท

ในอดีตมีธรรมเนียมว่าผู้ชายที่นับถือพุทธศาสนา เมื่ออายุครบ ๒๐ ปีจะต้องบวช ก่อนที่จะมีครอบครัว หรือได้ใช้ชีวิตในสมณเพศสักครั้งหนึ่งในชีวิตเป็นเวลาอย่างน้อย ๓ เดือน แต่ปัจจุบันธรรมเนียมนี้เลือนหายไปมาก หลายคนแม้จะบวช ก็บวชแค่ ๑๕ วัน หรือน้อยกว่านั้น ขณะที่ผู้ที่บวชนาน ๓ เดือนมีน้อยลงแม้กระทั่งในชนบท เพราะครอบครัวมีลูกน้อยลง (เฉลี่ย ๒ คน) จึงต้องการแรงงานไปช่วยในไร่นาไม่สามารถให้ลูกบวชพระได้นาน

พุทธศาสนาแบบเถรวาทนั้น มีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือนิพพาน อันเป็นผลจากการมีปัญญา เห็นความจริงแจ่มแจ้งว่าสิ่งทั้งปวงนั้นล้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน ไม่ควรยึดติดถือมั่น เมื่อจิตปล่อยวางสังขารทั้งปวงได้ ก็เป็นอิสระจากความทุกข์ อย่างไรก็ตามชาวพุทธไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่มุ่งหวังเพียงแค่ความสำเร็จในทางโลก หรือประโยชน์ปัจจุบันที่จับต้องได้ เช่น ทรัพย์ สุขภาพ งานการ และครอบครัว รวมทั้งปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง รองลงมาคือ การมีชีวิตหน้าที่ผาสุกหรือเป็นสุคติ เช่น บังเกิดในสวรรค์ มีส่วนน้อยที่มุ่งนิพพาน อย่างไรก็ตามปัจจุบัน การมีนิพพานเป็นเป้าหมาย ได้กลายเป็นอุดมคติของชาวพุทธจำนวนมากขึ้น รวมทั้งฆราวาสชนชั้นกลางที่มีการศึกษา แม้ว่าแนวปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพพานนั้น ยังมีความแตกต่างกันอยู่

ปัจจุบันมีขบวนการและองค์กรใหม่ ๆ ทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นจำนวนมากไม่น้อย ขบวนการและองค์กรที่เกิดขึ้นนี้ อาจเกิดจากสาเหตุและมีวัตถุประสงค์หลายประการ เช่น เกิดจากความขัดแย้งกับคณะสงฆ์กระแสหลัก เล็งเห็นความล้มเหลวของระบบการศึกษาของคณะสงฆ์กระแสหลัก และสภาพสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาที่ไม่เอื้อต่อการฟื้นฟูอันเป็นจุดหมายของพระพุทธศาสนา ต้องการล้มเลิกความมั่งคั่งทางไสยศาสตร์ของชาวพุทธ ต้องการแก้ไขปัญหาทางสังคมและเปลี่ยนทุกข์ของชาวบ้าน ต้องการบำเพ็ญกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ต้องการเผยแนวคิดและการปฏิบัติที่เข้าใจว่าถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา และที่สำคัญต้องการตั้งสำนักปฏิบัติธรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตความเป็นอยู่ของพระพุทธเจ้า และพระอรหันต์สมัยพุทธกาลให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้^๑

ในบทนี้ เราจะศึกษาขบวนการและองค์กรใหม่ ๆ ทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน โดยจะเลือกศึกษาเพียง ๗ สำนักสำคัญในประเทศไทย คือ สำนักสวนโมกขพลาราม สำนักสันติอโศก สำนักวัดพระธรรมกาย สำนักวัดหนองป่าพง สำนักวัดป่าบ้านตาด สำนักวัดพระบาทน้ำพุและสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก เพราะสำนักเหล่านี้มีแนวคิดและกิจกรรมเด่นเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไป และมีผลกระทบต่อสังคมไทยและต่างประเทศในด้านต่าง ๆ ไม่น้อย

^๑ ดูภัทรพร สิริกาญจน, “ขบวนการทางศาสนากับปัญหาสังคมปัจจุบัน” ในความรู้พื้นฐานทางศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๑๓๗.

๗.๑ สำนักสวนโมกขพลาราม

สวนโมกขพลาราม หรือชื่อเรียกทางการว่า วัดธารน้ำไหล จัดตั้งโดย พุทธทาสภิกขุ ตั้งที่ เขาพุทธทอง ริมทางหลวงหมายเลข ๔๑ บริเวณกิโลเมตรที่ ๑๓๔ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก

ท่านพุทธทาสภิกขุเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งสวนโมกขพลาราม เพื่อให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ผลงานของท่านพุทธทาสภิกขุยังมีปรากฏอยู่มากมายทั้งในรูปพระธรรมเทศนา และในรูปงานเขียน โดยท่านพุทธทาสภิกขุตั้งใจทำการถ่ายทอดพระพุทธศาสนาให้อยู่ในฐานะที่เป็น พุทธศาสนา อย่างแท้จริง นั่นคือเป็นศาสนาแห่งความรู้ ความตื่น ความเบิกบาน ไม่เจือปนไปด้วยความหลงผิดที่เข้าแทรกมากมายจนกลายเป็นเนื้อร้ายที่คอยกัดกิน ทั้งเรื่องพุทธพจน์ เรื่องไสยศาสตร์ เรื่องลัทธิพราหมณ์ เรื่องความยึดมั่นถือมั่นในบุญบาป เรื่องความหลงใหลในยศลาภของพระสงฆ์ และเรื่องปลีกย่อยอื่นๆ อีกมากมาย ท่านพุทธทาสภิกขุมุ่งชี้ให้ชาวพุทธทั้งหลายเห็นถึงมิจฉาทิฐีและสัสสัพพตปราคมาสเหล่านี้เสมอมา ทำให้หลายคนขนานนามท่านพุทธทาสภิกขุว่าเป็น พระผู้ปฏิรูป แต่แท้จริงแล้ว คำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุก็ไม่มีอะไรนอกเหนือไปกว่าความจริงอันสูงสุดที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบเลย เพียงแต่ระยะเวลาอันยาวนานได้ทำให้ความเข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าเปลี่ยนแปลงหรือถูกเบี่ยงเบนไป ท่านพุทธทาสภิกขุจึงทำหน้าที่เสมือนผู้กลั่นให้พระพุทธศาสนากลับมาบริสุทธิ์อีกครั้ง

พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญฺญ) หรือรู้จักในนาม พุทธทาสภิกขุ (๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ - ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๖) เป็นชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกิดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๙ เริ่มบวชเรียนเมื่ออายุได้ ๒๐ ปี ที่วัดนอก(อุบล) และมาประจำอยู่ที่วัดใหม่ (พุมเรียง) โดยมีท่านพระครูโสภณเจตสิกการาม (คง วิมล) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระปลัดพุ่ม อินทโชโต เจ้าอาวาสวัดนอก (อุบล) และพระครูศักดิ์ ธรรมรทโชโต เจ้าอาวาสวัดหัวคู (วินัย) เป็นพระคู่สวด ท่านได้ฉายาว่า**"อินทปญฺญ"** จากนั้นได้เข้ามาศึกษาพระธรรม

วินัยต่อที่กรุงเทพมหานคร จนสอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค แต่แล้วท่านพุทธทาสภิกขุก็พบว่าสังคมพระพุทธศาสนาแบบที่เป็นอยู่ในขณะนั้นแปดเปื้อนเปื้อนบิดไปมาก และไม่อาจทำให้เข้าถึงหัวใจของพระพุทธศาสนาได้เลย ท่านจึงตัดสินใจหันหลังกลับมาปฏิบัติธรรมที่อำเภอไชยา ซึ่งเป็นภูมิลำเนาเดิมของท่านอีกครั้ง การเรียน การศึกษา มิใช่การอ่าน หรือท่องๆ จำ แต่เป็นการเห็นที่ถูกต้องและสมบูรณ์ด้วยตนเองการก่อตั้งสวนโมกข์พุมเรียงและสวนโมกข์ไชยา ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

"สวนโมกข์พุมเรียง" จึงเริ่มเปิดกิจการ ท่านกล่าวว่า ในบริเวณนั้นมีต้นโมกและต้นพลาขึ้นอยู่ ท่านจึงนำเอาคำ โมก และ พลา มาต่อกัน ซึ่งก็ได้ความเต็มคำว่า **"กำลังแห่งความหลุดพ้น"** และเมื่อรวมกับคำว่า อาราม ซึ่งแปลว่าที่ร่มรื่น ที่รื่นรมย์ จึงกลายมาเป็นชื่อ สำนักป่า ชื่อตรงกับวัตถุที่ท่านประสงค์ กล่าวคือ เพื่อส่งเสริมวิปัสสนาธุระและเพื่อส่งเสริมให้เกิดความหลุดพ้นและที่มาของชื่อ **"พุทธทาส"** เป็นเพราะท่านตั้งใจจะรับใช้พระพุทธเจ้าในฐานะที่เป็นทาส โดยท่านได้ให้ความหมายของคำว่า "พุทธทาส" ว่า..."เกิดขึ้นจากความรู้สึกว่า ไม่มีอะไรดีกว่า ชีวิตของเราจะอยู่ต่อไปอีกกี่ปีก็ตามใจ ถ้าจะใช้ให้เป็นประโยชน์ที่สุดและสูงสุดก็ควรจะทำงานนี้คือ รับใช้พระพุทธเจ้า ด้วยการทำให้พุทธศาสนาแพร่หลายไป มีประโยชน์แก่คนทุกคนในโลกแล้วกัน" พร้อมปวารณาตนเองเป็น พุทธทาส เนื่องจากต้องการถวายตัวรับใช้พระพุทธศาสนาให้ถึงที่สุด ตลอดเวลาที่ดำรงสมณเพศ ท่านพุทธทาสภิกขุตั้งใจศึกษาพระปริยัติอย่างแน่นแฟ้น พร้อมตั้งมั่นปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด และวัตรเหล่านี้เองที่ทำให้ท่านพุทธทาสภิกขุเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยกิจทั้งด้านคันถธุระและวิปัสสนาธุระอย่างยากยิ่งที่จะหาพระภิกษุรูปใดเสมอเหมือน

คำสอนจำนวนมากจากท่านพุทธทาสภิกขุเป็นธรรมะระดับโลกุตระ อันมีนิโรธเป็นรส และมีนิพพานเป็นอารมณ์ ซึ่งพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นธรรมะชั้นสูง และไม่เหมาะกับฆราวาสผู้ยังเวียนว่ายอยู่ในวัฏวนแห่งโลกียะ แต่ท่านพุทธทาสภิกขุตระหนักว่าธรรมะเหล่านี้คือแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา และพุทธมามกะไม่ว่าจะระดับชั้นใดก็ควรจะได้รับรู้ ได้รับปฏิบัติ และได้รับผลจากธรรมะเหล่านี้ ซึ่งถึงแม้จะเป็นธรรมะที่ละเอียดลึกซึ้ง แต่ท่านพุทธทาสภิกขุก็ได้ถ่ายทอดให้อยู่ในรูปแบบที่คนทั่วไปสามารถเข้าถึงและเข้าใจ โดยยังคงเนื้อหาสำคัญไว้ได้อย่างครบถ้วน คำสอนทั้งหลายของท่านพุทธทาสภิกขุ แท้จริงแล้วก็คือการสกัดพระสูตรให้ออกมาเป็นภาษาพูด และพระอภิธรรมให้ออกมาเป็นภาษาชาวบ้านนั่นเอง โดยข้อธรรมที่ท่านพุทธทาสภิกขุเน้นย้ำมากที่สุดคือเรื่องสุญญตา จนทำให้ผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาหลายคนเรียกท่านว่า นักรบเพื่อความว่าง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นคำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุยังรวมไปถึงเรื่องพื้นฐาน เช่น เรื่องการทำงาน และเรื่องการศึกษา ซึ่งคนทั่วไปสามารถนำธรรมะเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที

นอกจากพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทแล้ว ท่านพุทธทาสภิกขุยังมีใจเปิดกว้าง ทำการศึกษาคำสอนของต่างศาสนาและต่างนิกาย ด้วยความคิดว่าศาสนาทั้งหลายล้วนมุ่งหมายในสิ่งเดียวกัน ในสมัยที่ท่านพุทธทาสภิกขุจำพรรษาอยู่ที่สวนโมกขพลาราม นอกจากสาธุชนคนไทยผู้สนใจในธรรมะทั้งหลายจะแวะเวียนมาสนทนา และฟังเทศน์ฟังธรรมจากท่านพุทธทาสภิกขุอย่างไม่ขาดสายแล้ว ยังมีชาวต่างชาติผู้ต้องการเรียนรู้พระพุทธศาสนา นักศึกษาและอาจารย์ทางด้านศาสนา ศาสตราจารย์จากต่างประเทศ รวมถึงประมุขของศาสนจักรต่างๆ แวะเวียนมาพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็น รวมทั้งสนทนาธรรมกับท่านเป็นอันมาก ทำให้สวนโมกขพลารามเปรียบเสมือนดั่งคิลาสำหรับผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และทำให้งานพระพุทธศาสนากลับมาตื่นตัวอีกครั้ง

การดำเนินชีวิตในสวนโมกขพลาราม ท่านพุทธทาสภิกขุยึดคติที่ว่า เป็นอยู่อย่างต่ำ มุ่งกระทำอย่างสูง โดยชีวิตประจำวันของท่านพุทธทาสภิกขุนั้นเป็นไปอย่างสันโดษและสมถะ สำหรับวัตถุดิบของภายนอก ท่านพุทธทาสภิกขุจะพึ่งพาแค่เพียงวัตถุดิบของที่ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ต่อไปได้ และวัตถุดิบของที่จำเป็นในการเผยแพร่ธรรมะเท่านั้น โดยไม่พึ่งพาวัตถุดิบของฟุ้งเฟ้ออื่นใดที่เกินจำเป็นเลย เรียกได้ว่ามีความเป็นอยู่อย่างต่ำที่สุด หากแต่การกระทำในความเป็นอยู่นั้นเป็นการกระทำอย่างสูงที่สุด นั่นคือเป็นการกระทำเพื่อศึกษา ปฏิบัติ และเผยแพร่พระพุทธศาสนา การศึกษาและปฏิบัตินั้นเป็นการกระทำอันนำไปสู่มรรคผล และแม้กระทั่งนิพพาน ซึ่งเป็นอุดมคติที่สูงที่สุดที่ชีวิตมนุษย์ควรจะบรรลุถึง ส่วนการเผยแพร่นั้นเป็นการกระทำเพื่อนำกระแสธรรมอันบริสุทธิ์ให้อาบหล่อเลี้ยงบรรดาคนทั้งโลก และทุกโลก เป็นการชี้ทางสว่างให้เพื่อนมนุษย์ ที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ให้บรรลุถึงอุดมคติที่สูงที่สุดของชีวิตมนุษย์ไปด้วยกัน หรืออย่างน้อย ก็จะทำให้มนุษย์เรานั้นได้ลดการเบียดเบียนตนเอง และลดการทำร้ายผู้อื่น อันจะก่อให้เกิดทั้งสันติสุขและสันติภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทั้งตัวมนุษย์และโลกมนุษย์ปรารถนา

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ท่านพุทธทาสยังได้เริ่มจัดทำหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา (ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์เผยแพร่หลักธรรมรายไตรมาส) ด้วยเช่นกัน

ใน ๒ ปีแรก ท่านพุทธทาสยังไม่ได้มาพักอยู่ที่สวนโมกข์-ไชยา แต่ได้ขอให้พระมหาเถรญาณจากวัดชยารามมาอยู่เป็นองค์แรก ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๗ ท่านจึงได้ย้ายมาอยู่ที่นี่ สวนโมกข์-พุมเรียง จึงต้องปล่อยให้เล็กร้างไปที่สวนโมกข์-ไชยานี้ ท่านพุทธทาสได้จดทะเบียนเป็นวัด ใช้ชื่อว่า **"วัดธารน้ำไหล"** แต่ชาวบ้านเรียกกันเองว่า **"วัดเขาพุทธทอง"** ตามชื่อภูเขากลางวัด เดิมที่ท่านต้องการให้สวนโมกข์เป็นองค์การอิสระ ไม่ต้องทำตามระเบียบของวัด ด้านหน้าใช้เป็นวัด ด้านหลังเป็นสวนโมกข์แยกกันทางกฎหมาย แต่ต่อมาภายหลัง ได้ยกให้เป็นของวัดธารน้ำไหลทั้งหมดภายในสวนโมกข์-ไชยา ท่านพุทธทาสได้สร้างสิ่งก่อสร้างสำคัญ ๆ ต่าง ๆ มากมาย โดยมีกำลังสนับสนุนในการสร้าง ทั้งจากพระเถรและฆราวาส สิ่งก่อสร้างได้แก่

- โรงมหรสพทางวิญญาน
- เรือใหญ่-เล็ก ๒ ลำ ซึ่งใช้เป็นที่พักเรือที่ประชุม ที่พักพระจรมหาหรือฆราวาสชาย รวมทั้งเป็นที่เก็บน้ำฝนด้วย
- รูปปั้นและภาพปั้นพุทธประวัติ
- รูปปั้นอวโลกิเตศวร
- โบสถ์แบบสวนโมกข์
- ลานหินโค้ง ซึ่งปกติจะเป็นสถานที่ใช้ฟังเทศน์ เลี้ยงพระ ทั้งนี้เพราะท่านต้องการสาธิตว่า สมัยพุทธกาลทำกันอย่างไร

– นอกจากนี้ ยังมีโรงเรียนหิน สระนาฟีเกอร์ ซึ่งท่านถือว่าเป็นอุปกรณ์ของมหรสพทางวิญญานด้วย และส้วมแบบสวนโมกข์

– ศาลาธรรมโฆษณ์ ซึ่งเป็นสถานที่รวบรวมผลงานของท่านพุทธทาสทั้งหมด ตลอดจนเป็นที่บรรจุศพของท่านตรงบริเวณใต้ฐานพระพุทธรูปสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในสวนโมกข์เกิดขึ้นทีละเล็กละน้อย จากญาติโยมพุทธบริษัท ที่รู้จักมากขึ้น เข้ามาช่วยกันสร้าง ซึ่งท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้ว่า จะสร้างสิ่งใดในที่นี้จะมีธรรมเนียมไม่จารึกชื่อไว้

การที่ท่านพุทธทาสมีความรู้แตกฉานในศาสตร์ต่าง ๆ มากมายนั้น ก็สืบเนื่องจากความสนใจในการศึกษาซึ่งท่าน ท่านพุทธทาสยังได้ศึกษาปรัชญาต่าง ๆ เช่น ปรัชญาอินเดีย ปรัชญาตะวันตก เป็นต้น ท่านเล่าว่า ปรัชญาอินเดียบางส่วนเป็นรากฐานของพุทธศาสนาเช่นกัน แต่ปรัชญาทางตะวันตกจะไม่ลึกซึ้งสูงสุดไปในทางดับทุกข์ หรือเพื่อ มรรค ผล นิพพาน แต่ประการใด ท่านพุทธทาสยังได้ศึกษาค้นคว้าในศาสนาและลัทธิอื่นๆอีกด้วยได้แก่ ศาสนาคริสต์ ลัทธิเซน มหายาน วัชรยาน โหราศาสตร์ เป็นต้น

ธรรมเนียมปฏิบัติของท่านพุทธทาส สำหรับธรรมะที่ท่านพุทธทาสใช้มากที่สุดในชีวิตปฏิบัติธรรมคือ "การพิจารณาจิตสัมผัสปัญญะ ไคร่ครวญ โดยโยนิโสมนสิการ" ท่านกล่าวว่า "...ได้รับประโยชน์มากที่สุด เป็นการเพิ่มพูนความรู้หรือปัญญาอันลึกซึ้ง มันก็มาจาก โยนิโสมนสิการ ไม่ว่าเรื่องบ้าน เรื่องโลก เรื่องธรรม...การรับเข้ามาโดยวิธีใดก็ตาม เช่น ฟังจากผู้อื่น อ่านจากหนังสือหรือจากอะไรก็ตามที่เรียกว่า นอกตัวเรา ฟังเข้ามาพอถึงแล้ว...ก็โยนิโสมนสิการ เก็บไว้เป็นความรู้ เป็นสมบัติ พอจะทำอะไร จะลงมือทำอะไร ก็โยนิโสมนสิการ ในสิ่งที่จะทำให้ดีที่สุด มันก็ผิดพลาดน้อยที่สุด เรียกว่าไม่ค่อยจะผิดพลาดเลย เท่าที่จำได้ในความรู้สึก...เพราะเราเป็นคนโยนิโสมนสิการตลอดเวลา และรู้สึกว่ามันฉลาดขึ้นมาก็เพราะเหตุนี้ ถ้าจะเรียกว่า ฉลาดนะ..."

ท่านพุทธทาสฉันเพียงคนเดียว บิณฑบาตเป็นวัตร ใช้ผ้า ๓ ผืน ท่านเล่าว่า "...เราถือ ๓ ผืน แบบใช้ผ้าอาบด้วย แต่ก็มีบางที่เหมือนกัน ชักสบง ก็ต้องนุ่งจีวรแทน จีวรถ้าเอามาพับกลางตามยาว ก็เท่ากับสบง ๒ ชั้น นุ่งแทนสบงจนกว่าสบงจะแห้ง ถ้าถือ ๓ ผืน ต้องถืออย่างนี้..."ในระยะแรกที่ท่านพุทธทาสย้ายเข้ามาที่สวนโมกข์-ไชยา ท่านมีบริวารและสิ่งของจำเป็นที่ใช้อยู่ไม่กี่อย่าง ได้แก่ บาตร ตะเกียงน้ำมันมะพร้าวทำด้วย แก้วลอยใส จูดยูหน้าพระพุทธรูป หนังสือ ๒-๓ เล่ม ต่อมาเมื่อท่านเริ่มเขียนหนังสือจริงจังขึ้น ท่านจึงมีกุฏิและตะเกียงหลอด เป็นตะเกียงน้ำมันขนาดเล็กมีหลอดแก้วยาวสำหรับผ้าห่ม มุ้งและหมอน ท่านจะใช้จีวรหรือบางครั้งจะใช้สังฆาฏิห่มเป็นผ้าห่ม ส่วนหมอนท่านใช้ไม้สองอันวางหัวท้ายแล้วใช้ไม้กระดานเล็ก ๆ ตอกขวางคล้ายม้ารองนั่งแต่เตี้ย ๆ เท่ากับหมอน และใช้ผ้าสังฆาฏิพับ ๆ รองเสียด้านหนึ่ง ซึ่งหมอนอย่างนี้เป็นของธรรมดา ๆ ที่ชาวบ้านใช้กันอยู่ทั่วไป สำหรับมุ้งท่านไม่ได้ใช้ แต่จะใช้ในยามที่ไม่สบาย ตามปกติจะให้ ดากวย ลูกศิษย์ สุมไฟกันยุงให้ท่านนั่งรุดงค์ควัตรของท่านพุทธทาส ท่านถือหลัก "การเป็นอยู่อย่างธรรมดา" ท่านกล่าวว่า

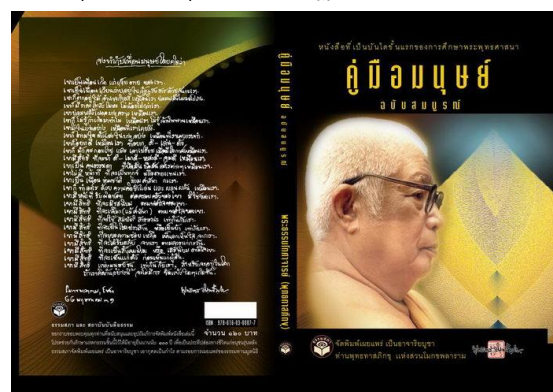
"...เป็นอยู่อย่างธรรมดา เพื่อให้จิตใจเกลี้ยง ช่วยให้จิตใจเหมาะแก่ที่จะเข้าใจธรรมชาติดำเนินขึ้น... ในแง่ของที่ว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือในแง่ที่มันจะต้องเป็นไปอย่างนั้น ซึ่งไม่ต้องดัดแปลง ไม่ต้องลำบากยากเย็น..."นอกจากนี้ ท่านยังกล่าวอีกว่า "...มันไม่มีแบบอะไรที่ตายตัว เอาตามสบายอย่างง่ายที่สุด อย่าให้มันมีปัญหาแก่แล้วกัน ไปจำกัดตายตัวอย่างนั้นอย่างนี้ ยิ่งบ้ำใหญ่ อย่าไปรู้ไปชี้มันมากนักแหละดี "

งานเขียนหนังสือ

หลังจากที่ท่านสร้างสวนโมกข์-ไชยา ไม่นาน ท่านคิดทำหนังสือ "พุทธศาสนา" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่ธรรมะ และเพื่อแถลงกิจการของคณะธรรมทานและสวนโมกข์ ท่านเล่าว่าในยุคนั้นที่กรุงเทพฯเคยมีหนังสือพิมพ์ "ธรรมจักร" ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส) แต่เมื่อสิ้นท่านก็ได้หยุดไป เมื่อท่านพุทธทาสออกหนังสือพิมพ์พุทธศาสนาในต่างจังหวัดทางกรุงเทพฯ จึงรื้อทางกรุงเทพฯ จึงรื้อฟื้น "ธรรมจักร"

"ระเบิดภูเขาหิมาลัย" หนังสือที่ออกมาเพื่อต่อต้านเรื่อง "ภูเขาแห่งวิถิพุทธธรรม" โดยโจมตีว่า พุทธทาสภิกขุ รับจ้างคอมมิวนิสต์มาทำลายพระศาสนา และมีการนำเรื่องดังกล่าวฟ้องพระเถระผู้ใหญ่ด้วย แต่ไม่เป็นผล

นามปากกาที่ท่านพุทธทาสใช้มีมากมาย ได้แก่ "พุทธทาส" จะเขียนเรื่องธรรมะโดยตรง "อินทปญโญ" กับ "ธรรมโยธ" จะเขียนเรื่องให้คนโกรธ เพราะจะวิจารณ์กันอย่างแรง กระแทกกันแรง "สิริवास" เขียนโคลงกลอน "สังฆเสนา" เขียนแบบนักรบเพื่อธรรม ส่วน "ทุโรโลกา รมณจิต" เขียนเรื่องปรารณาโลก "ข้าพเจ้า" เขียนเรื่องแง่คิดขำ ๆ "นายเหตุผล" เป็นการแกล้งเขียน เป็นเจตนาที่จะให้ผู้อ่านคิดนึกในทุกแห่งทุกมุม แกล้งเขียนค้านพุทธศาสนา ถ้าจะค้านมันจะค้านได้อย่างไร ให้คนอื่นได้วินิจฉัยได้ความรู้ทางพุทธศาสนามากขึ้นต่อมาเมื่อท่านพุทธทาส มุ่งเน้นการปฏิบัติธรรมเป็นหลัก โดยค้นคว้าศึกษาพระไตรปิฎก ท่านจึงได้เขียน "ตามรอยพระอรหันต์" ขึ้น โดยคัดเลือกเอาพระไตรปิฎก ส่วนหรือสูตรที่ควรเผยแพร่มาแปลลงในหนังสือพิมพ์ พุทธศาสนาท่านเล่าว่า "...ในนั้นมีคุณสมบัติของการปฏิบัติทั้งนี้เพราะค้นคว้าสำหรับไว้ใช้เองด้วย เพื่อตามรอยเอง เพื่อใช้กับตนเอง แล้วก็เห็นว่าคนอื่นเขาก็ใช้ได้ ก็เลยให้พิมพ์ให้โฆษณาออกไป...มันเป็นตอนต้น ๆ ก่อน สมานทิ ภาวนา

วรรณกรรมคู่มือมนุษย์ฉบับสมบูรณ์

การยืนปาฐกถาธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ

ด้วยความรู้ความสามารถของท่านพุทธทาส จึงได้รับการถวาย "ปริญญาคุชฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์" สาขาต่าง ๆ จากสถาบันหลายแห่ง ท่านพุทธทาสได้มรณภาพโดยสงบ เมื่อเวลา ๑๑.๒๐ น. ของวันศุกร์ที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๓๖ รวมอายุท่านได้ ๘๗ ปี ๑ เดือน ๑๑ วัน

ท่านพุทธทาสได้ทำปณิกรรมเรื่องการจัดงานศพของท่าน ซึ่งท่านพระครูปลัดศีลวัฒน์ ได้ปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัด โดย

ท่านระบุในปณิกรรมไม่ให้ฉดยาศพ ไม่ให้จัดงานพิธีใด ๆ ให้เผาศพโดยวิธีเรียบง่ายที่สุด และนำอัฐิไปเก็บไว้ใต้ฐานพระพุทธรูปในศาลาธรรมโฆชน์ พร้อมกับให้เทพูนซีเมนต์โบกทับ ส่วนอังคารให้แบ่งเป็น ๓ ส่วน นำไปลอยที่ช่องหมู่เกาะอ่างทอง ที่เขาประสงค์ และที่ต้นน้ำตาปีที่เขาสก

สวนโมกข์ได้จัดให้มีการเผาศพท่านพุทธทาส ในวันทำวัตร ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๐ ตรงกับวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๓๖ ณ บริเวณเขาพุทธรอง โดยใช้พิธีตามแบบโบราณ คือปักเสา ๔ ต้น ดาดเพดานด้วยผ้าขาวเริ่มทำพิธีเผาเวลาประมาณ ๑๕.๓๐ น. โดยท่านพระเทพวิสุทธิเมธี (ท่านปัญญา) เป็นประธานในการจุดไฟ พระภิกษุจำนวนนับพันองค์ นั่งสวดมนต์ ดังกระหึ่มทั่วบริเวณภูเขาด้านขึ้นไปทางโบสถ์ ส่วนอีกด้านหนึ่งให้ประชาชนได้เดินผ่านไปเคารพศพได้อย่างทั่วถึงทุกคนมาเผาศพ นั้นเป็นการพูดไปตามกิริยาภายนอก แต่ว่าคนฉลาดคงจะพูดว่า มาเพื่อการศึกษาการเผาศพมันจะศึกษาอะไรได้บ้างขอให้คิดดู แต่ว่าการศึกษานี้มันลำบากเหมือนกัน ถ้าหมั่นทวนทวนมันก็ไม่ได้ยิน ตามันบอดก็ไม่เห็นแล้ว ถ้าตามันไม่บอดมันก็เห็นเห็นกระแสดการเกิด แก่ เจ็บตาย เห็นชีวิตชีวาที่เกิดขึ้นมาแล้วเป็นไปอย่างไร

สังขารมรสสุดท้ายของชีวิต ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย มันเป็นธรรมดา เช่นนั้นเอง (ตถตา) เห็นธรรมชาติคือเห็นความเป็นเช่นนั้นเอง

๗.๑.๑ คำสอนคำสำคัญของสำนักสวนโมกขพลาราม

คำสอนของสำนักสวนโมกข์หรือของท่านพุทธทาสภิกขุมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่แก่นคำสอนสำคัญที่ท่านนำมาเผยแผ่ และเพียรอธิบายอยู่บ่อยครั้งทั้งในรูปของการบรรยายปาฐกถาและงานเขียน คือ ธรรมะ ๙ ตา ได้แก่ ๑) อนิจจตา ความที่สรรพสิ่งไม่เที่ยงถาวร ไม่คงที่ ไม่คงตัว มีความผันผวนปรวนแปร ๒) ทุกขตา ความที่สรรพสิ่งที่สามารถทนอยู่ในสภาพเดินได้ ๓) อนัตตตา ความที่สรรพสิ่งไม่ใช่ตัวตน ไม่อยู่ในอาณัติหรือการบังคับของใคร ๔) อิทัปปัจจยา ความที่สรรพสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นโดยอิงอาศัยกันและกัน ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นโดยบังเอิญ ๕) สุนฺณุตตา ความที่สรรพสิ่งว่างจากการปรุงแต่งเหตุปัจจัย โดยไม่มีตัวตนเข้าไปผูกพันจนเกิดความทุกข์เป็นสภาวะที่สะอาด สว่าง สงบ ๖) อัมมัญญิตตา ความที่สรรพสิ่งดำรงอยู่ตามธรรมชาติ ไม่มีผู้สร้างหรือบันดาล ๗) อัมมนิยามตา กฎของธรรมดาหรือกฎธรรมชาติที่ดำรงอยู่เช่นนั้น ๘) อตัมมยตา การที่มนุษย์ไม่ถูกปัจจัยปรุงแต่ง คือไม่ถูกโลกธรรมท่วมทับจนเกิดความทุกข์ ๙) ตถตา ความที่สรรพสิ่งดำเนินไปตามกระบวนการของธรรมชาติ คือเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไปท่านพุทธทาสภิกขุเรียกว่า “การที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวง จะต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมัน และจะต้องแก้ไขกันที่นั่น โดยไม่มีอะไรแปลก มันเป็นอย่างนั้นเอง”^๒

ความจริงธรรมทั้ง ๙ ตานี้มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก แต่ท่านพุทธทาสภิกขุนำมา อธิบายใหม่ด้วยภาษาร่วมสมัยเพื่อกระตุ้นให้กระตือรือร้นความคิดของคนทั้งหลาย จนเกิดแรงบันดาลใจนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต เช่น คำสอนเรื่องสุนฺณุตตา จิตว่าง อตัมมยตา-กูไม่เอากับมันแล้วโว้ย และตถตา-มันเป็นเช่นนั้นเองหรือช่างหัวมัน

กล่าวโดยสรุป แก่นคำสอนสำคัญของท่านพุทธทาสภิกขุ นอกจากธรรมะ ๙ ตาดังกล่าวแล้ว คำสอนที่ท่านเน้นย้ำอยู่เสมอเพื่อให้มนุษย์ตื่นตัวและไม่ประมาทเร่งเพียรบำเพ็ญกิจของตนอย่างเต็มสุดกำลังและความสามารถคือ “สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสยา สรรพสิ่งไม่ควร ยึดมั่นถือมั่น” ท่านพุทธทาสภิกขุถือว่าธรรมข้อนี้เป็นหัวใจของพระพุทธ ศาสนา เพราะสอดคล้องกับกฎไตรลักษณ์

๗.๑.๒ กิจกรรมสำคัญของสำนักสวนโมกขพลาราม^๓

นับแต่ท่านพุทธทาสภิกขุก่อตั้งสวนโมกขพลารามขึ้น ท่านก็ดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคมมาโดยลำดับเป็นเอนกประการ ตามปณิธานที่ท่านตั้งไว้ ดังจะเห็นได้จากงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านทั้งในรูปแบบของการปาฐกถา บรรยาย งานเขียน และงานแปล เป็นต้น นอกจากการเผยแผ่ในรูปแบบดังกล่าวแล้ว กิจกรรมเด่นและเป็นที่ประจักษ์ที่ควรนำมากล่าวในที่นี้คือ ท่านไม่เพียงก่อตั้งโรงมหรสพทางวิญญูณ เพื่อให้มนุษย์ เกิดความเพลิดเพลินทางวิญญูณ ด้วยรสแห่งธรรมะ เป็นสิ่งจำเป็นต้องมี เพื่อแทนที่มหรสพทางเนื้อหนังที่ตามนุษย์ให้เป็น

^๒ สรุปและเรียบเรียงจากพุทธทาสภิกขุ, *อตัมมยตาประยุกต์*, (กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๙-๑๘๓.

^๓ พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนเสโน, *ประวัติพระพุทธศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๒๐๒.

ปีศาจชนิดหนึ่งอยู่ตลอดเวลาเท่านั้น ท่านก่อตั้งสวนโมกขนิมิตนาชาติขึ้น สำหรับชาวต่างประเทศผู้สนใจ มาศึกษาและปฏิบัติธรรมและก่อตั้งอาศรมธรรมมาตา เพื่อเปิดโอกาสให้สตรีผู้สนใจมาศึกษาและ ปฏิบัติธรรม และที่สำคัญท่าน ได้ร่วมกับน้องชายคือนายธรรมทาส พานิชก่อตั้งคณะธรรมทานขึ้น เพื่อจัดพิมพ์หนังสือพระพุทธศาสนาเผยแผ่ (หนังสือพระพุทธศาสนา เป็นหนังสือพิมพ์ธรรมะที่จัดทำ ขึ้นมีอายุยาวนานที่สุด ฉบับแรกออกในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ จนถึงปัจจุบัน เป็นปีที่ ๗๔ เล่ม ๒ ฉบับเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๕๙) ปัจจุบันสวนโมกขได้มีการจัดฝึกอบรมธรรมะ ให้แก่ผู้สนใจทั้งรายบุคคล และเป็นหมู่คณะประจำทุกเดือน ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับธรรมะ เทปการบรรยายธรรมะมากมาย นับว่ากิจกรรมที่ท่านพุทธทาสภิกขุริเริ่มแต่ต้นและมีผู้สานต่อจนถึง ปัจจุบันนี้ ได้อำนวยประโยชน์สุขแก่สังคมเป็นอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อสังคมหลายประการ ซึ่งเรา สามารถวิเคราะห์ได้ในหัวข้อต่อไป

๗.๑.๓ สำนักสวนโมกขพลาราม: ผลกระทบต่อสังคม

การเกิดขึ้นของสำนักสวนโมกขพลารามตลอดระยะเวลา ๕๐ ปีนี้ สิ่งผลกระทบต่องานหลายประการ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ การปฏิรูปในหลาย ๆ ลักษณะด้วยกัน เริ่มต้นจากการฟื้นฟูสำนักปฏิบัติหรือวัดป่าเรื่อยมา ในที่นี้ขอสรุปเฉพาะลักษณะเด่นและสำคัญ คือ^๔

๑. การวิจารณ์ความเชื่อและการปฏิบัติศาสนาในสังคมไทย บทวิจารณ์ที่สำคัญและทำให้ท่านถูกกล่าวหาว่ารับจ้างคอมมิวนิสต์มาปาฐกถา ก็คือปาฐกถาเรื่อง “ภูเขาแห่งวิถีพุทธธรรม” และเรื่อง “ความสงบคือพุทธธรรม” เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ และ ๒๔๘๕ ตามลำดับ

๒. การอธิบายธรรมะบางเรื่องใหม่ให้เป็นประโยชน์ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การอธิบายเรื่องปัจจุสมุปบาทให้มีความหมายเพียงขณะจิตเดียวหรือในชีวิตปัจจุบันเท่านั้น ไม่ต้องมีความข้ามภพข้ามชาติตามคัมภีร์วิสุทธิมรรค คำว่า “ชาติมีความหมายถึง การเกิดขึ้นแห่งความรู้สึกด้วยอวิชชา เมื่อใดเกิดความรู้สึกเป็น ตัวกู-ของกู ขึ้นมาที่หนึ่ง ก็เรียกว่าชาติหนึ่ง ถ้าจิตใจยังว่าง ๆ เฉย ๆ เช่น เวลานี้ ไม่ได้นึกถึงตัวกู-ของกู นี้ไม่มีชาติ เพราะฉะนั้น วันหนึ่ง ๆ เกิดได้หลายชาติ ตายได้หลายชาติ”

๓. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพระพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน เช่น ท่านได้แปลหนังสือเว่ยหล่าง และฮวงโปของนิกายเซ็น เป็นภาษาไทย จากนั้นหนังสือในลักษณะเดียวกันจึงได้เกิดขึ้นตามมาเกี่ยวกับมหายานนี้ ท่านพุทธทาสพูดว่า “นี่เราจะมัวมออยู่ทำไมที่หมดที่นี้เรากล้าฉะนั้น จึงทำให้เกิดมีหนังสือฝ่ายนิกายเซ็นขึ้นมาอ่านกันในประเทศไทย” ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ท่านพุทธทาสเปิดใจกว้างไม่ติดนิกาย คือมองเห็นว่าสัจจะ นั้นมีใช้จำกัดอยู่ในนิกายใดนิกายหนึ่งโดยเฉพาะ

๔. การเกี่ยวข้องกับศาสนาคริสต์และศาสนาอื่น ๆ ท่านพุทธทาสได้มีปณิธานอันแน่วแน่เพื่อให้ ๑) พุทธศาสนิกชนหรือศาสนิกชนแห่งศาสนาใดก็ตาม เข้าถึงความอันลึกลับที่สุดแห่งศาสนาของตน

^๔ จินดาจันทร์แก้ว, ศาสนาปัจจุบัน, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๑๗๓ - ๑๗๗

๒) ทำความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา และ ๓) ดึงเพื่อนมนุษย์ออกมาจากอิทธิพลของวัตถุนิยม ท่านมองศาสนาว่าแตกต่างกันเพียงรูปแบบหรือเปลือกนอก เพราะเกิดในประเทศต่างกัน มีวัฒนธรรมต่างกัน ดังที่ท่านกล่าว “มนุษย์ทุกคนไม่ว่าเขาจะอยู่ในประเทศอะไร พูดภาษาไหน หรือนับถือศาสนาอะไร ล้วนมีปัญหาสากลร่วมกันอยู่อย่างหนึ่งคือการเอาชนะความชั่วร้าย หรือความปกปรกของจิตใจที่เรียกว่า กิเลส สิ่งที่เป็นความชั่วร้ายหรือกิเลสนี้มีอยู่ในทุกคนมิใช่เป็นปัญหาของศาสนาใดศาสนาหนึ่งโดยเฉพาะคนแต่ละคนผู้มีศานาย่อมมี ปัญหานี้ย่อมจะเป็นหนึ่งเดียวที่สามารถใช้กับคนได้ทุกคน มรรคาหรือเครื่องมือที่จะทำให้ความชั่วร้ายนี้แหละคือ ศาสนา ด้วยเหตุนี้ ศาสนาที่แท้ หรือศาสนาโดยหัวใจสาระจึงมีลักษณะสากลในเรื่องการนำมาใช้(แก้)ปัญหา”

๕. ในทัศนะทางการเมือง ท่านพุทธทาสได้พัฒนาแนวคิดเรื่อง “ธรรมิกสังคมนิยม” ขึ้นมา โดยท่านให้ความหมายว่า “สังคมนิยม คือเห็นแก่สังคม ไม่เห็นแก่บุคคล” และว่าในสังคมที่มีศีลธรรมเสื่อมทราม จะต้องมีการเมืองชนิดเผด็จการด้วย คือ ต้องมีเผด็จการโดยธรรม โดยความถูกต้อง โดยความเมตตากรุณา แม้ว่าจะกำจัดคนเกเรออกไปก็เรียกว่ายังถูกต้องอยู่นั้นแหละ เพราะฉะนั้นระบบการเมืองนี้ ต้องเป็นเผด็จการโดยธรรม

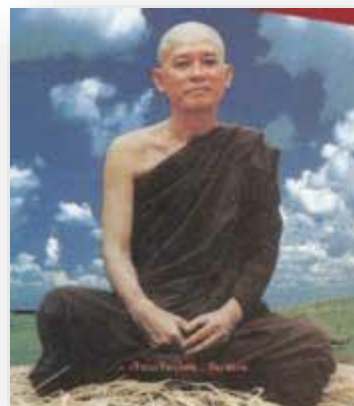
สรุป สำนักสวนโมกข์ก่อตั้งขึ้นมาโดยพระธรรมโกศาจารย์หรือท่านพุทธทาสภิกขุเมื่อพ.ศ. ๒๔๗๕ ณ วัดตระพังจิก อำเภอไชยา ท่านให้ชื่อว่า “โมกขพลาราม” โดยมีความหมายว่า ส่วนป่าอันเป็นกำลังแห่งความหลุดพ้น ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๗ ท่านได้ย้ายจากสวนโมกข์เก่ามาสถานที่แห่งใหม่ คือ วัดธารน้ำไหล ในปัจจุบัน สาเหตุสำคัญที่ทำให้ท่านก่อตั้งสวนโมกข์ขึ้นก็เพราะต้องการตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิต ความเป็นอยู่ของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์สมัยพุทธกาล ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ท่านพุทธทาสภิกขุมีคำสอนมากมายนอกจากธรรมะ ๘๔,๐๐๐ คำแล้ว คำสอนที่ท่านเน้นย้ำอยู่เสมอและท่านนับเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา คือ “สัพเพ ธมมา นาลอภินิเวสยา สรรพสิ่งไม่ควรยึดมั่นถือมั่น” คำสอนของท่านอำนวยประโยชน์ต่อสังคมจนเกิดผลกระทบตามมาหลายอย่าง ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง เช่น การตีความคำสอนในพระไตรปิฎก การวิพากษ์วิจารณ์ความเชื่อและการปฏิบัติศาสนาในสังคมไทยกิจกรรมที่ท่านริเริ่มดำเนินการแต่ต้นและสานุศิษย์ดำเนินการต่อมาจนปัจจุบันก็นับว่าอำนวยประโยชน์แก่สังคมไม่น้อยเหมือนกัน อาทิ สวนโมกข์นานาชาติ โรงเรียนสหพทางวิญญูณ อาศรมธรรมมาตาทำได้อุทิศชีวิต “เป็นทาสของพระพุทธเจ้า” ใช้เวลาทั้งหมดของชีวิตทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนต่างศาสนาสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนต่างศาสนากระตุ้นให้คนทั้ง หลายนำธรรมะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตเพราะ “ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ” ท่านจึงได้รับการขนานนามว่าปราชญ์เมธีตะวันออก และนาคราชุนแห่งเกรวาท

๗.๒ สำนักสันตติโคก^๕

พุทธสถานสันตติโคก^๕

ตั้งอยู่ ที่ เลข ที่ ๖๕/๑ ซ.เทียมพร ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐ โทร. ๐๒-๓๗๔-๕๒๓๐ บนเนื้อที่ประมาณ ๗ ไร่ ถือเป็นศูนย์กลาง ของชาวอโศก ในการเผยแผ่ธรรม เป็นแหล่งผลิตสิ่งพิมพ์ และ สื่อสารสัจจะ โดยมี ‘มูลนิธิธรรมสันติ’ เป็นผู้ดูแล

กำเนิด "สันตติโคก" เริ่มต้นจาก นายรัก รักพงษ์ ซึ่ง ปัจจุบันคือ สมณะโพธิรักษ์ ได้ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด มา ตั้งแต่ สมัยเป็นฆราวาส ทั้งๆ ที่ยังเป็นนักจัดรายการ และ โฆษก ทวี อยู่ที่ยัง ๔ บางขุนพรหม จากการถือศีล ปฏิบัติธรรม อย่างเอาจริงเอาจัง เช่น เลิกอบายมุขทุก ชนิด เลิกกินเนื้อสัตว์ บริโภคอาหารมังสวิรัต วันละ ๑ มื้อ เลิกจากคู้หมั่นคู้หมาย ที่คิดจะแต่งงานด้วย และ สูดท้าย ก็ยืนในลาออกจากงาน แจกทรัพย์สินทั้งหมด ให้น้องๆ ไป ทั้งที่ชีวิตในขณะนั้น กำลัง เจริญก้าวหน้าด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ และ โลภียสุขต่างๆ (มีรายได้เดือนละ ประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาท ขณะ ที่นายกรัฐมนตรีสมัยนั้น มีเงินเดือนประมาณ ๑๒,๐๐๐ บาท และ ในช่วงนั้น ธุรกิจทำ ภาพยนตร์เรื่อง “โชน” ทั้งเพลงประกอบภาพยนตร์ ที่แต่ง เช่น เพลงฟ้าต่ำแผ่นดินสูง เพลงขึ้นรัก เพลงกระต่ายเพ้อ เป็นต้น กำลังโด่งดัง ได้รับความนิยมอย่างสูง) หลังจากได้ปฏิบัติธรรม อย่างเอาจริง เอาจัง ตลอดมา เป็นระยะเวลา ๒ ปี จนสละละทิ้งอบายมุข โลกธรรม กามคุณ ได้หมดสิ้น จนเกิดความเชื่อมั่นว่า ตนได้บรรลุความจริง และ เห็นความจริงในตนแล้ว (ปัจจุตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ) และ มีความแน่ใจว่า การปฏิบัติธรรม ที่เอาจริง เป็นสัมมา ย่อมบรรลุความจริง (อริยสัจธรรม) ต่อมา เมื่อ วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๓ จึงได้เข้าอุปสมบท ที่วัดอโศการาม ในคณะธรรมยุติกนิกาย ได้รับฉายา ว่า “พระโพธิรักษ์โต” โดยมี พระราชวรคุณ เป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อท่านโพธิรักษ์ ได้เข้ามาบวชใน ธรรมยุตแล้ว ด้วยปฏิปทา ที่เคร่งครัด และ จริยวัตร ที่สงบสำรวม จึงก่อให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใส มี ผู้มาขอศึกษาฝึกฝน ปฏิบัติตามด้วย ทั้งฆราวาส และ นักบวช ซึ่งมีทั้งพระธรรมยุต และ มหานิกาย ต่อมาเมื่อวัน ที่ ๒ เมษายน ๒๕๑๖ ท่านโพธิรักษ์ ได้รับการสวด ญัตติจุตถกรรม อีกครั้ง เข้าเป็น พระของคณะมหานิกาย เพิ่มเข้าไปอีกคณะหนึ่ง โดยมีได้ทำการสึก แต่อย่างไร ที่วัดหนองกระทุ่ม อ. กำแพงแสน จ.นครปฐม โดยมีพระครูสถิตวุฒิคุณ เป็นพระอุปัชฌาย์ เหตุที่ต้องทำเช่นนี้ เพราะพระ อุปัชฌาย์ฝ่ายธรรมยุต ท่านไม่ต้องการให้พระทางฝ่ายมหานิกาย มาอยู่ร่วมศึกษาอบรมด้วย แต่ท่าน

^๕ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.asoke.info/01Religion/Buddhastan/santi-asoke/santinakon01.html>. (๒๙ มกราคม ๒๕๕๙)

โพธิรักษ์ เจตนามุ่งสารสังฆธรรมเป็นใหญ่ ไม่ติดใจในเรื่องนิกาย จึงมีพระทั้งมหานิกาย และ ธรรมยุต มาร่วมศึกษาฝึกฝน อยู่กับท่าน โดยยึดพระธรรมวินัย เป็นหลักสำคัญ

ดังนั้น เพื่อความสบายใจของอุปัชฌาย์ ที่ท่านถือในนิกาย ท่านโพธิรักษ์ จึงได้คืนใบสุทธิให้ธรรมยุตไป แล้วถือใบสุทธินิกาย เพียงใบเดียว เมื่อ ๒๕ เมษายน ๒๕๑๖ แต่ท่านโพธิรักษ์ก็ถือว่า ท่านเป็นพระทั้งสองนิกาย ท่านจึงมีพระทั้งจากมหานิกาย และ ธรรมยุต มาศึกษาฝึกฝนอยู่ด้วย เพราะท่านโพธิรักษ์ ไม่ได้รังเกียจนิกายใดๆ แต่มุ่งหมายทำงาน ให้พระศาสนาโดยส่วนรวม เพียงแต่ไม่ให้ผิด พระวินัยเป็นสำคัญ ต่อมาเมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๑๘ ท่านโพธิรักษ์ และ หมู่สงฆ์ชาวโศก ๒๑ รูป ได้ประกาศลาออก จากมหาเถรสมาคม ในคราวที่มีการประชุม พระสังฆาธิการ และ พระใหม่ ๑๘๐ รูป ที่วัดหนองกระทุ่ม การประกาศลาออก จากมหาเถรสมาคม ในครั้งนั้น ในทางธรรมวินัย ถือว่าเป็นการทำ “นานาสังวาส” ซึ่งเป็นนิติประเพณี ในทางพุทธศาสนา ที่ให้อิสระเสรีภาพ กับชาวพุทธ

เมื่อเกิดความแตกต่างทางความคิดเห็น และ การมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า “ทิศทาง ของผู้แสวงหาลาภ และ นิพพาน ย่อมสวนทางกัน” เนื่องจากคณะสงฆ์ชาวโศก มีความแตกต่างกัน ทั้งด้านวัตรปฏิบัติ (พิธีกรรม - พุทธกรรม - และ กิจกรรม) อีกทั้งหัวข้อคำสอน (อุเทศ) ที่อธิบายชี้แจงแสดงบอก ก็แตกต่างกัน และ แนวทางการศึกษา อบรมฝึกฝนตน อันนำไปสู่ความพ้นทุกข์ (อริสัจ-อริจิต-อริปัญญา ที่เป็นไตรสิกขา) ก็แทบจะตรงกันข้าม ด้วยความแตกต่างทั้งหมดนี้ คือสภาพความเป็น “นานาสังวาส” โดยธรรม จึงทำให้สมณะชาวโศก มีความจำเป็น ต้องประกาศแยกตัวออกมา ให้ถูกธรรมวินัย ตามหลักของ “นานาสังวาสภูมิ”

ชาวโศกมักจะได้รับการกล่าวตู่โจษท้วงว่า การประกาศลาออก จากการปกครอง ของมหาเถรสมาคม เช่นนี้ ถือว่าเป็นการล่วงละเมิด กฎหมายบ้านเมือง โดยถูกกล่าวหาว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ ใช้บังคับแก่ พระสงฆ์ทุกรูป คณะสมณะชาวโศก ไม่มีสิทธิลาออก หรือประกาศตน ไม่อยู่ใต้บังคับ ของพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ ๒๕๐๕ โดยอ้างกฎหมายรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ว่า คนไทยต้องมีหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎหมาย เมื่อกฎหมายไม่ได้ให้การยกเว้นไว้ จึงไม่มีผล ให้คณะสงฆ์ชาวโศก ลาออกจากมหาเถรสมาคมไปได้ การตีความดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นการตีความ โดยปราศจากหลักการ และ วิธีการในการตีความตามกฎหมาย กล่าวคือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทย พ.ศ.๒๕๐๕ เป็นกฎหมาย ที่มีบทกำหนดโทษ จึงเป็นกฎหมาย ที่มีโทษอาญา ดังนั้น การตีความ ต้องตีความ โดยเคร่งครัด ตามความในมาตรา ๒ ตามประมวลกฎหมายอาญา และ ต้องไม่ขัดกับ รัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมาย ใช้อยู่ในขณะนั้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ เป็นกฎหมาย สารະบัญญัติ การตีความกฎหมายนั้น ต้องอยู่ภายใต้หลักการ ที่ว่า ถ้าไม่มีกฎหมายห้าม ก็ไม่มี ความผิด และ ไม่มีโทษ ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรา ๒ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ที่บัญญัติว่า “บุคคล จะต้องรับโทษ ในทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำการ อันกฎหมาย ที่ใช้ในขณะที่กระทำเท่านั้น บัญญัติเป็น ความผิด และ กำหนดโทษไว้ และ โทษ ที่จะลงต่อผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษ ที่กำหนดไว้ใน

กฎหมาย” เมื่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ ไม่ได้ห้าม ไม่ให้มีการประกาศลาออกไว้ จึงถือว่า ไม่มีกฎหมายกำหนดห้ามไว้ ดังนั้น การประกาศ ลาออกจากการปกครอง ของมหาเถรสมาคมนั้น คณะสมณะชาวโอศก จึงสามารถกระทำได้ ไม่เป็นการขัดแย้ง กับพระธรรมวินัย ตามหลัก “นानาสังवास” ด้วย และ เป็นการสอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๕ ที่ระบุไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ ในการถือศาสนา นิกายศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และ ย่อมมีเสรีภาพ ในการปฏิบัติพิธีกรรม ตามความเชื่อถือ ของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ ต่อหน้าที่พลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน” ในเรื่องใช้เสรีภาพ ดังกล่าว ในวรรคหนึ่ง “บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง มิให้รัฐ กระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิ หรือประโยชน์ อันควรจะมีควรได้ เพราะเหตุ ที่ถือศาสนา นิกาย ของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรม ตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น...” เพราะฉะนั้น คณะสมณะชาวโอศก ย่อมมีสิทธิ ที่จะได้รับความคุ้มครอง ตามมาตรา ๒๕ ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย อีกทั้งไม่มีกฎหมายใด บัญญัติห้ามการกระทำได้กล่าว ว่าเป็นความผิด และได้กำหนดโทษไว้ การลาออกจากการปกครอง ของมหาเถรสมาคม ย่อมกระทำได้ และ ยังเป็นการสอดคล้อง กับพระธรรมวินัย ในหลัก ของนานาสังवास ที่ให้อิสระเสรีภาพ และ สิทธิมนุษยชน อันสมบูรณ์ เมื่อเกิดมีความแตกต่างกันขึ้นมา จนถึงขีด “นานาสังवास” ก็สามารถให้อยู่กันไปได้ อย่างสันติภาพ การกำเนิด ของสันติโอศก เป็นการเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย โดยธรรมชาติ ไม่ได้เกิดขึ้นมา เพื่อจะตั้งนิกายใหม่

กล่าวโดยสรุป การกำเนิด ของสันติโอศก เป็นการเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย โดยธรรมชาติ ไม่ได้เกิดขึ้นมา เพื่อจะตั้งนิกายใหม่ เริ่มตั้งแต่นายรัก รักพงษ์ ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด จนได้พบ “อริยสัจธรรม” จากนั้น จึงได้เข้าไปอุปสมบท ในคณะธรรมยุติกนิกาย แต่ก็มีปัญหา เรื่องการยึดติดในนิกาย จึงได้เพิ่มสภาพ บวชกับฝ่ายมหานิกาย เข้าไปอีกคณะหนึ่ง ดังกล่าวนั้นแล้ว กระนั้นก็ดี เนื่องจากมีข้อแตกต่างกัน ในหลายๆด้าน จึงทำให้เกิดข้อขัดแย้งกัน อยู่ตลอดเวลา คณะสมณะชาวโอศก จึงจำเป็นต้อง แยกตัวออกเป็น “นานาสังवास” ที่มีพระบรมพุทธานุญาตให้ไว้ ตามธรรมวินัย และ สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ที่ให้สิทธินิยม ในการนับถือศาสนา หรือนิกายศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา แม้จะปฏิบัติพิธีกรรม ตามความเชื่อถือ แตกต่างกัน

การกำเนิด ของ คณะสมณะชาวโอศก เกิดจากการรวมตัวกัน ทั้งพระธรรมยุต และ มหานิกาย มาปฏิบัติด้วยกัน ดังนั้น เรา จึงไม่ได้รังเกียจนิกายใดๆ ถ้าปฏิบัติวินัย ๒๒๗ และ สมาทานจุลศีล มัชฌิมศีล และ มหาศีลอันเป็นเสมือนธรรมนูญ ของพระศาสนา. . .

โดยจริงแล้ว การกำเนิด ของคณะสมณะชาวโอศก เกิดจากการรวมตัวกัน ทั้งพระธรรมยุต และ มหานิกาย มาปฏิบัติด้วยกัน ดังนั้น เราจึงไม่ได้รังเกียจนิกายใดๆ ถ้าปฏิบัติวินัย ๒๒๗ และ สมาทานจุลศีล มัชฌิมศีล และ มหาศีล อันเป็นเสมือนธรรมนูญ ของพระศาสนาแล้ว คณะสมณะชาว

อโศก ก็พร้อม ที่จะให้ความเคารพนับถือ และ ยินดี ที่จะอยู่ร่วมกัน ศึกษาปฏิบัติธรรมด้วยกัน ปฏิบัติต่อกัน ตามธรรมวินัย

สำนักสันตอโศกเกิดขึ้นจากความขัดแย้งกับพระพุทธศาสนากระแสหลัก หรือพระพุทธศาสนาแนวจารีตนิยม (Normative Buddhism) จนถึงขั้นเป็นคดีความ และเป็นชนวนให้เกิดความแตกแยกอย่างกว้างขวาง^๖ โดยเฉพาะท่าโพธิ์รัชวิพากษ์ วิจารณ์คณะสงฆ์กระแสหลักว่า “ในเมืองไทยมีแต่พระท่องตำรา (มีปริยญา) พระนักคิด พระนักวิชาการ พระนักสร้างวังสร้างเวียง มาเป็นผู้ปกครอง (ให้) พระปฏิบัติจริง ๆ อยู่ใต้อาณัติ ส่วนพระปฏิบัติก็ไปตามพระปริยัติปลอม ๆ คือมิได้ปฏิบัติอะไร ซ้ำมีความหลงในลาภ ยศ สรรเสริญ อันเป็นเศษกากของศาสนา”^๗ และ “ส่วนผู้มีอำนาจปกครองก็ไม่มีน้ำยา เพราะเป็นพวกจอมโจรบัณฑิตคือมีความรู้แต่ไม่ปฏิบัติ แม้พวกปฏิบัติก็ทำตัวเช่นฤาษี คือเอาแต่นั่งสะกดจิต ดับจิต นั่งหลับตา จึงมีแต่สมาธิ ที่เกิดจากการนั่งหลับตาเอา เพราะไม่พูดและไม่ทำงาน ยิ่งพวกนั่งแล้วเห็นนรกสวรรค์ก็คือลัทธิเปลือก” เมื่อเป็นเช่นนี้ท่านจึงแยกตัวไปก่อตั้งสำนักเพื่อต้องการ “ผ่าตัดพุทธศาสนา”

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ท่านโพธิ์รัชได้ก่อตั้งสำนักสันตอโศกแล้ว ก็มีปัญหาเกิดขึ้นตามมาอีกหลายประการ จนเป็นเหตุให้ท่านถูกจับดำเนินคดี เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๓๒ โดยมีความผิดดังต่อไปนี้คือ^๘

กระทำผิดกฎหมายบ้านเมือง เช่น การตั้งตัวเป็นอุปชฌาย์บวชพระเอาเอง โดยไม่ได้รับการแต่งตั้ง การอยู่เป็นพระโดยไม่สังกัดวัดใดวัดหนึ่ง การตั้งสำนักสงฆ์ขึ้นมาเองโดยไม่ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายเป็นต้น การละเมิดพุทธบัญญัติและประเพณีวิปริต จากพระธรรมวินัย เช่น บวชแล้วไม่ศึกษาพระธรรมวินัย ไม่ถือนิสัยตามพระวินัยตั้งตนเป็นอุปชฌาย์ทั้งที่พรรษายังไม่ครบตามพุทธบัญญัติ ตลอดจนอดอดวอดอุตรัมมสูตรเช่น อวดอ้างเป็นพระอริยะและพระอรหันต์เป็นต้น คัดค้านลบล้าง ดัดแปลง พุทธพจน์และพุทธบัญญัติ ตลอดจนทำพระธรรมวินัยให้วิปริตเช่น อธิบายศัพท์ภาษาบาลีอย่างผิดความหมายทำให้ชาวพุทธเข้าใจพุทธธรรมผิด เป็นการทำความเสียหายต่อพระพุทธศาสนา และเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา

นอกจากความผิดดังกล่าวแล้ว ท่านโพธิ์รัชยังมีความผิดในฐานก่อให้เกิดความแตกแยกคณะสงฆ์ ดังนั้น มหาเถรสมาคมจึงมีมติให้ท่านสึกจากสมณเพศ การทำให้ท่านโพธิ์รัชสึกในครั้งนี้ถือว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทยสมัยที่พระถูกบังคับให้สึกมีความผิด ในฐานก่อให้เกิดความ

^๖ ภัทรพร สิริกาญจน, “สำนักสันตอโศก ความเป็นมาและบทบาททางศาสนาในสังคมไทย” ในวารสารพุทธศาสนศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑, (มกราคม – เมษายน), หน้า ๖.

^๗ จินดา จันทรแก้ว, ศาสนาปัจจุบัน, หน้า ๑๘๐.

^๘ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) อ้างในภัทรพร สิริกาญจน, “สำนักสันตอโศก ความเป็นมาและบทบาททางศาสนาในสังคมไทย”, หน้า ๕๒, และพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), เพื่อความเข้าใจปัญหาโพธิ์รัช, (รวมทั้งบทความพิเศษ และบทพิสุจน์), (กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๓), หน้า ๒.

แตกแยกในคณะสงฆ์^๙ ปัจจุบันท่านดำรงสภาพเป็นสมณพราหมณ์ นุ่งขาว ห่มขาวและปฏิบัติธรรมตามแนวเดิมร่วมกับสาธุศิษย์ศรัทธาเลื่อมใสต่อไป

๗.๒.๑ คำสอนสำคัญของสำนักสันตติโคก

แม้ว่าแนวคิด และการปฏิบัติของสำนักสันตติโคกนี้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในหมู่พุทธศาสนิกชนชาวไทยทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ อย่างไรก็ตามคำสอนของสำนักนี้ก็มีลักษณะพิเศษบางประการต่างจากสำนักปฏิบัติธรรมแห่งอื่นที่ควรศึกษาโดยเฉพาะคำสอนสำคัญที่ชาวโคกถือเป็นหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัดคือ^{๑๐} การละเว้นการบริโภคเนื้อสัตว์ การบริโภคเกินกว่า ๑ ครั้ง สิ่งเสพติดทุกชนิด เช่น บุหรี่ หมากพลู ยานัตถุ เป็นต้น การนอนกลางวัน (ตั้งแต่เวลา ๐๕.๐๐ – ๑๘.๐๐ น.) ยกเว้นอาพาธ การสวมรองเท้า การใช้ยามและร่ม การมีเงินมีทองหรือเครื่องตกแต่งประดับประดาเกินฐานะสมณเพศ โดยเฉพาะเงินทองหรือแม้สิ่งแลกเปลี่ยนอื่นใดก็ตามก็ต้องไม่เป็นกรรมสิทธิ์อย่างแน่นอน ไม่รคน้ำมนต์ ไม่ทำน้ำมนต์ ไม่ทำพระเครื่องบูชา ไม่บูชาไฟด้วยควันเป็นสื่อไม่บูชาด้วยน้ำเป็นสื่อ และไม่เทศน์หรือสวดรับเงินค่าเทศน์ค่าสวด เป็นต้น

นอกจากคำสอนข้างต้นที่ชาวโคกถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแล้ว ยังมีคำสอนที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ชาวโคกเห็นว่าสำคัญและเป็นเหตุนำไปสู่ความพ้นทุกข์ คือคำสอนเรื่องศีล ท่านโพธิรักษ์เห็นว่า ศีลเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้พ้นทุกข์ ให้บรรลุนิพพาน ดังพระพราหมณ์ว่า “สีเลน สุขติ ยนติ” แปลว่า ศีลเป็นเครื่องนำพาไปสู่พระนิพพาน นอกจากนี้ ศีลยังเป็นพื้นฐานในการควบคุมให้ใช้ปัญญาในทางที่ถูกต้อง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ปัญญาอยู่ที่ใด ศีลอยู่ที่นั่น ศีลอันใด ปัญญาอันนั้น ศีลและปัญญาเป็นของคู่กัน” ท่านโพธิรักษ์กล่าวว่า ยิ่งถือศีลให้เคร่งเพียงใดมากเท่าใด ก็ยิ่งดีเพียงนั้น สมาธิ และปัญญาจะต้องเกิดจากศีลถึงจะมีผลเต็มที่ ส่วนสมาธิและปัญญาที่ไม่มีศีลคอยควบคุมขัดเกลาอาจหลงไปในทางที่ผิด ศีลจึงเหมือนแผ่นดิน บุคคลจะทำการใด ๆ ให้สำเร็จด้วยกำลังแห่งบุรุษย่อมอาศัยแผ่นดินเป็นที่ตั้ง เป็นที่เดินไป นั่นคือ ผู้มีปัญญาจริงก็ต้องเป็นผู้อยู่บนพื้นฐานของศีล มีพฤติกรรมสุจริต ทั้งกาย วาจา ใจ ท่านโพธิรักษ์ถือว่า การถือศีลจะมีผลดี คือไม่เดือดร้อน มีความยินดี มีความอิ่มใจ สงบจากกิเลส มีความสุข มีความมั่นคง มองเห็นสรรพสิ่งตามความจริง เปื้อน่ายกิเลส เกิดปัญญาแจ่มแจ้งในนิพพาน^{๑๑} มินึกคิดในสังคมไทยท่านหนึ่งให้ความเห็นเกี่ยวกับกรณีที่น่าสนใจนี้ถือเรื่องศีลเป็นหลักสำคัญไว้อย่างน่าสนใจว่า “ความสำคัญสูงสุดของขบวนการสันตติโคกมิได้อยู่ที่การกิน

^๙ พระมหาวิชัย ผลเจริญ, “การศึกษาแนวคิดและขบวนการประชาสังคมของพุทธศาสนาในสังคมไทย (หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ – ปัจจุบัน)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๖๒.

^{๑๐} ภัทรพร สิริกาญจน, “สำนักสันตติโคก ความเป็นมาและบทบาททางศาสนาในสังคมไทย” ในวารสารพุทธศาสนศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑, (มกราคม – เมษายน), หน้า ๑๔๑.

^{๑๑} มูลนิธิธรรมสันติ, แสงสุญ ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๔๖ (กรกฎาคม-กันยายน, ๒๕๓๔), หน้า ๑๖๗ – ๑๘๐,อ้างในเรื่องเดียวกัน.

มังสวิรัต แต่อยู่กับการสร้างชุมชนที่มีศีล เป็นระบบชีวิตให้มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ไม่กดขี่ขูดรีด ไม่ทำโดยหวังกำไร แต่แบ่งปันช่วยเหลือกันเป็นบุญนิยม ทำให้ชุมชนสงบเย็น”^{๑๒}

๗.๒.๒ กิจกรรมสำคัญของสำนักสันตติโอศก

นับตั้งแต่การก่อตั้งเป็นกลุ่มพุทธบริษัทชาวโอศกตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นต้นมา กิจกรรมในการเผยแผ่ศาสนาของชาวโอศกดำเนินไปอย่างกว้างขวาง กล่าวคือ พ.ศ. ๒๕๒๐ และ พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้จัดตั้งมูลนิธิธรรมสันติและกองทัพนวัตกรรมมูลนิธิ ตามลำดับ โดยมีเป้าหมายเพื่อธำรงรักษาบำรุงส่งเสริมและเผยแผ่สัจธรรมของพระพุทธศาสนา ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม และบำรุงสาธารณประโยชน์ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้จัดตั้งสมาคมผู้ปฏิบัติธรรมขึ้นอีก เพื่อเป็นฐานรองรับการปฏิบัติธรรมของสมาชิก^{๑๓} อย่างไรก็ตามเราสามารถสรุปกิจกรรมสำคัญของชาวโอศกที่ดำเนินการอยู่ ณ ปัจจุบันนี้คือ^{๑๔}

มูลนิธิธรรมสันติ (ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐) ทำหน้าที่ดูแลความเป็นอยู่ของสมณะ และฆราวาส กองทัพนวัตกรรมมูลนิธิ (ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔) มีพลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นประธาน ทำหน้าที่เผยแผ่ สมาคมผู้ปฏิบัติธรรม (ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๗) มีหน้าที่ธำรงรักษาบำรุงส่งเสริมและเผยแผ่สัจธรรมของพระพุทธศาสนา และธรรมทัศน์สมาคม มีหน้าที่ผลิตสื่อธรรม เช่น หนังสือ เทป วีดีโอ ออกเผยแผ่

องค์กรเหล่านี้ได้ทำหน้าที่เผยแผ่หลักคำสอนของท่านโพธิรักษ์ และส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ของชาวโอศกที่เป็นไปเพื่อพัฒนาสังคมไทยนอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอีกหลายประการ เช่น กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ประเพณี วัฒนธรรม และการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนี้ ชาวโอศกให้ความสำคัญมาก อาจเห็นได้จากการทำงานธรรมชาติวิธีนี้สามารถสร้างสมดุลให้กับระบบธรรมชาติได้ดีทีเดียว นอกจากนี้ชาวโอศกยังจัดกิจกรรมวันธรรมชาตโอศก ซึ่งกำหนด วันที่ ๑๐ ธันวาคมของทุกปี เพื่อเน้นความสำคัญของธรรมชาติและที่สำคัญชาวโอศกนิยมสร้างที่อยู่อาศัยขนาดเล็กเพื่ออนุรักษ์ป่าไม้แบบสภาพแวดล้อม^{๑๕}

๗.๒.๓ สำนักสันตติโอศก : ผลกระทบต่อสังคม

การเกิดขึ้นของสำนักสันตติโอศกนับ แต่อดีตจนถึงปัจจุบันก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมอย่างกว้างขวางหลายประการ มีทั้งกระแสวิพากษ์วิจารณ์ไม่เห็นด้วยกับแนวคำสอนและปฏิบัติของสำนักนี้อย่างรุนแรง ดังกรณีของ พ.ต.ต.อนันต์ เสนาชนันท์ และพระโสภณคณาภรณ์(ระแบบ จิตญาณ)

^{๑๒} ศ.น.พ.ประเวศ วะสี, สวณโมกษ์ ธรรมกาย สันตติโอศก, หน้า ๙๗.

^{๑๓} จินดา จันทรแก้ว, “ขบวนการสงฆ์ในปัจจุบัน”, ในเอกสารการสอนชุดวิชา ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒๕.

^{๑๔} ภัทรพร สิริกาญจน, “สำนักสันตติโอศก ความเป็นมาและบทบาททางศาสนาในสังคมไทย”, หน้า ๕๗.

^{๑๕} ภัทรพร สิริกาญจน, “สำนักสันตติโอศก ความเป็นมาและบทบาททางศาสนาในสังคมไทย”, หน้า ๔๗ – ๖๔.

ในนามขององค์การพิทักษ์พุทธศาสนา ได้วิพากษ์ วิจารณ์ท่านโพธิรักษ์อย่างรุนแรงในหนังสือ “โพธิรักษ์อริยะปทังสันตือโสภ ศาสดามหาภัย” และได้เคลื่อนไหวกล่าวโทษสันตือโสภว่าทำผิดพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แม้นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือส.ศิวรักษ์นักคิดคนสำคัญของไทยคนหนึ่งถึงกับกล่าวว่า “สันตือโสภเป็นมิจฉาทิฎฐิ”^{๑๖}

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสแห่งการวิพากษ์วิจารณ์ของสังคมต่อสำนักแห่งนี้ชาวสันตือโสภก็ดูเหมือนจะไม่สนใจหรือประหวั่นพรั่นพรึงต่อคำวิพากษ์ และแม้จะถูกรมหาเถรสมาคมมีมติขับออกจากคณะสงฆ์กระแสหลัก อันเนื่องมาจากการประพฤติผิดดังกล่าวข้างต้น ชาวสันตือโสภก็ยังดำเนินกิจกรรมอันนับว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมไม่น้อย โดยเฉพาะการทำหน้าที่บริการทางธรรมของชาวอโศก ได้แก่ การตอบรับเรื่องต่าง ๆ และบริการตอบจดหมายธรรมะ และแก้ไขปัญหาวชิวิต การบรรยายธรรม แสดงธรรมปาฐกถาธรรม ทั้งนี้ไม่นับกิจกรรมด้านอื่น ๆ ที่ชาวอโศกทำอยู่เป็นประจำ เช่น การพิมพ์หนังสือธรรมะออกเผยแพร์ การจัดรายการธรรมะทางสถานีวิทยุกระจายเสียง เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมเป็นอย่างมากจะเห็นได้จากการมีผู้ศรัทธาเลื่อมใสเพิ่มขึ้นตามลำดับ ที่สำคัญส่งผลให้เกิดสาขาของสำนักนี้ออกไปยังส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทยหลายแห่ง ประกอบด้วย พุทธสถานศรีษอโศก จังหวัดศรีสะเกษ พุทธสถานศาลือโสภ จังหวัดนครสวรรค์ พุทธสถานปฐมอโศก จังหวัดนครปฐม

สรุป สำนักสันตือโสภ ก่อตั้งโดยท่านโพธิรักษ์ เดิมท่านบวชเป็นพระฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ณ วัดอโศการาม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ ขณะมีอายุ ๓๖ ปี ต่อมา พ.ศ. ๒๕๑๖ ท่านขอเปลี่ยนสังกัดเป็นฝ่ายมหานิกาย โดยท่าน ณ วัดหนองกระทุ่ม จังหวัดนครปฐม มีความขัดแย้งกับคณะสงฆ์กระแสหลักในด้านการปฏิบัติ ในที่สุดท่านจึงประกาศแยกตัวเป็นอิสระไม่ขึ้นกับคณะสงฆ์ไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ และได้ก่อตั้งสำนักของตนเองขึ้นคือ พุทธสถานสันตือโสภเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ ในกรุงเทพฯ และที่อื่น ๆ ตามลำดับ ท่านโพธิรักษ์มีแนวคำสอนสำคัญที่ท่านเน้นย้ำเสมอคือเรื่องศีล เพราะถือว่าศีลเป็นเหตุสำคัญนำไปสู่ความพ้นทุกข์ และเป็นฐานสำคัญให้เกิดสมาธิและปัญญา ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ มหาเถรสมาคมมีมติขับท่านและบริวารออกจากคณะสงฆ์และให้สึกจากสมณเพศ ด้วยข้อหาประพฤติผิดกฎหมายคณะสงฆ์และพระธรรมวินัยที่สำคัญคือการตีความพุทธธรรมตามความเข้าใจของตน โดยไม่คำนึงถึงศัพท์บาลี เป็นเหตุทำให้พระธรรมวินัยให้วิปริตและก่อให้เกิดความแตกแยกในคณะสงฆ์ ปัจจุบันท่านดำรงสภาพเป็นสมณพราหมณ์ และยังเผยแพร่แนวคิด คำสอนการปฏิบัติ และดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทย

^{๑๖} ศ.น.พ.ประเวศ วะสี, สวนโมกข์ ธรรมกาย สันตือโสภ, หน้า ๖๑.

๗.๓ วัดพระธรรมกาย

สำนักวัดพระธรรมกาย ได้เริ่มก่อสร้างโดยศิษย์ของพระมงคลเทพมณี หรือที่รู้จักกันในนาม หลวงพ่อสด จนทสโร วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ศิษย์กลุ่มนี้ได้สนใจปฏิบัติธรรมตามแนววิชาธรรมกาย มีความซาบซึ้งในผลการปฏิบัติธรรมและเห็นคุณประโยชน์อย่างมากจนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาอันแรงกล้า อุทิศชีวิตในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ยังเป็นนิสิตนักศึกษาอยู่ ศิษย์กลุ่มนี้เรียกว่า “กลุ่มทายาททางธรรม” เมื่อจบการศึกษาแล้ว ก็ได้เริ่มทยอยอุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ตั้งแต่ปี

พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นต้นมา แล้วได้เริ่มเผยแผ่การปฏิบัติธรรม พร้อมกับการก่อสร้างศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม โดยมีโนปนิธานร่วมกันว่า “จะสร้างวัดให้เป็นวัด” วัดต้องมีความสะอาด สงบ ร่มรื่น เหมาะสำหรับการปฏิบัติ “จะสร้างพระให้เป็นพระ” พระภิกษุต้องมีศีลาจารวัตรตรงตาม เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา และจะสร้างให้เป็นคนต้องมีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อหมู่คณะ ต่อสังคมและประเทศชาติ ต่อมาวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๑๒ คุณหญิงประหยัด แพทยพงศาวิสุทธาธิบดี และนางสาววรรณิ์ สุนทรเวชมีจิตศรัทธายกที่ดินจำนวน ๑๙๖ ไร่ ๙ ตารางวา ตั้งอยู่ริมคลองส่งน้ำที่ ๓ หมู่ที่ ๗ ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อจัดสร้างสำนักปฏิบัติธรรม โดยให้ชื่อว่า “ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม” จากนั้นเปลี่ยนเป็น วัดวรณีสรรพมกายาราม และอีก ๒-๓ ปีต่อมาได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “วัดพระธรรมกาย”^{๑๗} ปัจจุบันวัดพระธรรมกายได้ขยายพื้นที่ออกไปจำนวน ๒,๐๐๐ กว่าไร่

บรรดาศิษย์คนสำคัญที่ศึกษาวิชาธรรมกายกับหลวงพ่อสด วัดปากน้ำคือ อุบาสิกจันทร ขนนกยูง เชื่อกันว่าท่านประสบความสำเร็จในวิชาธรรมกาย และทำหน้าที่สอนวิชาธรรมกายแต่ผู้สนใจเข้ามาปฏิบัติโดยทั่วไป และในบรรดาผู้เข้ามาอบรมวิชาธรรมกายนั้น ก็มีนักเรียนจากโรงเรียนสวนกุหลาบ ชื่อ นายไชยบูลย์ สุทธิผล ผู้ตั้งใจศึกษาปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังศิษย์คนนี้ต่อมาเป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และยังคงมาฝึกปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำจนมีความก้าวหน้า ในวิชาธรรมกายอย่างยิ่ง ระยะเวลาต่อมา เขายังชักชวนเพื่อน ๆ จากมหาวิทยาลัยมาร่วมศึกษาและปฏิบัติธรรม

^{๑๗} สุจิตรา พูนพิพัฒน์, “บทบาทของวัดพระธรรมกายในสังคมไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์สังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๓๙), หน้า ๓๖ - ๓๗.

ด้วย จึงทำให้อุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง ได้ศิษย์คนสำคัญอีกคนหนึ่งคือ นายเผด็จผ่องสวัสดิ์หรือปัจจุบันคือ หลวงพ่อทัตตชีโว^{๑๘}

ปณิธานในการสร้างวัดพระธรรมกาย^{๑๙}

ความตั้งใจแน่วแน่ของคณะผู้บุกเบิกสร้างวัด คือการอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน เพื่อสร้างสันติสุขให้แก่ชาวโลก จึงมีแนวทางสำคัญคือ

สร้างวัดให้เป็นวัด

คือ เป็นวัดที่สะอาด สงบ ร่มรื่น เหมาะสมแก่การประพฤติปฏิบัติธรรมของประชาชน

สร้างพระให้เป็นพระ

คือ ฝึกอบรมพระภิกษุ ให้ถึงพร้อมด้วยศีลาจารวัตร และคุณธรรมภายใน เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา สามารถเป็นครูสอนศีลธรรมให้แก่ประชาชนได้

สร้างคนให้เป็นคนดี คือ สร้างคนดีมีศีลธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

ด้วยเหตุนี้ วัดพระธรรมกายจึงมุ่งเน้นการอบรมธรรมะทั้งภาคปริยัติและปฏิบัติ ให้แก่พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ตลอดจนสาธุชนผู้สนใจศึกษาธรรมะทุกท่านตลอดมา รวมทั้งเน้นในเรื่องของความสะอาด ความสงบ ความร่มรื่น ร่มเย็น และมีนโยบายหลักในการก่อสร้างถาวรวัตถุต่างๆ เท่าที่จำเป็นต่อการใช้งาน ซึ่งเน้นความประหยัด ความประณีต คงทนถาวร และประโยชน์ในการใช้งานเป็นหลัก หลักการของวัดพระธรรมกายมุ่งที่ศีลธรรม ไม่ได้เป็นเพียงศาสนสถาน หรือสถานที่สำหรับการประกอบพิธีกรรมเท่านั้น สรุปได้ว่า “วัดคือโรงเรียนสอนศีลธรรมให้กับมหาชน” การฝึกคนจำนวนมาก โดยเฉพาะเยาวชนของชาติ หากได้รับการสอนและการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังแล้ว ก็จะเป็นผู้รักศีลธรรม สนใจธรรมะ และจะช่วยดึงให้ห่างพ้นจากอบายมุขและยาเสพติด

วัดพระธรรมกายในวันนี้ ได้ผ่านวันเวลาอันยาวนานมาถึง ๔ ทศวรรษ โดยมุ่งมั่นในการกิจเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิชชาธรรมกาย เพื่อสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติตลอดมา ย้อนไปในวันวาน ผืน

^{๑๘} พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ประวัติพระพุทธศาสนา, หน้า ๒๑๔.

^{๑๙} [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.dhammadownload.com/> [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].

ดินที่ก่อตั้งวัดพระธรรมกายเป็นเพียงท้องนากว้างไกลสุดสายตา ระเบียบระยับด้วยเปลวแดด ปราศจากต้นไม้ใหญ่และถาวรวัตถุใดๆ ในยามค่ำคืนมีเพียงดาวพราวแสงเต็มผืนฟ้า

ในวันมาฆบูชาที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๓ หมู่คณะผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย พระเทพญาณมหามุนี (หลวงพ่อดัมมชโย) ซึ่งขณะนั้นเพิ่งบวชได้เพียง ๑ พรรษา คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง (อายุ ๖๑ ปี) และศิษยานุศิษย์ ได้ร่วมแรงร่วมใจกันขุดดินก้อนแรก ก่อสร้างพุทธจักรปฏิบัติธรรมขึ้นบนที่ดินที่ได้รับบริจาคจากคุณหญิงประหยัด แพทย์พงศาวิสุทธาธิปัตย์ จำนวน ๑๙๖ ไร่ (ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรมได้รับวิสุงคามสีมา และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดพระธรรมกาย” เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๔)

ขณะเริ่มสร้างวัด คุณยายอาจารย์ฯ มีเงินทุนเริ่มแรกเพียง ๓,๒๐๐ บาท ซึ่งแทบไม่ต่างอะไรกับการสร้างวัดด้วยมือเปล่า ครั้งนั้นมีลูกศิษย์ถามท่านว่า “เรามีเงินทุนอยู่เพียงเท่านี้ จะสร้างวัดสำเร็จได้อย่างไร” คุณยายอาจารย์ฯ ถามกลับไปว่า “ถ้าเราจะสร้างคนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม ยอมอุทิศชีวิตให้พระศาสนามาสักคนหนึ่งจะต้องใช้เงินสักเท่าไร” ศิษย์คนนั้นตอบว่า “หมดเงินไปเป็น ๑๐๐ ล้าน ก็ยังไม่แน่ว่าจะสร้างมาได้สักคน” คุณยายอาจารย์ฯ จึงพูดว่า “ตอนนี้ยายมีคนที่อยู่อย่างพวกคุณมานั่งอยู่ตรงหน้าแล้วตั้ง ๑๑ คน แสดงว่ายายมีทุนอยู่แล้วไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ ล้าน ยายต้องสร้างสำเร็จแน่”

เมื่อมีทั้งที่ดินและหมู่คณะที่พร้อมจะทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้ว การหาทุนสร้างวัดก็เริ่มขึ้น โดยการช่วยกันเขียนหนังสือตามหาผู้ที่เคยทำบุญร่วมกันมาในอดีตชาติให้ได้มาสร้างบารมีร่วมกันอีกในชาตินี้ และอธิษฐานให้ผู้มีบุญเหล่านั้นมีโอกาสอ่านหนังสือเล่มนี้ ที่มีชื่อว่า “เดินไปสู่ความสุข” หลังจากหนังสือเล่มนี้เผยแพร่ออกไป ก็เริ่มมีสาธุชนเดินทางมาร่วมทำบุญสร้างวัด บางท่านก็ส่งเงินไปทำบุญทางไปรษณีย์ จนกระทั่งพอมีทุนดำเนินการก่อสร้างวัด

ผลงานชิ้นแรกของหมู่คณะ ก็คือ การขุดคูรอบพื้นที่ เพื่อกั้นอาณาเขต และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่ญาติโยมว่าจะมีการสร้างวัดบนพื้นที่แห่งนี้จริงๆ ในระยะแรก การสร้างวัดเป็นไปด้วยความยากลำบากอย่างยิ่ง ขาดแคลนทั้งกำลังทรัพย์และกำลังคน ที่มีอยู่เต็มเปี่ยม คือ กำลังใจเท่านั้น อาหารการกินขณะนั้นก็มีแต่น้ำพริกจิ้มกับผักบุงและดอกโสนที่เก็บมาจากท้องนาเป็นหลัก

ปี พ.ศ.๒๕๑๘ อาคารหลังแรก คือ อาคารจตุมหาราชิกาได้ก่อสร้างขึ้น เพื่อรองรับสาธุชนที่ไปปฏิบัติธรรมที่วัด ต่อมาเมื่อสาธุชนเหล่านี้ได้รับความสุขจากการทำสมาธิ ก็ชักชวนกันเข้าวัดมากขึ้นจนอาคารหลังนี้ไม่พอรองรับ ต้องนั่งสมาธิกันใต้ต้นไม้ บางครั้งก็โดนแดด โดนฝน ทางวัดจึงสร้างสภာธรรมกายสากลหลังคาจากขึ้น เพื่อให้สาธุชนมีที่นั่งเพียงพอ หลังจากนั้นไม่กี่ปี ผู้คนก็เพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าตัว ทางวัดจึงสร้างสภာธรรมกายสากลและมหารัตนวิหารคดขึ้นเพื่อรองรับ การสร้างอาคารสถานที่ต่างๆ ในวัดพระธรรมกาย จึงเป็นการสร้างตามความจำเป็นในการใช้งาน โดยยึดหลัก “ประหยัดสุด ประโยชน์สูง และคงทนถาวร”

ในขณะที่กล้าไม้และเสาเข็มแต่ละต้นหยั่งลงในผืนดิน ธรรมชาติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ถูกปลุกฝังลงในใจของมหาชนควบคู่กันไป ตามแนวคิด “สร้างวัดให้เป็นวัด สร้างพระให้เป็นพระ และสร้างคนให้เป็นคนดี” ทุกอย่างของผืนดิน ทุกสิ่งก่อสร้าง ทุกกิจกรรมงานบุญ และทุกสิ่งดีๆที่เกิดขึ้นในวัดแห่งนี้ ไม่ใช่ผลงานของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นผลงานของคณะพระภิกษุ สามเณร และสาธุชนทุกยุคทุกสมัย ที่ฟันฝ่ามารุมน้อยใหญ่ร่วมกันมาครั้งแล้วครั้งเล่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่คณะยุคบุกเบิกที่ต้องอาศัยความศรัทธา ความมานะบากบั่น และความอดทนอย่างแรงกล้า จึงสามารถทำให้ภาพแห่งความฝันที่จะสร้างวัดให้ได้สักแห่งหนึ่ง กลายมาเป็นความจริงที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมดังเช่นปัจจุบัน

ประวัติโดยสังเขป

วัดพระธรรมกาย ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๓ สังกัดมหานิกายแห่งคณะสงฆ์ไทย ตั้งอยู่ที่ ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ปัจจุบันมี พระเทพญาณมหามุนี (หลวงพ่อธัมมชโย) ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสและอธิบดีสงฆ์ของวัด และ พระภาวนาวิริยคุณ (หลวงพ่อทัตตชีโว) ดำรงตำแหน่งรองเจ้าอาวาส

วันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๒๐ - ประกาศเป็นวัดตามกฎหมายโดยกระทรวงศึกษาธิการ ในชื่อ “ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดวรมณีธรรมกายาราม” และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดพระธรรมกาย”

วันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๒ - ได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัดโดยสมบูรณ์ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๒ - ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๖ ตอนที่ ๑๕

พ.ศ.๒๕๑๓ ได้จัดตั้งมูลนิธิธรรมกาย เดิมใช้ชื่อว่า “มูลนิธิธรรมประสิทธิ์” โดยจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ณ กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๑๓ เมื่อสร้างวัดพระธรรมกายเสร็จ ได้ขอแก้ไขเอกสาร เปลี่ยนชื่อเป็น “มูลนิธิพระธรรมกาย” เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๕ ณ ศาลากลางจังหวัดปทุมธานี และเพื่อให้ไม่สับสนกับชื่อวัด จึงจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงชื่อจาก “มูลนิธิพระธรรมกาย” เป็น “มูลนิธิธรรมกาย” โดยได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ตามหนังสือที่ ศธ ๑๓๐๔/๖๐๘๘ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๘

ด้วยเหตุนี้ วัดพระธรรมกายจึงมุ่งเน้นการอบรมธรรมะทั้งภาคปริยัติและปฏิบัติ ให้แก่พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ตลอดจนสาธุชนผู้สนใจศึกษาธรรมะทุกท่านตลอดมา รวมทั้งเน้นในเรื่องของความสะอาด ความสงบ ความร่มรื่น ร่มเย็น และมีนโยบายหลักในการก่อสร้างถาวรวัตถุต่างๆ เพื่อที่จำเป็นต่อการใช้งาน ซึ่งเน้นความประหยัด ความประณีต คงทนถาวร และประโยชน์ในการใช้งานเป็นหลัก

หลักการของวัดพระธรรมกายมุ่งที่ศีลธรรม ไม่ได้เป็นเพียงศาสนสถาน หรือสถานที่สำหรับการประกอบพิธีกรรมเท่านั้น สรุปได้ว่า “วัด คือ โรงเรียนสอนศีลธรรมให้กับ มหาชน” การฝึกคนจำนวนมาก โดยเฉพาะเยาวชนของชาติ หากได้รับการสอนและการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังแล้ว ก็จะเป็นผู้รักศีลธรรม สนใจธรรมะ และจะช่วยดึงให้ห่างพ้นจากอบายมุขและยาเสพติด

ในขณะที่สร้างวัดควบคู่ไปกับการเผยแผ่ธรรมะนั้น เหล่าสาธุชนได้หลั่งไหลกันมาปฏิบัติธรรม เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากสิบเป็นร้อย จากร้อยเป็นพัน จากพันเป็นหมื่น ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๗ เมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จะมีสาธุชนมาวัดครั้งละประมาณ ๒๐,๐๐๐ คน ทำให้พื้นที่ในบริเวณวัดพระธรรมกาย ๑๙๖ ไร่ เนืองแน่นไปด้วยผู้คนที่มาปฏิบัติธรรมทั้งสิ้น มีสาธุชนกลุ่มหนึ่งได้เสนอความเห็นเห็นว่าทางวัดควรขยายพื้นที่ออกไปอีก เพื่อรองรับสาธุชนที่จะมาปฏิบัติธรรม เพิ่มขึ้นในวันข้างหน้า เมื่อคณะสงฆ์วัดพระธรรมกายเห็นสมควร จึงได้ปรึกษากับมูลนิธิธรรมกาย ดำเนินการติดต่อขอซื้อที่ดินบริเวณท้ายวัดในนามของมูลนิธิฯ ขยายออกไปอีกประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่เศษ โดยได้รับบริจาคปัจจัยจากสาธุชนที่มีจิตศรัทธา ซื้อที่ดินผืนนี้ไว้เป็นสมบัติของพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชาวพุทธ ทุกคนได้มาประพาสปฏิบัติธรรมร่วมกันในสถานที่อันสงบ ร่มรื่น และยังใช้ประโยชน์ในศาสนกิจของการคณะสงฆ์ได้อีกด้วย

วัดพระธรรมกาย เป็นวัดในพระพุทธศาสนา ได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัดโดยสมบูรณ์ ตามประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๖ ตอนที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยมี พระอธิการไชยบูลย์ ธัมมชโย (ปัจจุบันเป็นที่ พระเทพญาณมหามุนี) เป็นเจ้าอาวาส พระเผด็จ ทตฺตชีโว (ปัจจุบันเป็นที่ พระภาวนาวิริยคุณ) เป็นรองเจ้าอาวาส

องค์กรในสังกัด สาขาวัดในต่างประเทศวัดพระธรรมกายได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาไปหลายประเทศทั่วโลก วัดศูนย์สาขาแรกในต่างประเทศ ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่แคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา จนกระทั่งในปี ๒๕๕๘ มีวัดศูนย์สาขาอยู่มากกว่า ๑๐๐ แห่ง อาทิ วัดพระธรรมกายลอนดอน วัดพระธรรมกายเมลเบิร์น วัดภาวนาไทเป วัดพระธรรมกายซีแอตเติล ฯลฯ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม ก่อตั้งขึ้นในช่วงปลายปีพ.ศ. ๒๕๒๘ โดยมีพระไชยบูลย์ ธัมมชโย และพระมหา ดร.สมชาย ฐานวุฑโฒ ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ – พ.ศ. ๒๕๕๖ มีพระภิกษุ – สามเณรสอบผ่านเปรียญธรรม ๙ ประโยค จำนวน ๖๕ รูป

สถาบันอุดมศึกษา วัดพระธรรมกาย ได้มีดำริให้สร้างหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ที่เน้นไปในด้านมนุษยศาสตร์ และ พุทธศาสตร์ จึงได้ก่อตั้ง มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย ขึ้น ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา ในระบบการศึกษาทางไกล จัดตั้งขึ้นตามรัฐบัญญัติการอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาเอกชนรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ในปัจจุบันมี ๓ หลักสูตรคือ

๑) ประกาศนียบัตรประกอบด้วย ๒ หลักสูตร คือ Pre-Degree และ หลักสูตรสัมฤทธิ์บัตร

๒) หลักสูตรปริญญาตรี สาขาพุทธศาสตรบัณฑิต ๔ ปี

๓) หลักสูตรปริญญาโท สาขา พุทธศาสตรมหาบัณฑิต ๒ ปี ทั้งนี้พระภิกษุจะได้รับการดเว้นค่าลงทะเบียนตลอดทุกหลักสูตร

สถานีโทรทัศน์ DMC ย่อมาจาก Dhammakaya Media Channel เป็นช่องรายการธรรมะ คือ ทิวทัศน์คุณธรรม สื่อสีขาวที่น้อมนำธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาเผยแผ่ ออกอากาศผ่านดาวเทียมตลอด ๒๔ ชั่วโมง และยังมีการออกอากาศที่ Thaicom๕ ความถี่ ๓๖๐๐/H/SR-๒๖๖๖๗ Vo๕๒๕/A๕๖๔๔/PCRo๕๒๕ โดยพระธัมมชโยได้มีความตั้งใจว่า "จะเป็นรายการที่ทำให้ผู้ชมมีจิตใจผ่องใส ไม่เศร้าหมอง เพลิดเพลินกับธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จิตใจจะผูกพันอยู่กับพระรัตนตรัยและบุญกุศล" และ "มีรายการที่เหมาะสมกับคนทุกเพศทุกวัย

๗.๓.๑ คำสอนสำคัญของวัดพระธรรมกาย

สาธุศิษย์วัดพระธรรมกายเชื่อกันว่า วิชชาธรรมกายเป็นการค้นพบของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ดังนั้นเป้าหมายของสำนักนี้จึงอยู่ที่การบรรลุธรรมกาย แนวการปฏิบัติเพื่อบรรลุวิชชาธรรมกายนี้ เริ่มต้นจากการทำวัตร สวดมนต์ไหว้พระ ก่อนสวดมนต์ให้พิจารณาพระพุทธรูปองค์ใดองค์หนึ่งที่ตนศรัทธาเคารพมัน เมื่อจำได้แล้ว ก็หลับตาพอดสนิท นึกอาราธนา พระพุทธรูปองค์นั้นมาประดิษฐานอยู่ที่ศูนย์กลางกายของเรา ตรงช่องว่างกลางลำตัวเหนือสะดือขึ้นมา ๒ นิ้ว ขณะที่ทำวัตรสวดมนต์ ต้องตั้งสตินึกถึงพระพุทธรูปควบคู่กันไปอยู่ที่ศูนย์กลางกายนั้นทีเดียว เมื่อในหยุดนิ่งความสว่างก็จะเกิดขึ้น ท่ามกลางความสว่างนั้นจะเห็นพระพุทธรูปที่ระลึกถึงปรากฏขึ้นอย่างชัดเจน ต่อจากนั้นจะมีพระพุทธรูปองค์ใหม่ปรากฏขึ้นแทนที่แต่สวยงามกว่าเดิมมาก เรียกว่าธรรมกาย ทางวัดพระธรรมกายสอนว่าการเห็นธรรมกายเป็นการเห็นธรรมเบื้องต้นให้ระลึกถึงธรรมกายนั้นทุกอิริยาบถจนชำนาญและรักษาธรรมกายนี้ไว้ตลอดชีวิต ธรรมกายจะคอยเตือนจิตว่าควรจะทำอย่างไร จึงจะเข้าถึงนิพพานได้^{๒๐}

เกี่ยวกับประสบการณ์ในการบรรลุธรรมกายนี้ เราสามารถศึกษาจากทศนะของพระราชนิพนธ์ (ไชยบูลย์ ธมฺมชโย) ดังนี้ “พลันกายอาตมาก็เบาขึ้นเรื่อย ๆ เครื่องหมายที่นึกกำหนดก็ชัดขึ้น ๆ และวิ้งวนไปรอบ ๆ ห่อง และก็หยุดนิ่งที่ศูนย์กลางกายเหนือสะดือ ๒ นิ้ว เป็นวงกลมขนาดเท่าลูกมะนาว ใสเหมือนเพชร อาตมามองที่ศูนย์กลางเรื่อยไปนานเท่าใดไม่รู้สีกตัว กระทั่งดวงนั้นขยายใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ ใสหนักเข้าและหายไป แต่มีสิ่งใหม่ลอยขึ้นมาจากศูนย์กลางกายลอยขึ้นมาแทน อาตมาก็มองเรื่อยไปเป็นที่น่าประหลาดอัศจรรย์อะไรเช่นนั้น อาตมาเห็นที่ลอยขึ้นมานั้นเป็นกายมนุษย์

^{๒๐} วัดพระธรรมกาย, **พุทธบูชา วิสาขปุณณมี**, อ้างใน ภทพร สิริกาญจน, “ ขบวนการทางศาสนา กับ ปัญหาสังคมปัจจุบัน”, หน้า ๑๓๙.

แต่ว่าไสเป็นแก้ว และที่สำคัญที่สุดก็คือหน้าตาเหมือนกับอาตมาไม่มีผิด นั่งขัดสมาธิอยู่ตรงศูนย์กลางกาย ในขณะนั้น ความรู้สึกของกายเนื้อมันหายไปไหนไม่ทราบ แต่กลับมีความรู้สึกในกายที่เกิดขึ้นใหม่ทันที”^{๒๑} ดวงที่ท่านเห็นนั้นมีคำอธิบายภายหลังว่าเป็นดวงปฐมมรรคคือเป็นมรรคผลเบื้องต้นของนิพพานพระอรหันต์เข้านิพพานก็ต้องดำเนินไปทางลักษณะนี้ทั้งสิ้น จนในที่สุด ท่านก็ปฏิบัติถึงการเห็นแก้วใสจริงสวยงาม สว่างไสวชนิดไม่มีสิ่งใดเทียบได้ และเมื่อจิตบริสุทธิ์ปล่อยวางโลกหนักยิ่งขึ้น ก็เข้าร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับท่าน คล้าย ๆ กับเราเป็นท่านและท่านก็เป็นเรามันทำให้มีความสุขอย่างประมาณมิได้^{๒๒}

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสำนักวัดพระธรรมกายจะมีเป้าหมายสูงสุดคือการบรรลุนิพพานเหมือนพระพุทธศาสนาแนวจาริต แต่ชาววัดพระธรรมกายกลับเชื่อว่านิพพานนั้นมีลักษณะเป็นอัตตะและยืนยันว่าในพระไตรปิฎกไม่มีข้อความใดบ่งชี้ว่า “นิพพานเป็นอนัตตา”^{๒๓} แนวคิดและคำสอนดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางส่งผลกระทบต่อสำนักวัดพระธรรมกายอย่างยากจะหลีกเลี่ยงได้ นอกจากคำสอนว่า นิพพานเป็นอัตตะแล้ว การสอนธรรมกายอย่างเป็นภาพนิมิตและให้มีธรรมกายที่เป็นตัวตนเป็นอัตตาของพระพุทธเจ้ามากมายหลายพระองค์ ไปรวมอยู่ในอายตนนิพพาน และที่สำคัญการสอนเรื่องอายตนนิพพานเป็นดินแดนที่จะเข้าสมาธิไปเฝ้าพระพุทธเจ้าได้ถึงกับมีพิธีถวายข้าวพระที่จะนำข้าวบูชามาถวายแด่พระพุทธเจ้าในอายตนนิพพานนั้น แนวคำสอนเช่นนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์แนวจาริตอย่างมากกว่า “สำนักวัดพระธรรมกายเผยแพร่คำสอนคลาดเคลื่อนไปจากหลักพระพุทธศาสนาเป็นปัญหาถึงขั้นทำพระธรรมวินัยให้วิปริต”^{๒๔}

๗.๓.๒ กิจกรรมสำคัญของสำนักวัดพระธรรมกาย

สำนักวัดพระธรรมกายประสบความสำเร็จอย่างมากในการเผยแผ่ธรรมะ โดยเฉพาะการดึงเยาวชน คนหนุ่มสาว ประชาชน นิสิต นักเรียน นักศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ ปริมณฑล และต่างจังหวัดเข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรม ในวันอาทิตย์แรกของทุกเดือนจะมีประชาชนเข้าไปศึกษาและปฏิบัติ

^{๒๑} จินดา จันทรแก้ว, “ขบวนการสงฆ์ในปัจจุบัน”, หน้า ๑๕.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, ๑๑๕.

^{๒๓} แต่มีงานวิจัยสำคัญเรื่องหนึ่งที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์อย่างละเอียดแล้วพบว่า “นิพพานไม่ใช่อัตตะ” เพราะพระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธอัตตาทางอภิปรายอย่างสิ้นเชิง เพราะสิ่งที่เรียกว่า “อัตตะ” มีลักษณะเป็นอิสระหรือเป็นเอกเทศและเป็นสิ่งเดิมตลอดเวลา ซึ่งขัดแย้งกับสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงยอมรับว่ามีจริง เพราะสิ่งที่มีจริงในทัศนะของพระองค์คือ สิ่งที่เป็นปฏิจกสมุป ปันนะคืออิงอาศัยสิ่งอื่นอยู่หรือเป็นไปตามเหตุปัจจัย ซึ่งก็คือสิ่งที่เป็นไปตามกฎปฏิจกสมุปบาทที่ปรากฏในคำสอนเรื่องปฏิจกสมุปบาท ดูรายละเอียดในวัชร งามจิตร์เจริญ, “นิพพานในพุทธปรัชญาเถรวาท อัตตะหรืออนัตตะ” วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม, ๒๕๔๔).

^{๒๔} พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต), **กรณีธรรมกาย บทเรียนเพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาและสร้างสรรค์สังคมไทย**, (กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๒), และ ดู ศ.น.พ. ประเวศ วะสี, **สัทธรรมกายกับบทบาทของสังคมไทย**, กรุงเทพฯ : สมาคมศิษย์เก่ามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒)

ธรรมประมาณ ๘,๐๐๐ – ๑๒,๐๐๐ คน ในงานบุญพิธีใหญ่ประจำปีได้แก่ วันมาฆบูชา ทอดผ้าป่าสามัคคี และการปฏิบัติธรรมอยู่ธุดงค์วัดของพระภิกษุทั่วประเทศ และงานทอดกฐินสามัคคี จะมีประชาชนมาร่วมงานประมาณ ๔๐,๐๐๐ – ๑๐๐,๐๐๐ คน^{๒๕} สาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนให้ความสนใจในการเข้ามศึกษาและปฏิบัติธรรมที่วัดพระธรรมกายเกิดจากสถานที่ภายในวัดน่ารื่นรมย์ เจริญตา สบายใจแก่ผู้พบเห็น มีเขตพุทธาวาส และสังฆาวาสชัดเจน มีต้นไม้ ดอกไม้ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมสวยงาม นอกจากนี้ยังสะดวกในการหาอาหารรับประทาน และห้องสุขา อีกทั้งบุคลากรของวัดก็มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีประสิทธิภาพ และบุคลิกภาพที่ดี มีความยิ้มแย้มแจ่มใส รู้สึกรอบอุ้ม และเป็นมิตรเมื่อได้พบเห็นและสนทนาธรรมด้วย ทั้งนี้ ไม่นับวัตรปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรภายในวัดที่มีความเรียบร้อยและสง่างาม โดยเฉพาะยามที่ท่านประกอบสังฆกรรมร่วมกัน ทั้งหมดนี้นับว่าเป็นแรงบันดาลใจแก่คนทั้งหลายให้อยากมาศึกษาและปฏิบัติธรรมที่วัดพระธรรมกาย^{๒๖}

สำหรับกิจกรรมสำคัญของวัดพระธรรมกายนั้น มีอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งล้วนมีคุณูปการต่อสังคมไทยและชาวโลกไม่ร้อย อาทิ โครงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชน โครงการอบรมธรรมทายาทและอุปสมบทหมู่ภาคฤดูร้อน ภาคฤดูฝน โครงการอบรมธรรมทายาทหญิง โครงการค่ายวัยรุ่นคุณธรรม โครงการธรรมยาตราในปีแห่งคุณธรรมเพื่อเฉลิมพระเกียรติ โครงการอบรมสามเณรศึกษา โครงการพระภิกษุเดินธุดงค์ โครงการอบรมพระวิทยากร โครงการสร้างสรรค์แผ่นดินไทย ให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง โครงการปารักน้ำตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โครงการประณตศึกษาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการร่วมกับองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก โครงการผู้นำจริยธรรมระดับประเทศ โครงการร่วมกับองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก โครงการงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โครงการเทเหล้าเผาบุหรี่ยาลา โครงการเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นเพื่อสร้างสรรค์สังคมไทย โดยเฉพาะนำธรรมเข้าสู่จิตใจประชาชนเพื่อให้เป็นคนดี นับว่าวัดพระธรรมกายได้สร้างคุณูปการประโยชน์ต่อสังคมไทย ในเรื่องอบรมศีลธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าเป็นอย่างมาก^{๒๗}

นอกจากนี้ วัดพระธรรมกายยังได้จัดพิมพ์หนังสือธรรมะออกเผยแผ่เป็นประจำทุกเดือน รวมทั้งการแผ่ธรรมะทางวิทยุและจานดาวธรรม หรือที่เรียกว่า D.M.C. ทั้งนี้ ไม่นับการมุ่งฝึกอบรมและกระตุ้นพระภิกษุสามเณรให้เห็นความสำคัญของการศึกษาภาษาบาลี อันเป็นภาษาบันทึกพระพุทธวจนะ จนเป็นเหตุให้พระภิกษุสามเณรวัดพระธรรมกายสอบเปรียญธรรมได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่ากิจกรรมของวัดพระธรรมกายได้ส่งผลดีให้เกิดในสังคมอย่างกว้างขวาง

^{๒๕} สุจิตรา พูนพิพัฒน์, “บทบาทของวัดพระธรรมกายในสังคมไทยปัจจุบัน”, หน้า ๖๕.

^{๒๖} บันทึกจากประสบการณ์ส่วนตัวที่มีโอกาสไปบรรยายวิชา ปัญหาพระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน แต่พระนิสิต ณ สถาบันธรรมกายนานาชาติ หรือ D.I.U. เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๒๗} สุจิตรา พูนพิพัฒน์, “บทบาทของวัดพระธรรมกายในสังคมไทยปัจจุบัน”, หน้า ๖๕ – ๗๖.

๗.๒.๓ สำนักวัดพระธรรมกาย : ผลกระทบต่อสังคม

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๒ แม้จะมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางถึงการปฏิบัติและหลักคำสอนของวัดพระธรรมกายว่าเป็นไปตามแนวทางของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะแนวคำสอนเรื่องนิพพานเป็นอัตตา รวมทั้งเรื่องการพยายามอธิบายว่านิพพานเป็นดินแดนที่จะเข้าสมาธิไปเฝ้าพระพุทธเจ้าได้ นอกจากนี้ ยังนำคำว่า “บุญ” มาใช้ในลักษณะที่ชักจูงประชาชนให้วนเวียนจมอยู่กับ การบริจาคทรัพย์ เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ชนิดที่ส่งเสริมความยึดติดถือมั่นในตัวตนและในตัวบุคคล อันอาจกลายเป็นแนวโน้มที่บั่นรอนสังคมไทยระยะยาว พร้อมทั้งทำพระธรรมวินัยให้หลงไป ด้วย^{๒๘} กระนั้นก็ตาม สำนักวัดพระธรรมกายก็ดูเหมือนจะไม่ใส่ใจต่อกระแสวิพากษ์วิจารณ์นั้น ยังคงดำเนินกิจกรรมตามปกติ โดยเฉพาะการเผยแผ่ธรรมะในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการบรรยายที่วัดและ ออกอากาศไปทั่วโลกผ่านดาวเทียมของวัดกิจกรรมที่ชาววัดพระธรรมกายดำเนินภายใต้โครงการ ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมากโดยเฉพาะโครงการเทเหล้าเผาบุหรี่ เป็นเหตุให้ ประชาชนตระหนกหนัก ถึงพิษภัยของยาเสพติด อันเป็นตัวบั่นทอนสติปัญญาและความเสื่อมทรัพย์ นอกจากนี้โครงการอบรมธรรมกายทายาทและอุปสมบทหมู่ก็มีนิสิตนักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ทั่วประเทศให้ความสนใจมากถึง ๑๐,๐๐๐ กว่าคน

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันได้เกิดความแตกแยกในกลุ่มวิชาธรรมกายจนเกิดการแยก ออกไปตั้งสำนักอีกแห่งหนึ่งที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เรียกว่า สถาบันพุทธภาวนาวิชา ธรรมกาย^{๒๙} แม้วัดพระธรรมกายจะถูกสังคมตั้งคำถามและวิพากษ์อย่างกว้างขวางในหลายกรณี แต่สิ่ง หนึ่งที่เราปฏิเสธไม่ได้ก็คือกิจกรรมหลายอย่างที่ชาววัดพระธรรมกายดำเนินอยู่นั้นส่งผลกระทบต่อ สังคมในด้านสร้างสรรค์ไม่น้อยเลยทีเดียว

การวิพากษ์วิจารณ์^{๓๐}

วัดพระธรรมกายมีผู้ศรัทธาจำนวนหนึ่ง แต่ก็เป็นที่แคลงใจของประชาชนทั้งยังเป็น ที่วิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง แม้สื่อมวลชนจำนวนหนึ่งขอขมาแล้วก็ตาม[๔๔] เป็นต้น ว่า

การแสวงหาประโยชน์เชิงพาณิชย์ กรณีที่วัดพระธรรมกายนำเงินบริจาคไปลงทุนเพื่อ แสวงหาประโยชน์เชิงพาณิชย์ โดยอ้างว่าเพื่อให้เงินเกิดดอกออกผลติดตามมานั้น ถูกวิจารณ์อย่าง กว้างขวาง เช่น ทวีวัฒน์ ปุณฺณทริภุชฌณฺ์ อาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้ทำวิจัยเรื่อง วัดพระธรรมกาย ได้แสดงความเห็นว่า "พระสงฆ์ต้องพอใจจากปัจจัยที่ผู้คนบริจาคให้ การนำไปลงทุน

^{๒๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), กรณียธรรมกาย บทเรียนเพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาและสร้างสรรค์ สังคมไทย, หน้า ๑๒.

^{๒๙} คะนิงนิธย์ จันทบุตร, สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : หจก. ภาพพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๗๒.

^{๓๐} <https://th.wikipedia.org/wiki/วัดพระธรรมกาย>

เพื่อเอากำไรอาจทำให้จิตใจเฉไปทางอื่นได้"[ต้องการอ้างอิง] หนังสือพิมพ์ผู้จัดการจึงเรียก "แหล่งพุทธพาณิชย์ขนาดใหญ่ของโลก"[๒] วัดพระธรรมกายเผยแพร่ความเชื่อโดยอาศัยวิถีทางการตลาด มีการโฆษณาชวนเชื่อ ชักชวนผู้คนให้เข้ามาบวชเป็นศิษย์มาก ๆ และสร้างวัดใหญ่โต พร้อมคำสอนสั่งว่า "ผู้ที่ร่ำรวยในชาตินี้เพราะในอดีตทำบุญมาก ผู้ที่ยากจนเพราะไม่ได้ทำบุญ" นั้น ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์เช่นกัน โดยรองศาสตราจารย์ ดอกเตอร์ พระสุธีรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ) รองอธิการบดีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระบุว่า แม้การเผยแพร่พุทธศาสนาใช้ระบบขายตรงมาแต่ดั้งเดิม แต่วัตถุประสงค์ต่างจากของวัดพระธรรมกาย เพราะพระพุทเจ้าทรงมุ่งทำให้กิเลสของผู้คนน้อยลง เป็นการติดอาวุธทางปัญญา มิใช่มุ่งติดอาวุธทางการเงิน

การยกยอกทรรพ์ กรณีที่วัดพระธรรมกายถูกพระธัมมชโย เจ้าอาวาส ยกยอกทรรพ์ โดยปรากฏว่าโฉนดที่ดินมากมายของวัดมีชื่อพระธัมมชโยเป็นเจ้าของ เรื่องนี้ถูกนำเข้ามาหาเถรสมาคมและเกิดเป็นคดีอาญาในเวลาต่อมา การไต่สวนดำเนินมาเจ็ดปี แต่สุดท้ายอัยการสูงสุดได้มีมติให้ถอนฟ้องเนื่องจากพระธัมมชโยได้คืนที่ดินให้แก่วัดพระธรรมกายแล้ว

การจุดคandleในเมือง กรณีที่วัดพระธรรมกายจัดให้พระสงฆ์ออกเดินจุดคandleในเมือง เรียกว่า "จุดคandleธรรมชัย" โดยให้นำเครื่องลาดมาปูรองที่เดิน โปรยบุปผชาติบนเครื่องลาด และจัดให้ประชาชนซึ่งเป็นสาวกมาเฝ้าแห่แหนริมเครื่องลาด ทั้งมีขบวนแห่อย่างวิจิตรอลังการมาตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๔ นั้น ก่อปัญหาการจราจรในเมือง และถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง เป็นต้นว่า

พระสุวิทย์ ธีรธมโม หรือเป็นที่รู้จักในชื่อ หลวงปู่พุทธะอิสระ วิจารณ์ว่า "การจะทำกิจกรรมอะไรก็ตาม หากทำแล้วเบียดเบียนตน ทำให้คนอื่นเดือดร้อน ก็ถือว่า ผิดหลักพุทธศาสนา... พุทธศาสนิกชนต้องต่อต้าน...ไม่น่าจะเป็นการเผยแพร่ธรรม น่าจะเป็นการทำร้ายพระธรรมมากกว่า รวมทั้งทำให้พระธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้ามัวหมอง การเดินจุดคandleบนดอกกุหลาบดอกดาวเรือง ไม่ใช่วิธีของพระภิกษุที่สันโดษ...นอกจากพระเดินจุดคandleแล้ว นักเรียนและประชาชนยังถูกเกณฑ์ให้ไปตากแดดรับคณะ ไม่ได้ไปเพราะศรัทธา แต่ไปเพราะโดนเกณฑ์ไป ศรัทธาที่เกิดจากการแสดงเป็นศรัทธาที่หลอกลวง ไม่ใช่ศรัทธาที่บริสุทธิ์...เรื่องนี้มีหาเถรสมาคมทำอะไรอยู่ สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติทำอะไรอยู่" ตรึงใจ บุณสมภพ สมาชิกวุฒิสภา และประธานกรรมาธิการการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ของวุฒิสภา เห็นว่า "ไม่เหมาะสม เนื่องจากการเดินจุดคandleตามหลักพระพุทธศาสนา คือพระสงฆ์ต้องจาริกไปตามเขา อยู่อย่างสมณะ เพื่อทำให้จิตใจเป็นอิสระ ไม่ใช่มาเดินในเมืองหลวงท่ามกลางกิเลสที่มีสี่ส้นแห่งบริโภคนิยม"

อย่างไรก็ดี วัดพระธรรมกายชี้แจงสั้น ๆ ว่า กิจกรรมดังกล่าวไม่ผิดหลักพุทธศาสนา[๔๘] และได้รับการสนับสนุนจากพงศ์เทพ เทพกาญจนา รองนายกรัฐมนตรี ด้วยขณะนั้นพรรัตน์ เบญจวัฒนานันท์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กล่าวรับรองในทำนองเดียวกันว่า "เป็นการรวมชาวพุทธให้มาร่วมกิจกรรม แม้ว่าจะมีผลกระทบด้านการจราจรบ้าง...เหมือนการจัดทำบุญตัก

บาตรพระสงฆ์หลายหมื่นรูปที่ถนนเยาวราช ซึ่งเป็นเรื่องดี ไม่อยากให้มองแต่แง่ลบอย่างเดียว อยากให้มองว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์มากกว่า"

การอ้างว่า สตีฟ จอบส์ ตายแล้วเป็นอมนุษย์ กรณีที่วัดพระธรรมกายเผยแพร่สารคดีชุด แวร์อิสสตีฟ จอบส์ (Where is Steve Jobs) ตั้งแต่วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๕ ความว่า พระธัมมชโย เจ้าอาวาสวัด ได้ใช้ญาณตรวจสอบพบว่า สตีฟ จอบส์ ตายแล้วไปเกิดเป็นวิยาธกรกึ่งยักษ์อยู่ในพิภพ ซึ่งทับซ้อนอยู่กับมนุษย์โลก เพราะเขายังห่วงหาอาลัยในธุรกิจ นั้น ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการอวดอุตริมนุชธรรม และพระไพศาล วิสาโล เห็นว่า เข้าข่ายปาราชิก

การจัดการพนัน กรณีที่วัดพระธรรมกายเปิดให้สาธารณชนกด "ถูกใจ" (like) หน้าเฟซบุ๊กของวัด แล้วลงชื่อเสียงเรียงนามพร้อมที่อยู่สำหรับติดต่อกลับ เพื่อชิงรางวัลพระพุทธรูปทองคำมูลค่าสิบล้านบาท เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๖ นั้น ถูกกนักนิติศาสตร์วิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นการขยายฐานลูกค้าของวัด และเป็นการจัดการพนันโดยแจ้งชัดซึ่งตามกฎหมายแล้วต้องขออนุญาตจากกระทรวงมหาดไทยก่อน อย่างไรก็ตาม นพรัตน์ เบญจวัฒน์นันท์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กล่าวว่า ไม่ผิดอะไร เป็นเรื่องมโนสำนึกไม่ควรใส่ใจ เพราะเป็นเพียงวิธีดึงดูดความสนใจของวัด และเห็นว่า ที่กิจกรรมนี้ถูกมองว่าเป็นการแสวงหาผลประโยชน์บางประการนั้น "ก็เพราะวัดแห่งนี้มีภาพลักษณ์ที่คนนอกมักมองว่าเลวอยู่ก่อนแล้ว"

กิจกรรมของวัดพระธรรมกายยังเป็นหัวเรื่องหนึ่งที่นิยมศึกษาและวิจัย เช่น งานวิทยานิพนธ์ของพระมหาวิมลชัย วชิรเมธี ที่ได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางบนอินเทอร์เน็ตกลางปี ๒๕๕๖ เมื่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานถูกวิพากษ์วิจารณ์ที่บังคับให้ข้าราชการครูเข้าอบรมยังวัดพระธรรมกาย[๕๕] โดยพระมหาวิมลชัยได้วิจัยเกี่ยวกับงานวิชาการต่างๆ ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) แล้วสรุปว่า วัดพระธรรมกายเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและต่อสังคมไทยอย่างลึกซึ้งถึงรากฐาน

นอกจากนี้ วัดพระธรรมกายยังถูกเรียกในเชิงล้อเลียนว่า "วัดจานบิน" เพราะมหาวิหารพระมงคลเทพมุนีซึ่งตั้งอยู่กลางวัดนั้นมีสัญญาณละม้ายคล้ายคลึงกับจานบิน (UFO)

สรุป

วัดพระธรรมกาย ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๓ สังกัดมหานิกายแห่งคณะสงฆ์ไทย ตั้งอยู่ที่ ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ปัจจุบันมี พระเทพญาณมหามุนี (หลวงพ่อดมฺชโย) ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสและอธิบดีสงฆ์ของวัด และ พระภาวนาวิริยคุณ (หลวงพ่อดตฺตชีโว) ดำรงตำแหน่งรองเจ้าอาวาส

วันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๒๐ - ประกาศเป็นวัดตามกฎหมายโดยกระทรวงศึกษาธิการ ในชื่อ “ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดวรณฺธรรมกายาราม” และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดพระธรรมกาย”

วันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๒ – ได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัดโดยสมบูรณ์ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๒ – ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๖ ตอนที่ ๑๕

มูลนิธิธรรมกาย จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๓ เดิมใช้ชื่อว่า “มูลนิธิธรรมประสิทธิ์” โดยจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ณ กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๑๓ เมื่อสร้างวัดพระธรรมกายเสร็จ ได้ขอแก้ไขเอกสาร เปลี่ยนชื่อเป็น “มูลนิธิพระธรรมกาย” เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๕ ณ ศาลากลางจังหวัดปทุมธานี และเพื่อให้สับสนกับชื่อวัด จึงจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงชื่อจาก “มูลนิธิพระธรรมกาย” เป็น “มูลนิธิธรรมกาย” โดยได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ตามหนังสือที่ ศธ ๑๓๐๔/๖๐๘๘ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๘

วัตถุประสงค์ของการสร้างวัดนั้นเริ่มแรก เพื่อเผยแผ่วิชชาธรรมกาย การผลิตพระให้เป็นผู้มีศีลาจารวัตรตรงตาม การสร้างคนให้มีคุณธรรม การทำวัดให้มีความสมบูรณ์แบบ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา วัดพระธรรมกายมีคำสอนสำคัญที่ถือเป็นลักษณะพิเศษต่างจากสำนักปฏิบัติธรรมแห่งอื่น จนเกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในหมู่ชาวพุทธไทย โดยเฉพาะการสอนว่านิพพานเป็นอัตตา อย่างไรก็ตามท่ามกลางกระแสแห่งการวิพากษ์นี้วัดพระธรรมกายก็ยังคงดำเนินกิจกรรมสำคัญอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมไม่น้อย เป็นเหตุให้ประชาชนทั้งในกรุงเทพฯ ปริมณฑลและต่างจังหวัดต่างศรัทธาและเทศกาลบุญประจำปีของวัด อาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมที่วัดพระธรรมกายดำเนินอยู่นั้น ล้วนมีประโยชน์และสร้างสรรค์สังคมไทยไม่น้อย

วัดพระธรรมกายเป็นที่เคลือบแคลงสงสัยของประชาชน และเป็นทีที่วิพากษ์วิจารณ์ในสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง แต่สื่อมวลชนจำนวนหนึ่งได้ขอมาในภายหลัง อย่างไรก็ดี สภาการศึกษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติได้ขึ้นวัดพระธรรมกายไว้ในบัญชีดำฐานเข้าข่ายเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งชาติ

วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ คณะรักษาความสงบแห่งชาติให้วัดพระธรรมกายเป็นเขตพื้นที่ควบคุมพิเศษ เพื่อจับกุมพระธัมมชโย^{๓๑}

๗.๔ วัดหนองป่าพง

ประวัติวัดหนองป่าพง^{๓๒}

วัดหนองป่าพง ตั้งอยู่ที่บ้านพงสว่าง หมู่ที่ ๑๐ ตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ ห่างจากตัวจังหวัดอุบลราชธานี ไปทางอำเภอกันทรลักษณ์ ตามถนนทางหลวงหมายเลข ๒๑๗๘ ประมาณ ๘

^{๓๑} [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://manager.co.th/Crime /ViewNews.aspx?NewsID=9600000016155> [๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐].

^{๓๒} [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.watnongpahpong.org/prawatwnpp.php> [๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐].

กม. โดยได้รับวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๗ ตามประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๑ ตอนที่ ๗๑ โดยกำหนดเขตกว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร มีพื้นที่ป่าภายในเขตกำแพง ๑๘๖ ไร่ ๓ งาน ๙๔ ตารางวา

จุดเริ่มต้นของวัดหนองป่าพง เริ่มต้นขึ้นเมื่อวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ (ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะเส็ง) พระโพธิญาณเถร(ชา สุภทฺโท) ท่านได้เดินธุดงค์มาถึง "ดงป่าพง"ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านก้อไปทางทิศตะวันตก ประมาณ ๓ กิโลเมตร พร้อมด้วยลูกศิษย์จำนวนหนึ่ง เมื่อเดินทางมาถึง ก็ได้ทำการปักกลดเรียงรายอยู่ตามชายป่าประมาณ ๕-๖ แห่ง ดงป่าพงในสมัยนั้น มีสภาพเป็นป่าที่ปรก้าง ชุกชุมด้วยไข้ป่า ในอดีตป่าพงเป็นดงใหญ่ มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด ชาวบ้านเรียกดงดิบนี้ว่า “หนองป่าพง” เพราะใจกลางป่ามีหนองน้ำใหญ่ที่มีกองขี้ขึ้นอยู่หนาแน่น ต่อมาบริเวณผืนป่าส่วนใหญ่ถูกทำลายหมดไป ยังคงเหลือเพียงส่วนที่เป็นบริเวณของวัดในปัจจุบันเท่านั้น สาเหตุที่ป่าส่วนนี้ไม่ถูกบุกรุกถากถาง เพราะชาวบ้านเชื่อถือกันว่า มีอำนาจลึกลับแฝงเร้นอยู่ในดงนั้น เพราะปรากฏอยู่เสมอว่า คนที่เข้าไปทำอะไรตัดไม้หรือล่าสัตว์ เมื่อกลับออกมาจะมีอันต้องล้มตายไปทุกราย โดยที่หาสาเหตุไม่ได้ ชาวบ้านจึงพากันเกรงกลัวภัยมีดนั้น ไม่มีใครกล้าเข้าไปทำลายหรืออาศัยทำกินในป่านี้เลย ดงป่าพงจึงดำรงความเป็นอยู่อย่างสมบูรณ์ ชื่อ “วัดหนองป่าพง” นี้ เป็นชื่อที่หลวงพ่อดิตตั้งขึ้นเอง โดยอาศัยสภาพภูมิประเทศเป็นหลัก แต่ชื่อที่ชาวบ้านเรียกกันติดปากก็คือ “วัดป่าพง” โดยระยะแรกๆ หลวงปู่ชา สุภทฺโท และลูกศิษย์ต้องต่อสู้อย่างเด็ดเดี่ยวกับไข้ป่า ซึ่งขณะนั้นชุกชุมมาก เพราะเป็นป่าที่บ ยามพระเณรป่วยหายารักษายาก ต้องดื่มน้ำบอระเพ็ดฉุนพอประทังไปตามมีตามเกิด โดยที่ท่านไม่ยอมขอความช่วยเหลือเลย เพราะว่า ท่านต้องการให้ผู้ที่มาพบเห็นด้วยตา แล้วเกิดความเลื่อมใสเอง หลวงพ่อสอนอยู่เสมอว่า พระไปยุ่งกับการหาเงินก่อสร้างวัดเป็นสิ่งที่น่าเกลียด แต่ให้พระสร้างคน คนจะสร้างวัดเอง

จากวัดเล็กๆที่มีบรรณศาลา (กระท่อม) ไม่กี่หลัง จึงได้มีสิ่งก่อสร้างอันควรแก่สมณวิสัยเพิ่มเติม จนพอแก่ความต้องการในปัจจุบัน ทั้งที่พักอาศัยของภิกษุ สามเณร แม่ชี อุบาสก อุบาสิกา ที่มาค้างแรมเพื่อปฏิบัติธรรม กระท่อมชั่วคราว ได้กลายมาเป็นกุฏิถาวรจำนวนมาก ศาลามุงหญ้า ซึ่งเคยใช้เป็นที่พักและแสดงธรรม ได้เปลี่ยนมาเป็นศาลาและโรงฉันถาวร กำแพงวัด หอระฆังเสนาเสนาอื่นๆ ได้เพิ่มมากขึ้นจากแรงศรัทธา ความเลื่อมใสนั่นเอง

วัดหนองป่าพงเป็นวัดป่าฝ่ายอรัญวาสี เป็นสำนักปฏิบัติธรรม ที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติอันสงบอันสงัด มีบรรยากาศร่มเย็นเหมาะ แก่การพำนักอาศัยเพื่อบำเพ็ญสมณธรรม

ชีวิตพระในวัดหนองป่าพง มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การประพฤติพรหมจรรย์ตามรอยพระยุคลบาท ของพระบรมศาสดา ที่ทรงดำรงพระชนม์ชีพอย่างสงบเงียบ และเรียบง่ายภายในป่า เพื่อค้นคว้าแสวงหาทางพ้นทุกข์ แล้วทรงนำความรู้แจ้งเห็นจริงนั้น มาเผยแผ่เกื้อกูลความสุขแก่มหาชนทั่วไป การดำเนินชีวิตในวัดหนองป่าพง ยึดหลักพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ เป็นแนวทาง

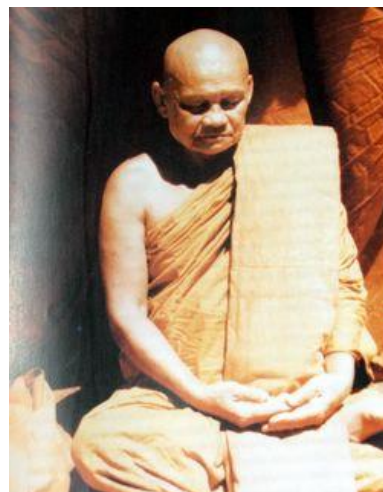
ปฏิบัติฝึกหัดกายวาจาใจในชีวิตประจำวัน เน้นการศึกษาประพฤติ ปฏิบัติให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ในศีลสมาธิ ปัญญา พร้อมทั้งนำธุดงค์วัตร ๑๓ วัตร ๑๔ และกำหนดกฎกติการะเบียบต่างๆ มาผสมผสานเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการบำเพ็ญสมณธรรมให้ดำเนินไปด้วยดี และมีความละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น

แนวทางการปฏิบัติและธรรมชาติของป่าภายในสำนัก เป็นปัจจัยสำคัญส่งเสริมให้การดำรงชีวิตของพระภิกษุเป็นไปด้วยความเรียบง่ายสอดคล้องกับธรรมชาติ และประสานกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่คณะ ตามแบบของพระธุดงค์กรรมฐาน ผู้มีข้อวัตรปฏิบัติเป็นไปเพื่อขัดเกลาทำลายกิเลสที่ครุบาอาจารย์ได้พาดำเนินมา จีวรและบริวารอื่นๆ ของภิกษุจะมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งจัดรวบรวมไว้เป็นของสงฆ์หรือของส่วนกลาง มีภิกษุผู้รักษาเรือนคลังสงฆ์เป็นผู้แจกในกาลเวลาที่เหมาะสม การบริโภคอาหารมีเพียงมือเดียวตอนเช้า และฉันในบาตร เสนาสนะที่พักอาศัยเป็นกุฏิหลังเล็กๆ ตั้งอยู่ห่างกันในราวป่าท่ามกลางความร่มรื่นแห่งหมู่ไม้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภาวนาได้อย่างสงบ

สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติอันสงบและบริสุทธิ์ของป่า ช่วยให้จิตใจของผู้ประพฤติปฏิบัติได้สัมผัสกับความรู้สึกสงบเย็น สดชื่น เบิกบาน มีอิสระ เป็นความสุขที่ปราศจากความร่ำร้อน กระวนกระวาย เป็นปัจจัยให้เกิดกายวิเวก ความสงบกาย และอุปวิเวก ความสงบกิเลส อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการประพฤติพรหมจรรย์ในพุทธศาสนาต่อไป สถาปัตยกรรมที่สำคัญของวัดหนองป่าพง คือ

๗.๔.๑ ประวัติหลวงพ่ocha สุภโท

หลวงพ่ocha สุภโท หรือพระโพธิญาณเถระ เดิมชื่อ Cha ช่วงโชติ เกิดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๑ ณ บ้านจิกก่อ ตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เรียนจบชั้นประถมต้นแล้วได้บรรพชาเป็นสามเณร เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๔ และได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๒ พำนักอยู่ ณ วัดก่อนอก ในตำบลเดียวกันบ้านเกิด ได้ศึกษาปริยัติธรรมจนจบนักธรรมชั้นเอกแล้วจึงได้ออกธุดงค์ เพื่อปฏิบัติด้านวิปัสสนาธุระอย่างจริงจัง และเพื่อแสวงหาอาจารย์ในด้านนี้ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้กลับภูมิลำเนาเดิม และเลือกบริเวณดงป่าพงใหญ่เป็นที่สร้างวัด ต่อมารู้จักกันในนามวัดหนองป่าพง ท่านได้เป็นเจ้าอาวาสในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ และได้ดำรงสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่พระโพธิญาณเถระ ในปีเดียวกัน^{๓๓}

^{๓๓} จินดา จันทรแก้ว, “ขบวนการสงฆ์ในปัจจุบัน”, หน้า ๑๐๒.

หลวงพ่อกษัตริย์ผู้มีจิตฝักใฝ่ในธรรมมาตั้งแต่วัยเยาว์ ศึกษาปริยัติธรรมและวิปัสสนาจากหลายสำนัก ท้ายสุดเดินทางจาริกไปพบหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ที่วัดหนองผือใน อำเภอนครนายก จังหวัดสุพรรณบุรี เกิดความศรัทธาเลื่อมใส และยึดถือแนวปฏิบัติ หลวงพ่อชา ได้ทดลองปฏิบัติภาวนาในสถานวิเวกต่าง ๆ อาทิ ป่าช้า ป่าดงดิบ รวมระยะเวลาการออกธุดงค์ เป็นเวลา ๘ ปี (พ.ศ.๒๔๘๙ – ๒๔๙๖) พ.ศ. ๒๔๗๙ จึงออกมาตั้งวัดหนองป่าพง ระหว่างที่มาอยู่วัดหนองป่าพง หลวงพ่อได้ยึดหลักคำสอนของพระพุทธองค์ที่ตรัสว่า ทำตนให้ตั้งอยู่ในคุณธรรมสมควรเสียก่อน แล้วจึงสอนคนอื่นที่หลัง จึงจะไม่เป็นบัณฑิตตกปรก ฉะนั้นไม่ว่าจะทำกิจวัตรอันใด เช่น การกวาดลานวัด จัดที่ฉัน ล้างบาตร นั่งสมาธิ ตักน้ำ ทำวัตร หลวงพ่อจะลงมือทำเป็นตัวอย่างของศิษย์โดยยึดหลักว่า "สอนคนด้วยการทำให้ดู ทำเหมือนพูด พูดเหมือนทำ" ดังนั้น ศิษย์และญาติโยมจึงเกิดความเคารพเลื่อมใสในปฏิปทาที่หลวงพ่อดำเนินอยู่ หลวงพ่อกษัตริย์อาพาธด้วยโรคเกี่ยวกับสมองเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๕ มีอาการเวียนศีรษะ ความจำเสื่อมหลังจากผ่าตัดสมองทำให้เคลื่อนไหวไม่ได้ ต้องอาศัยพระภิกษุในวัดปรนนิบัติเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ท่านอาพาธอยู่นานหลายปี และมรณภาพเมื่อเช้ามืด วันพฤหัสบดี ที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕

๗.๔.๒ คำสอนสำคัญของสำนักวัดหนองป่าพง^{๓๔}

คำสอนของหลวงพ่อกษัตริย์มีลักษณะลุ่มลึกและมาจากประสบการณ์การปฏิบัติธรรมอันยาวนาน โดยทั่วไปหลวงพ่อกษัตริย์สอนให้เป็นคนรู้จักสำรวจตนเอง รู้จักตนเอง รู้เท่าทันกายและจิต การดำเนินชีวิตให้ยึดทางสายกลาง มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน การทำสมาธิและวิปัสสนาก็เพื่อให้มีสติดูจิตเห็นความคิดและเกิดปัญญาดังที่ท่านกล่าวว่า “เมื่อเราดูจิตของเราอยู่ ผู้รู้ดูจิตเจ้าของ ผู้ใดตามดูจิตผู้หนึ่งจักพ้นบ่วงแห่งมาร จิตนั้นคือความนึกคิด ถ้าพบอารมณ์นั้นก็แวะไป ถ้าพบอารมณ์อีกก็มักแวะไปอีก เหมือนกับควายเรานั้นแหละ มันจะไปทางไหนเราก็คุมมันอยู่ มันจะไปไหนได้ มันจะไปใกล้ต้นข้าว ก็ควาคุมมันอยู่ ว่าไม่ฟังก็ถูกไม้ค้อนเท่านั้น ธรรมชาติมันอยู่เท่านั้น” ในขณะที่ท่านพุทธทาสภิกขุให้ความสำคัญต่อปัญญา ท่านโพธิรักษ์ให้ความสำคัญต่อศีล และสำนักวัดพระธรรมกายให้ความสำคัญต่อสมาธิในการบรรลุความพ้นทุกข์ หลวงพ่อกษัตริย์ถือว่าทั้งศีล สมาธิ ปัญญา มีความสำคัญเท่า ๆ กัน และแยกจากกันไม่ได้ ดังที่ท่านอธิบาย “ ถ้าพูดให้สั้นเข้ามา ศีลก็ดี สมาธิก็ดี ปัญญาที่ดี มันก็เป็นอันเดียวกัน ศีลก็คือสมาธิ สมาธิก็คือศีล สมาธิก็คือปัญญา ปัญญาก็คือสมาธิ ก็เหมือนมะม่วงใบเดียวกัน เมื่อมันเป็นดอกขึ้นมา มันก็ดอกมะม่วง เมื่อเป็นลูกเล็กก็เรียกผลมะม่วง เมื่อมันโตขึ้นมาก็เรียกว่ามะม่วงลูกโต มันโตขึ้นไปอีกก็เป็นมะม่วงห่าม เมื่อมันสุกก็คือมะม่วงสุกมันก็

^{๓๔} พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนเสโน, ประวัติพระพุทธศาสนา, หน้า ๒๒๓.

มะม่วงสุกลูกเดียวกันนั้นแหละ มันเปลี่ยน ๆ ไป มันจะโตมันก็โตไปหาเล็กเมื่อมันเล็ก มันก็เล็กไปหาโต”^{๓๕}

แนวคำสอนทั่วไปของหลวงพ่อกษามีลักษณะเน้นการอบรมรักษาคิดในชีวิตประจำวันให้สามารถเกิดตุลยาภพในชีวิต คือสามารถต่อสู้กับโลกธรรมได้ จากนั้นก็เน้นหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งจะนำไปสู่การเจริญวิปัสสนา อันเป็นหลักปฏิบัติที่หลวงพ่อกษามุ่งเน้นเป็นพิเศษจึงเป็นที่น่าสังเกตว่าแนวคำสอนของหลวงพ่อกษามีลักษณะคล้ายคลึงกับท่านพุทธทาสภิกขุมาก เช่น สอนให้ประพฤติปฏิบัติจริง สอนให้รู้ธรรมด้วยปัญญา ให้เชื่ออย่างมีเหตุผล และใช้เหตุผลในการพิจารณาเรื่องราวหรือปัญหาต่าง ๆ สอนให้มีอุเบกขา ไม่ยึดมั่นในสิ่งใด สอนให้รู้จักอ้อมในตัณหา ให้ละโลก โกรธ หลง ให้ละอายต่อบาปที่จะกระทำ หรือคิดจะกระทำ^{๓๖} การที่แนวคำสอนของหลวงพ่อกษากับท่านพุทธทาสภิกขุมีลักษณะคล้ายกันนี้ จินดา จันทรแก้วให้ทัศนะว่า “อาจเป็นเพราะว่าหลักการของเถรวาทมีแก่นแก้อยู่ที่จุดเดียวกันก็ได้”^{๓๗}

๗.๔.๓ กิจกรรมสำคัญของสำนักหนองป่าพง^{๓๘}

นับแต่หลวงพ่อกษได้ก่อตั้งสำนักวัดหนองป่าพงขึ้น ท่านได้ประพัตติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้พบเห็น หรือเข้ามาปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอ ตามนัยพุทธภาษิตที่ว่า “ทำตนให้ตั้งอยู่ในธรรมอันสมควรก่อน แล้วจึงสอนคนอื่นทีหลัง จึงจะไม่เป็นบัณฑิตสกปรก” ดังนั้นไม่ว่ากิจวัตรอันใดเช่น กวาดวัด จัดที่ฉัน ล้างบาตร ตักน้ำ ทำวัตรสวดมนต์ เดินจงกรม (เดินไปมาอย่างมีสติ) และนั่งสมาธิ หรืออุตุรงค์เนสัชชิก (ไม่นอนตลอดคืน) หลวงพ่อกษจะทำเป็นตัวอย่างก่อน โดยถือหลักว่า “สอนคนด้วยการทำให้ดู ทำเหมือนพูด พูดเหมือนทำ” จุงปรากฏว่ามีศิษย์และสาธุชนเกิดความเคารพยำเกรง และเลื่อมใสในปฏิปทาของหลวงพ่อกษเป็นอย่างยิ่ง ในการเทศนาหลวงพ่อกษจะพูดเฉพาะสิ่งที่จะนำไปปฏิบัติได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันทั้งสิ้น ในการตอบปัญหาก็มีลักษณะคมคายคล้าย ๆ

กับอาจารย์เซน ด้วยเหตุนี้จึงมีประชาชนสนใจฟังเทศน์ และเข้ามาปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้นตามลำดับ เช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ มีญาติโยมชาวบ้านเก่าน้อย ตำบลธาตุ ซึ่งเคยมาฟังธรรม ปฏิบัติธรรม ได้นิมนต์หลวงพ่อกษให้ไปพักอยู่ที่ป่าละเมาะใกล้กับป่าช้า จนต่อมาได้กลายเป็นสาขาแห่งแรกของวัดหนองป่าพง โดยหลวงพ่อกษาส่งลูกศิษย์ไปอยู่ประจำสาขา และในลักษณะเดียวกันสาขาอื่น ๆ ก็เกิดขึ้นตามมาจนบัดนี้มีสาขาถึง ๘๒ สาขา

สำหรับกิจกรรมสำคัญที่เป็นเหตุให้ชาวบ้านศรัทธาเลื่อมใสต่อสำนักวัดหนองป่าพงส่วนหนึ่งอาจมาจากกิจวัตรประจำวันของสำนักนี้ โดยเริ่มต้นแต่ เวลา ๐๓.๐๐ น. มีเสียงระฆังให้พระภิกษุ

^{๓๕} พระโพธิญาณเถร (ชา สภทโท), นอกเหนือผล, หน้า ๖๐, อังในคณะนิตย จันทบุตร, สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : หจก.ภาพพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๓๙.

^{๓๖} คณะนิตย จันทบุตร, สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, หน้า ๑๔๐.

^{๓๗} จินดา จันทรแก้ว, “ขบวนการสงฆ์ในปัจจุบัน”, หน้า ๑๐๕.

^{๓๘} พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนเสโน, ประวัติพระพุทธศาสนา, หน้า ๒๒๔.

สามเณรและตาปะขาว มาทำวัตรสวดมนต์แล้วนั่งสมาธิจากนั้นพอสว่างก็ออกบิณฑบาต ฉันทเสร็จนำบาตรไปล้าง นำกระโถนไปเท เวลา ๑๕.๐๐ น. พร้อมกันกวาดลานวัด แล้วตักน้ำใส่ตุ่มไว้ เวลา ๑๙.๐๐ น. ทำวัตรคำสวดมนต์ต่อ แล้วนั่งสมาธิอีก ๑ ชั่วโมง ฟังเทศน์จากหลวงพ่ocha ถ้าเป็นวันพระพระภิกษุร่วมกันทำสังฆกรรมอุโบสถ ส่วนสามเณรเป็นผู้นำอุบาสิกอุบาสิกาทำวัตรสวดมนต์จากนั้นฟังเทศนาของหลวงพ่ochaแล้วแยกย้ายกันเดินจงกรมและนั่งสมาธิ

๗.๔.๔ สำนักวัดหนองป่าพง : ผลกระทบต่อสังคม^{๓๔}

วัดหนองป่าพงเป็นต้นแบบของวัดป่าว่า ๑๐๐ แห่งในประเทศไทย และอีกหลายแห่งในยุโรป ออสเตรเลีย และแคนาดา หลวงพ่ochaเป็นตัวอย่างของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบแม้จะมีพุทธศาสนิกชนมากมายที่ศรัทธาเลื่อมใส แต่ก็ไม่สร้างความแตกแยกให้เกิดนิกาย หรือเข้าไปพัวพันกับการเมืองจนเป็นเรื่องแตกแยก วันเน้นความเรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือสะสม คงความเป็นพุทธะ คือ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน อย่างแท้จริง หน้าที่หลักของพระสงฆ์ คือ เป็นที่พึ่งทางจิตใจอบรมสั่งสอนให้ศาสนิกชนปฏิบัติ ปฏิบัติชอบตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา วัดหนองป่าพงมีเนื้อที่ประมาณ ๓๐๐ ไร่ ประกอบด้วยโบสถ์ วิหาร พิพิธภัณฑสถาน พระโพธิญาณเถร ภูมิพยาบาล ภูมิพระ ภูมิแม่ชี ภูมิหลวงพ่ocha

จากการที่หลวงพ่ochaได้อุทิศชีวิตปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์และมุ่งเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อให้ชาวโลกได้ดื่มด่ำ และลิ้มรสแห่งธรรมโอสถอันประเสริฐของพระพุทธเจ้า และจากกิจกรรมที่น่าเลื่อมใสของวัดหนองป่าพง ดังนั้นสำนักแห่งนี้จึงส่งผลกระทบต่อสังคมหลายประการ ที่ควรนำมากล่าวในที่นี้คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้มีพระภิกษุชาวอเมริกันคนหนึ่งชื่อโรเบิร์ต ฉายาว่า สุมโธ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย ขอฝากตัวเป็นศิษย์ของหลวงพ่ocha ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญทำให้เกิดวันป่านานาชาติ ซึ่งเป็นวัดสำหรับจำพรรษาของพระภิกษุชาวต่างชาติในต่างประเทศมี ๓ สาขา คือวัดป่าจิตติเวก และวันป่าอมราวดีในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ และวัดป่าโพธิญาณนครเมเบอร์ ประเทศออสเตรเลีย ทั้งนี้ไม่นับสาขาของวัดหนองป่าพงในประเทศไทยอีกกว่าจำนวน ๘๒ สาขา นับว่าสำนักวัดหนองป่าพงเป็นสำนักที่มีคุณูปการต่อสังคมไทยและชาวโลกเป็นอย่างมาก ในฐานะที่มุ่งให้ชาวโลกปฏิบัติตนให้พ้นทุกข์ตามครรลองแห่งพุทธธรรม

สรุป สำนักวัดหนองป่าพงซึ่งก่อตั้งโดยพระโพธิญาณเถร หรือหลวงพ่ocha เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๗ หลวงพ่ochaเป็นผู้สนในปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์ มุ่งแสวงหาความวิเวกและการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานอย่างจริงจัง สาเหตุสำคัญที่ทำให้ท่านก่อตั้งวัดหนองป่าพงคือความเบื่อหน่ายในชีวิตทางโลกและความต้องการที่จะบรรพบุรุษหมายทางศาสนาอย่างแท้จริง แนวคำสอนของหลวงพ่ochaมีลักษณะเข้าใจง่าย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ท่านให้ความสำคัญกับศีล สมาธิ และปัญญาเท่า ๆ กัน หลักการปฏิบัติธรรมของหลวงพ่ochaคือการเรียนรู้ด้วยตนเองให้แตกฉานก่อน

^{๓๔} พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนเสโน, ประวัติพระพุทธศาสนา, หน้า ๒๒๕.

แล้วจึงสอนผู้อื่น ท่านได้สอนให้ผู้อื่นปฏิบัติธรรมจนมีผู้เลื่อมใสมากมาย หนึ่งในบรรดาศิษย์ที่เป็นกำลังสำคัญในการประกาศและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศคือ ท่านสุเมโธภิกขุ ซึ่งเป็นชาวอเมริกัน และเป็นผู้ร่วมก่อตั้งวัดป่าบ้านตาดที่จังหวัดอุดรธาธานี ยุโรป และออสเตรเลีย หลวงพ่อชาได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระโศภิตญาณเถร ท่านอาพาธด้วยโรคเกี่ยวกับสมองอยู่นานหลายปี และมรณภาพเมื่อเช้ามือของวันพฤหัสบดีที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ นับเป็นการสูญเสียพระดีศรีสยามอีกท่านหนึ่ง

๗.๕ วัดป่าบ้านตาด

๗.๕.๑ ประวัติวัดป่าบ้านตาด^{๔๐}

วัดป่าบ้านตาด เริ่มก่อตั้งเมื่อปี เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๙๘ ต่อมากระทรวงศึกษาธิการประกาศตั้งขึ้นเป็นวัดในพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๓ ให้ชื่อว่า วัดเกษรศีลคุณ ซึ่งเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปในนาม วัดป่าบ้านตาด

ตั้งอยู่ ณ หมู่บ้านบ้านตาด ตำบลบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธาธานี ห่างจากตัวเมืองอุดรธาธานีไปทางทิศใต้ ประมาณ ๑๖ กิโลเมตรโดยมีศรัทธาญาติโยมชาวบ้านตาดถวาย พื้นที่ในกำแพงล้อมรอบประมาณ ๑๖๓ ไร่ และบริเวณรอบกำแพงที่มีผู้ซื้อที่ถวายอีกหลายแปลง ตลอดทั้งทางวัดซื้อที่เพิ่ม อีกประมาณ ๑๔๐ ไร่ รวมประมาณ ๓๐๐ ไร่ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม อันสงบเรียบง่าย ร่มครึ้มไปด้วยต้นไม้สูงใหญ่นานาพันธุ์ เป็นสถานที่พึ่งพิงของสัตว์น้อยใหญ่ ในเขตอภัยทานหลากชนิด อาทิ ไก่ป่า กระรอก กระแต กระต่าย เต่า แย้ นก ฯลฯ

ภูมิของพระภิกษุสามเณรแต่ละรูป เป็นภูมิเรียบง่าย พอแก่การบังแดด ลม ผน จะสูงจากพื้นดิน ประมาณ ๑ เมตร เพื่อกันการรบกวนจากสัตว์เลื้อยคลาน ความชื้นจากพื้นดิน ฯลฯ มีขนาดเพียงพอ สำหรับอยู่เพียงองค์เดียว ฝาผนังส่วนใหญ่ใช้ฉาบขาวเพื่อกันลม กันฝน ใช้มุ้งกมดกันยุง ภายในภูมิจะมีเพียงกลด เสื่อปูนอน ผ้าห่ม เครื่องอัฐบริขาร ตะเกียงหรือเทียนไข และของใช้ ที่จำเป็นอื่นๆ ด้านหัวนอนจะมีพระพุทธรูปหรือรูปครูบาอาจารย์ติดไว้ เพื่อกกราบไหว้บูชาเป็นกำลังใจในการบำเพ็ญภาวนา ทุกภูมิจะมีทางเดินจงกรมอย่างน้อย ๑ เส้น ยาวประมาณ ๒๕ ก้าว อยู่ใต้ร่มไม้ดูร่มเย็น ในยามค้าคิณการเดินจงกรม จะใช้โคมเทียนจุดสว่างพอให้เห็นทาง ภูมิแต่ละหลัง จะมองไม่เห็นกันประหนึ่งว่า อยู่ท่ามกลางป่าเพียง องค์เดียว เพื่อให้สัปปายะสะดวกในการบำเพ็ญ สมณธรรม

ภูมิที่สร้างถาวรมียุบรวมประมาณ ๑๐ กว่าหลัง เป็นภูมิของหลวงตา ภิกษุสูงอายุ ภูมิของญาติโยม ตามปกติญาติโยมทั้งหญิงและชายมักมาขออยู่พัก ปฏิบัติธรรมภาวนา เป็นช่วงเวลาสั้นๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระหว่าง ประมาณ ๕๐-๑๐๐ คน จัดแยก เขตกันระหว่างพระภิกษุสามเณร ญาติโยมชายและหญิงอย่างเป็นระเบียบ ที่วัดป่าบ้านตาดปัจจุบัน (ปี ๔๔) ในพรรษามีพระเณรจำพรรษา

^{๔๐} [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.luangta.com/resume/wat_history.php [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].

ธรรม จากนั้น ท่านเดินทางไปเรียนพระปริยัติธรรมที่วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ เวลานั้น พระธรรมเจดีย์ (จุม พันธุโล) ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของท่านได้อาราธนานิมนต์พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ขอให้ไปจำพรรษาที่จังหวัดอุดรธานี พระอาจารย์มั่นรับนิมนต์นี้และได้เดินทางมาพักที่วัดเจดีย์หลวงชั่วคราวจึงทำให้ท่านได้พบพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ครั้งแรก ท่านศึกษาทางปริยัติที่วัดแห่งนี้ จนสอบได้นักธรรมชั้นเอกและเปรียญธรรม ๓ ประโยคใน พ.ศ. ๒๔๘๔ นับเป็นปีที่ท่านบวชได้ ๗ พรรษา หลังสำเร็จการศึกษาทางปริยัติ ท่านเดินทางไปจังหวัดนครราชสีมาเพื่อปฏิบัติกรรมฐานได้ระยะหนึ่ง จึงเดินทางไปจังหวัดสกลนครโดยตั้งใจไปถวายตัวเป็นลูกศิษย์ของพระอาจารย์มั่น

มั่น ภูริทตฺโต คำกล่าวนี้ทำให้ท่านเชื่อมั่นว่ามรรคผลนิพพานมีจริงและเชื่อมั่นพระอาจารย์มั่นที่ไขข้อข้องใจได้ตรงจุด ท่านรักษาระเบียบวินัยข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด หลังจากศึกษาอยู่กับพระอาจารย์มั่นในพรรษาที่ ๒ ท่านเริ่มหักโหมความเพียรในการปฏิบัติกรรมฐาน จนผิวหนังบริเวณก้นชำระบมและแตกในที่สุด พระอาจารย์มั่นเตือนว่า "กิเลสมันไม่ได้อยู่กับร่างกายนะ มันอยู่กับจิต" ซึ่งท่านก็น้อมรับคำเตือนของพระอาจารย์มั่นทันที

ท่านได้บรรลุธรรมขั้นสูงสุดในวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ เวลา ๕ โมงตรง บนหลังเขาซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของวัดดอยธรรมเจดีย์ จังหวัดสกลนคร

พระธรรมวิสุทธิมงคล มรณภาพเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เวลา ๐๓.๕๓ น. สิริอายุได้ ๙๗ ปี ๕ เดือน ๑๘ วัน ๗๗ พรรษา

ผลงานหนังสือ ท่านมีผลงานการประพันธ์ที่รวบรวมเป็นหนังสือหลายเล่ม โดยเป็นหนังสือที่เกี่ยวข้องกับอัตชีวประวัติของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถระ เช่น ประวัติท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถระ, ปฏิปทาของพระอัฐงครรรมฐาน สายท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถระ หนังสือเกี่ยวกับธรรมะขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เริ่มต้นปฏิบัติ อาทิ ศาสนธรรมปลุกคนให้ตื่น, แวนส่องธรรม, ธรรมะในลิขิต หนังสือเกี่ยวกับธรรมะขั้นสูงสำหรับผู้ฝึกจิตตาวานาเพื่อมรรคผลนิพพานโดยเฉพาะ อาทิ ก้าวเดินตามหลัก ศาสนธรรม, รากแก้วของศาสนา, แสงโลก แสงธรรม นอกจากนี้ ยังมีหนังสือทั่วไปอีก เช่น รักชาติไทย ส่งเสริมสินค้าไทย, พระพุทธศาสนารักษาชาติไทย และพระมหากษัตริย์คือหัวใจของชาติไทย เป็นต้น

๗.๕.๓ คำสอนที่สำคัญของสำนักวัดป่าบ้านตาด

สำหรับวัดป่าบ้านตาดนี้ หลวงตาท่านเน้นย้ำถึงเรื่องมหาภัย ๕ ประเภทที่ไม่ให้พระเกี่ยวข้องเด็ดขาด คือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ วิดีโอ โทรศัพท์ เพราะเป็นอุปสรรคต่อการบำเพ็ญสมณ ธรรมโดยตรง อีกทั้งไฟฟ้า ก็ไม่ให้ต่อเข้ามาในวัด มีเพียงเครื่องปั่นไฟ เพื่อใช้ในบางกาล ที่ประชาชนมาทำบุญมาก เป็นกรณีพิเศษในวันสำคัญทางศาสนาเท่านั้น

กิจวัตรประจำวันหลักของพระเณรก็คือ การนั่งสมาธิภาวนา เดินจงกรม เพื่อฝึกสติปัญญา และชำระกิเลสตัวร้อนรุ่มกระวนกระวายภายในจิตใจให้เหือดแห้งไป พระในวัดนี้จะไม่รับกิจนิมนต์ ไปฉันในที่ต่างๆ เพื่อมีเวลาสำหรับบำเพ็ญเพียรภาวนาเพียงอย่างเดียว

หลวงตาได้ พยายามสอนพระเณรอยู่เสมอ ในเรื่อง ความเรียบง่าย มักน้อยสันโดษ การใช้สอย ปัจจัยสี่ที่ศรัทธาญาติโยมถวายมานั้น ให้เป็นไปด้วยความประหยัด ใช้สอยในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น หลายท่านที่ตั้งใจจะมากกราบหลวงตาที่วัด อาจจะแปลกใจหากไม่พบป้ายชื่อวัด แต่นั่นก็อาจจะทำให้หลายคนได้นึกคิดจาก ปริศนาธรรมนี้ว่า หลวงตาท่านทำมีความหมายอย่างไร หลายคนอาจจะตีความหมายไปต่างๆ นานา มีบางท่านตีความหมายนี้ ซึ่งดูเหมือนจะเข้าใจที่สุดว่า การเดินทาง ถ้าเดินตามแผนที่ที่บอกเป็นระยะ ว่าเส้นทางจะผ่านจุดที่สำคัญจุดไหนบ้าง เป็นลำดับ จนกระทั่งการเดินทางตามเส้นทางไปถึงจุดหมาย ถึงแม้จุดหมายจะไม่มีชื่อบอกก็ตาม ทุกคนที่เดินทางไปก็จะทราบเองว่าถึงจุดหมายหรือยัง ชื่อก็ไม่จำเป็นอีกต่อไป หรือเส้นทางไปสู่วิมุตตินิพพานก็เช่นกัน ปฏิบัติไปตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าวางไว้ เมื่อไปถึงแล้วก็ไม่จำเป็นจะต้องถามใครว่าถึงจุดหมายหรือไม่ ปริศนาธรรมนี้ อาจทำให้ผู้มีปัญญาทั้งหลายพอจะทราบได้ว่า หลวงตาท่านสอนอะไร ตั้งแต่เริ่มก้าวเข้ามาในวัดนี้...

๗.๕.๔ กิจกรรมสำคัญของสำนักวัดป่าบ้านตาด การช่วยเหลือสังคม

ด้านสาธารณสุข ท่านให้การสงเคราะห์ทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขในหลาย ๆ ด้าน ทั้งให้ปัจจัยซื้ออุปกรณ์การแพทย์ รถพยาบาล ที่ดิน สร้างและปรับปรุงตึกของโรงพยาบาล เป็นต้น รวมทั้งตั้งกองทุนและมูลนิธิหลายแห่งเพื่อช่วยเหลือคนพิการหรือผู้ป่วยไร้ยาก เช่น กองทุนช่วยเหลือผู้ป่วยที่ยากจนและไร้ที่พึ่ง มูลนิธิรวมเมตตาตามหาคุณ นอกจากนี้ ท่านยังให้ความอนุเคราะห์สถานพยาบาลต่าง ๆ กว่า ๒๐๐ แห่งทั่วประเทศ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศพม่าและลาวด้วย

สงเคราะห์หน่วยงานราชการ เนื่องจากท่านได้พิจารณาว่าหน่วยงานราชการต่าง ๆ มีหน้าที่โดยตรงในการช่วยเหลือ บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน ดังนั้น เมื่อหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น สถานีตำรวจภูธร สถานีรถไฟจังหวัด ทณฑสถานหญิง กรมราชทัณฑ์ มาขอความช่วยเหลือ ถ้าท่านพิจารณาเห็นสมควร ท่านก็จะช่วยเหลือเต็มที่ทั้งอาหารการกิน เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงการก่อสร้าง เป็นต้น นอกจากนี้ เมื่อเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ มากกราบท่าน ท่านก็มักแสดงธรรมเพื่อให้ออกคิดแก่เจ้าหน้าที่เหล่านั้น เช่น อย่ายึดติดลาภยศสรรเสริญ อย่ากินบ้านกินเมือง อย่าเห็นแก่ตัวให้เห็นประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง

โครงการช่วยชาติ โดยหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน ด้วยประเทศชาติกำลังประสบสภาวะวิกฤตการณ์เศรษฐกิจและสังคมตกต่ำ ทั้งทางธุรกิจ การงาน การเงิน และศีลธรรม อย่างร้ายแรง อย่างไม่เคยเป็นมาแต่กาลก่อน ประชาชนทั้งประเทศ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้น ไม่ว่าเศรษฐกิจ

คนมี คนจน ทุกอาชีพการงาน ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า ข้าราชการ พนักงานรับจ้าง คนงาน เกษตรกร ชาวสวน ชาวไร่ ชาวนา ทุกถิ่นฐาน ไม่ว่าจะเป็นคนในเมือง หรือในชนบท ต่างได้รับผลกระทบโดยถ้วนทั่วถึงกันทุกคน ประเทศชาติ ประชาชน ได้รับความเดือดร้อนกันไปทุกหย่อมหญ้า ทุกผู้คนต่างมีจิตใจท้อถอย สลดหดหู่ มีชาวผู้ลี้ภัยทางออกของชีวิตไม่ได้ ถึงกับต้องฆ่าตัวตาย มากขึ้น ร้ายแรงกว่านั้นก็ฆ่าตัวตายทั้งครอบครัว ในปัจจุบันดังเป็นที่ทราบกันอยู่

หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน เล็งเห็นถึงสภาวะความเดือดร้อนของประเทศชาติ สังคม และประชาชนทั่วไปดังกล่าว เกิดเมตตาจิตคิดสังสาร พยายามคิดพิจารณาหาทางช่วย คิดพิจารณาไปเท่าไร ก็ตีบตัน เห็นอยู่หนทางเดียว จึงสละตัวออกมาเป็นผู้นำทำโครงการที่จะช่วยประเทศชาติ ประชาชน ให้ชื่อโครงการว่า "โครงการช่วยชาติ โดยหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน" เพื่อเชิญชวนประชาชนช่วยกันบริจาค ทองคำ เงินดอลลาร์ เงินสกุลต่างประเทศ และเงินบาท เพื่อนำเข้า "โครงการช่วยชาติ โดยหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน" ช่วยกอบกู้สถานภาพของประเทศไทยที่กำลังประสบภาวะเศรษฐกิจและสังคมตกต่ำในปัจจุบัน ให้ฟื้นฟู ผ่านพ้นไปด้วยดี โดยเริ่มต้นเปิดโครงการมาตั้งแต่วันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๑

โครงการช่วยชาติได้รับเงินบริจาคเป็นปฐมฤกษ์เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นเงิน ๒,๕๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ และเริ่มดำเนินโครงการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารีทรงเป็นประธานเปิดโครงการ[๒๑] ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงวันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้มอบเงินเข้าคลังหลวงรวมทั้งสิ้น ๑๕ ครั้ง รวมเป็นทองคำแท่ง ๙๖๗ แท่ง ๑๒,๐๗๙.๘ กิโลกรัม หรือ ๓๘๘,๐๐๐ ออนซ์ ส่วนเงินตราต่างประเทศประมาณ ๑๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมเป็นเงินประมาณ ๑๕,๐๐๐ ล้านบาท

หลังหลวงตามหาบัวมรณภาพโครงการช่วยชาติยังดำเนินต่อและมอบเงินเข้าคลังหลวงครั้งที่ ๑๖ ซึ่งเป็นครั้งสุดท้าย เป็นทองคำแท่ง ๗๓.๖๔ แท่ง น้ำหนัก ๙๒๐.๕ กิโลกรัม ดังนั้น จึงมีทองคำแท่งบริจาคเข้าคลังหลวงรวม ๑,๐๔๐ แท่ง น้ำหนัก ๑๓,๐๐๐.๐๕ กิโลกรัม เป็นเงิน ๑๙,๑๘๘,๔๑๓,๒๘๐ บาท และเมื่อรวมกับเงินดอลลาร์สหรัฐที่นำเข้าคลังหลวงแล้ว ๑๐,๒๑๔,๖๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ หรือ ๓๐๖,๙๖๕,๐๗๓.๓๖ บาท จะมีมูลค่า ๑๙,๔๙๕,๓๗๘,๓๕๓ บาท

๗.๕.๕ สำนักวัดป่าบ้านตาด ผลทางสังคม

ทางด้านจิตใจ

๓.๑ เพื่อเผยแพร่ธรรมะแก่ผู้บริหาร ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และประชาชนไทย ให้เป็นขวัญ เป็นกำลังใจ นำไปประพฤติปฏิบัติ ขจัดความลุ่มหลง ฟุ้งเฟ้อ เหม่อเหิม ให้รู้จักพอเพียง ก็จะมีหลักใจ มีคุณธรรม มีศีลธรรม ในการดำรงชีวิตที่ถูกต้องดีงาม เป็นคนดี ละเว้นสิ่งไม่ดีทั้งหลาย ให้มีความขยันขันแข็ง มีความเข้มแข็งอดทน มัธยัสถ์ ประหยัด อดออม สืบไป อันจะยังประโยชน์ตน และประโยชน์ส่วนรวม ประเทศชาติก็จะรอดพ้นวิกฤตการณ์ไปได้

๓.๒ เพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชาติเราแต่ละกลุ่มละเหล่า หากได้ร่วมแรงร่วมใจพร้อมเพรียงกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันทั้งชาติ เสียสละเพื่อบ้านเมืองของเรา จะ ปรากฏ เป็นความงดงาม สมัครสมานสามัคคี สร้างศักดิ์ศรีตั้งงามแก่ชาติบ้านเมือง ช่วยผ่อนหนักเป็นเบา ให้ชาติของเราหลุดเล็ดลอด เป็นอิสระ มีความคงเส้นคงวาแน่นหนามั่นคงดังเดิม สร้างความผาสุกร่มเย็นให้เกิดแก่คนในชาติเราตลอดไป

๓.๓ เพื่อปลุกจิตสำนึกให้คนไทย เกิดความรักชาติ หวงแหนปกป้องในแผ่นดิน ทรัพยากรของชาติ ที่บรรพบุรุษกอบกู้รักษามาด้วยชีวิตและเลือดเนื้อ ให้ช่วยกันรักษาบ้านเมือง โดยสละทรัพย์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม คนละเล็กคนละน้อยตามกำลังความสามารถ และประหยัด กินของไทย ใช้ของไทย เทียวเมืองไทย ก็จะสามารถกอบกู้เศรษฐกิจ ประเทศไทยก็จะอยู่รอดปลอดภัย

๓.๔ เพื่อชี้ให้เห็นความผิดพลาดที่ผ่านมา อันเนื่องมาจาก ความโลภ ความลุ่มหลง ฟุ้งเฟ้อ เหน่อเหิม ไม่รู้จักพอ ให้เกิดความตื่นเนื้อตื่นตัว จะได้เป็นบทเรียนนำมาปรับปรุงแก้ไข เป็นแนวทางที่จะดำเนินชีวิตต่อไปในกาลข้างหน้า ชาติบ้านเมืองก็จะเป็นเช่นนี้อีก

๓.๕ เพื่อรักษาความมั่นคงของสถาบันที่เป็นหลักของชาติ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้คงอยู่ตลอดไปชั่ววันรันดร์

ผลที่จะได้รับของ โครงการช่วยชาติ โดยหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน ประชาชนไทย จะมีหลักใจ มีคุณธรรม มีศีลธรรม ในการดำรงชีวิตที่ถูกต้องดีงาม เป็นคนดี ละเว้นสิ่งไม่ดีทั้งหลาย เกิดความรักชาติ หวงแหนปกป้องในแผ่นดิน ทรัพยากรของชาติ ที่บรรพบุรุษกอบกู้รักษามาด้วยชีวิตและเลือดเนื้อ ช่วยกันรักษาบ้านเมือง ให้มีความขยัน ความเข้มแข็ง อดทน มัธยัสถ์ ประหยัด อุดม สืบไป อันจะยังประโยชน์ตน และประโยชน์ส่วนรวม ประเทศชาติก็จะรอดพ้นวิกฤตการณ์ไปได้ ชาติไทยของเราจะสถิตสถาพร มีความผาสุกร่มเย็นภายใต้ร่มเงา พระพุทธศาสนา และประสบความวัฒนาสถาพร ประชาชนอยู่ดี กินดี มีใช้ อุดมสมบูรณ์ มั่งคั่ง ด้วยทรัพย์สินเงินทองตลอดกาลนาน

๗.๖ วัดพระบาทน้ำพุ^{๔๒}

วัดพระบาทน้ำพุแห่งนี้เริ่มต้นรับรักษาและพิทักษ์ผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยโรคเอดส์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ และดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ริเริ่มโครงการคือเจ้าอาวาส พระราชวิสุทธิประชานาถ (อลองกต ติกขปัญโญ) การดำเนินการเกี่ยวกับโรคเอดส์มีสองส่วน ส่วนแรกคือรับดูแลรักษาผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วยโรคเอดส์ทั่วไปจากทั่วประเทศ ส่วนที่สองคือการรับอุปการะเด็กกำพร้าที่ได้รับผลกระทบโรคเอดส์จากบิดามารดา ทั้งสองส่วนอยู่ในการดูแลของวัดประมาณ ๒,๐๐๐ คน แบ่งเป็นเด็กประมาณ ๑,๓๐๐ คน ในแต่ละเดือนวัดจะมีค่าใช้จ่ายประมาณ ๔ ล้านบาท เป็นค่าใช้จ่าย

^{๔๒} วัดพระบาทน้ำพุ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org> [๙ กมพพันธ์ ๒๕๕๙].

ในส่วนของค่าอาหาร ยารักษาโรค ค่าบริหารจัดการภายในวัด และค่าเผาศพ ปัจจุบันได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลไทยเดือนละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนที่เหลือเป็นการรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ส่วนยาต้านไวรัสเอดส์และอาสาสมัครได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ

๗.๖.๑ การเกิดขึ้นของวัดพระบาทน้ำพุ

วัดพระบาทน้ำพุ หรือวัดพระพุทธรูปประทานพร เป็นวัดไทยตั้งอยู่เชิงเขาน้ำพุ หมู่ที่ ๓ ตำบลเขาสามยอต อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี มีพระราชวิสุทธิประชนานา (อลงกต ติกขปญโญ) เป็นเจ้าอาวาส วัดแห่งนี้รู้จักกันดีว่ามีรอยพระพุทธรูป เป็นสถานรักษาฟักพันธุ์ผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยโรคเอดส์ และเป็นที่ตั้งของมูลนิธิธรรมรักษ์ วัดพระบาทน้ำพุมีสิ่งสำคัญในวัดได้แก่ รอยพระพุทธรูปถูกครอบงำอยู่ใต้มณฑปโดยอยู่ห่างจากอาคารสำนักงานมูลนิธิธรรมรักษ์ประมาณ ๑๕๐ เมตร โครงการธรรมรักษ์นิเวศน์ที่ฟักพันธุ์และรักษาสำหรับผู้ป่วยโรคเอดส์ระยะสุดท้ายที่อาจจะกล่าวได้ว่ามีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ในอุโบสถมีพระประธานขนาดพระเพลากว้าง ๒๐ เมตร ยาว ๔๐ เมตร พร้อมด้วยพระอัครสาวก นอกจากนี้ในถ้ำบนเขาที่อยู่ในวัดภายในมีหลวงพ่อดำ ปางมารวิชัยสมัยอยุธยา และพระโพธิสัตว์ ๙ องค์ส่วนบนยอดภูเขาพระอุทัย โอโนโม สร้างหลวงพ่อดำขึ้นเมื่อพ.ศ. ๒๕๒๓

บทบาทในฐานะสถานพยาบาลผู้ป่วยโรคเอดส์ วัดแห่งนี้เริ่มต้นรับรักษาและฟักพันธุ์ผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยโรคเอดส์ครั้งแรกเมื่อพ.ศ. ๒๕๓๕ และดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ริเริ่มโครงการคือเจ้าอาวาส พระราชวิสุทธิประชนานา (อลงกต ติกขปญโญ) การดำเนินการเกี่ยวกับโรคเอดส์มีสองส่วน ส่วนแรกคือรับดูแลรักษาผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วยโรคเอดส์ทั่วไปจากทั่วประเทศ ส่วนที่สองคือการรับอุปการะเด็กกำพร้าที่ได้รับผลกระทบโรคเอดส์จากบิดามารดา ทั้งสองส่วนอยู่ในการดูแลของวัดประมาณ ๒,๐๐๐ คน แบ่งเป็นเด็กประมาณ ๑,๓๐๐ คน ในแต่ละเดือนวัดจะมีค่าใช้จ่ายประมาณ ๔ ล้านบาท เป็นค่าใช้จ่ายในส่วนค่าอาหาร ยารักษาโรค ค่าบริหารจัดการภายในวัด และค่าเผาศพ ปัจจุบันได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลไทยเดือนละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนที่เหลือเป็นการรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ส่วนยาต้านไวรัสเอดส์และอาสาสมัครได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ เกิดปัญหาทางการเงินของวัด เนื่องจากเงินทุนโดยเฉพาะที่ใช้เป็นค่ารักษาพยาบาลนั้นไม่เพียงพอ ได้เกิดขึ้นสองครั้งด้วยกัน โดยครั้งแรกเกิดขึ้นในช่วงวิกฤตทางการเงินในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่หลังจากได้รับการบริจาคเพิ่มมากขึ้น ทางวัดขึ้นสามารถผ่านวิกฤตนี้ไปได้ อีกครั้งในปีพ.ศ. ๒๕๔๙ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่ถดถอย และวิกฤตราคาน้ำมันเป็นเหตุให้ยอดเงินบริจาคลดลง อีกทั้งค่าใช้จ่ายสูงขึ้นเนื่องจากราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้วัดมีเงินไม่พอเพียงกับค่าใช้จ่าย แต่ด้วยการประชาสัมพันธ์ข่าวทั้งในประเทศและต่างประเทศทำให้ทางวัดได้รับการบริจาคจนสามารถพ้นวิกฤตทางการเงินไปได้อีกครั้งหนึ่ง

**ประวัติ พระราชวิสุทธิประชนาถ (อลงกต ติกขปญโญ) เจ้าอาวาสวัดพระบาทน้ำพุ
ต.เขาสามยอต อ.เมือง จ.ลพบุรี**

พระราชวิสุทธิประชนาถ (อลงกต ติกขปญโญ) เจ้าอาวาสวัดพระบาทน้ำพุ ต.เขาสามยอต อ.เมือง จ.ลพบุรี เกิดวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ ณ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี บิดาของท่านเป็นข้าราชการกรมทางหลวง ส่วนมารดาได้จากไปเมื่อท่านมีอายุเพียง ๓ ขวบ จากนั้นท่านได้รับการดูแลจากคุณย่า โดยใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบวินัยเคร่งครัดร่วมกับพี่น้องอีก ๕ คน

การศึกษา

พ.ศ. ๒๕๑๙	ปริญญาตรี สาขาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. ๒๕๒๒	ปริญญาโท สาขาวิศวกรรมเครื่องกล มหาวิทยาลัยแห่งชาติ ออสเตรเลีย
พ.ศ. ๒๕๓๑	นักธรรมชั้นโท สำนักเรียนวัดพระบาทน้ำพุ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

๗.๖.๒ กิจกรรมสำคัญของวัดพระบาทน้ำพุ

วัดพระบาทน้ำพุเริ่มต้นรับรักษาและฝึกฝนผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยโรคเอดส์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงสาธารณสุขและกรมศาสนา พร้อมทั้งได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการในช่วงการก่อตั้ง และดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมี พระอาทรประชนาถ (อลงกต ติกขปญโญ) เจ้าอาวาส เป็นผู้ริเริ่มโครงการ ซึ่งด้วยวัตถุประสงค์ที่ว่า สถานการณ์โรคเอดส์ในไทยเริ่มรุนแรงมากขึ้น มีผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมาก ขณะที่ทางรัฐบาลณรงค์ให้ความรู้ทำให้คนเกิดความกลัว หวังให้ป้องกันตนเองจากโรคเอดส์ แต่เป็นความผิดพลาดในการให้ความรู้ที่ไม่ถูกต้องในขณะนั้น ทำให้ผู้คนรังเกียจผู้ป่วยเอดส์จนเกิดปัญหาสังคม การดำเนินการเกี่ยวกับโรคเอดส์ มี ๒ ส่วน คือ

ส่วนแรก รับผิดชอบรักษาผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วยโรคเอดส์ทั่วไปจากทั่วประเทศ

ส่วนที่สอง รับผิดชอบต่อเด็กกำพร้าที่ได้รับผลกระทบโรคเอดส์จากบิดามารดา

ทั้งสองส่วนอยู่ในการดูแลของวัดประมาณ ๒,๐๐๐ คน แบ่งเป็นเด็กประมาณ ๑,๓๐๐ คน ในแต่ละเดือนวัดจะมีค่าใช้จ่ายประมาณ ๔ ล้านบาท เป็นค่าใช้จ่ายในส่วนของการอาหาร ยารักษาโรค

ค่าบริหารจัดการภายในวัด และค่าเผาศพ ปัจจุบันได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลไทยเดือน ละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนที่เหลือเป็นการรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ส่วนยาต้านไวรัสเอดส์และ อาสาสมัครได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศพ.ศ. ๒๕๓๕ ก่อตั้งโครงการธรรมรักษานิเวศน์ บ้านพักผู้ป่วยโรคเอดส์ระยะสุดท้าย ในปี ณ วัดพระบาทน้ำพุ ต.เขาสามยอต อ.เมือง จ.ลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างจิตสำนึกของสังคม ให้มีเมตตาและมนุษยธรรม ต่อผู้ป่วยเอดส์ที่ถูกทอดทิ้ง จากครอบครัวและสังคมให้ได้รับการดูแลช่วยเหลือ จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตให้ได้มีโอกาสสืบทอด หมายใจอย่างสงบสุข และไปสู่สุคติตามวิถีทางของชาวพุทธ

๗.๖.๓ ระเบียบการรับผู้ป่วย

ผู้ป่วยโรคเอดส์ที่จะเข้ารับการพักฟื้นที่วัดพระบาทน้ำพุ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น แต่ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

๑. ผู้ป่วยโรคเอดส์ระยะสุดท้าย
๒. ผู้ป่วยเอดส์ระยะสองที่ไร้ญาติ
๓. พ่อแม่บ้านแม่บ้านและเด็กที่ติดเชื้อเอดส์ทั้งครอบครัว
๔. เด็กติดเชื้อและเด็กผู้ป่วยด้วยโรคเอดส์ทุกระยะ
๕. เด็กกำพร้าที่บิดามารดาเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์
๖. คนชราที่ถูกหลอกลวงเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ขาดคนเลี้ยงดู

ปัญหาและอุปสรรค

- การขาดความร่วมมือจากภาครัฐ
- การไม่ให้ความสำคัญต่อปัญหาโรคเอดส์ของหน่วยงานต่าง ๆ
- การต่อต้านจากบุคคลที่มีเจตนาคิดเป็นลบต่อผู้ติดเชื้อหรือผู้ป่วยเอดส์
- การต่อต้านจากกลุ่มคนที่ไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ
- อื่น ๆ

๗.๖.๔ สำนักวัดพระบาทน้ำพุ ผลกระทบต่อสังคม

ด้วยสถานการณ์โรคเอดส์ที่ทวีความรุนแรงขึ้นในปัจจุบัน ทำให้มีผู้ป่วยที่ติดต่อเข้ารับ รักษาที่วัดพระบาทน้ำพุมากขึ้นด้วย ทำให้ปัญหาทางการเงินของวัด ค่าใช้จ่ายก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว เนื่องจากเงินทุนโดยเฉพาะที่ใช้เป็นค่ารักษาพยาบาลนั้นไม่เพียงพอ ชื่อเสียงของวัดพระบาทน้ำพุ ไม่ เพียงเป็นที่รับรู้ของคนไทยในประเทศในฐานะที่พึ่งพิงของผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวี แต่ยังเป็นที่ยอมรับอย่าง กว้างขวางของชาวโลกด้วย แต่วิกฤตการณ์การเงินในช่วงหลังที่รายจ่ายไม่สมดุลกับรายรับ กลายเป็น ปัญหาหนักใจของ 'พระอาจารย์อลงกต' ผู้อุทิศชีวิตเพื่อผู้ติดเชื้อที่จะต้องหาแนวทางการพึ่งพาตนเอง อย่างยั่งยืน โดยเตรียมตั้งโรงงานขนาดเล็กรับงานผลิตชิ้นส่วนรองเท้าและตัดเย็บเสื้อผ้าจากผู้ผลิตราย ใหญ่ รองรับรายจ่าย ๑.๒๕ ล้านบาทต่อเดือน เพียงหวังให้ผู้ป่วยที่ถูกญาติมิตรและสังคมขับไล่ที่ที่พัก

พิกในวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ค่าใช้จ่ายเกินรายรับในช่วงกลางปีที่ผ่านมาทางวัดพระบาทน้ำพุซึ่งรับอนุเคราะห์ผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวีที่ไม่สามารถอยู่กับครอบครัวหรือถูกคนรอบข้างขับไล่จนไม่สามารถอยู่ในสังคมได้ ต้องประสบกับวิกฤตการเงินเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่เริ่มชะลอตัวทำให้ยอดเงินบริจาคลดลงจนน่าตกใจและคาดว่าจะจะต้องปิดรับผู้ป่วยใหม่ในไม่ช้านี้ ด้วยลำพังภาระค่าใช้จ่ายที่ทางวัดต้องแบกรับถึงเดือนละ ๑,๒๕๐,๐๐๐ บาท ก็ดูจะหนักเกินกำลังเพราะช่วงนั้นเงินบริจาคที่เข้ามามีเพียงเดือนละ ๒๐๐,๐๐๐ บาทเท่านั้น ทำให้พระอุดมประชากร หรือ 'พระอาจารย์อลงกต' เจ้าอาวาสวัดพระบาทน้ำพุ จ.ลพบุรี ต้องตระเวนออกบิณฑบาตและเดินทางมายังกรุงเทพฯ เพื่อขอรับบริจาคทุกสัปดาห์ ชนิดที่เรียกว่าในหนึ่งสัปดาห์นั้นหลวงพ่อก็มีเวลาอยู่ที่วัดในวันอาทิตย์เพียงวันเดียวเท่านั้น ด้วยหวังเพียงประทังชีวิตผู้ป่วยโรคเอดส์ ๒๘๓ ชีวิต รวมทั้งเด็กกำพร้าซึ่งพ่อแม่เสียชีวิตเพราะโรคเอดส์ที่หลวงพ่อดูแลอุปการะไว้ ปัจจุบันทางวัดมีค่าใช้จ่ายสูงมาก ทั้งค่าอาหาร ค่ายาและเวชภัณฑ์ ค่าน้ำ-ไฟและโทรศัพท์ ค่าพาหนะ เงินเดือนพนักงาน ซึ่งแม้แต่ละคนจะได้ค่าตอบแทนไม่มากนักแต่เมื่อรวมทุกฝ่ายแล้วก็ไม่ใช่ใช่น้อยทีเดียว นอกจากนั้นยังมีค่าสมุดหนังสือของเด็กกำพร้าที่หลวงพ่อส่งเรียนด้วย "ทางวัดพระบาทน้ำพุให้การดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์ในนามมูลนิธิธรรมรักษ์ ซึ่งจะแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ โครงการ ๑ ซึ่งอยู่ภายในวัดพระบาทน้ำพุ ที่อำเภอเมือง จ.ลพบุรี เป็นพื้นที่สำหรับผู้ป่วยที่อาการหนักหรือผู้ป่วยระยะสุดท้าย และโครงการ ๒ อยู่ที่อำเภอหนองม่วง จ.ลพบุรี สำหรับผู้ป่วยที่ร่างกายฟื้นฟูแข็งแรงแล้ว ซึ่งในส่วนนี้ยังเป็นที่ตั้งของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๓ ซึ่งหลวงพ่อดูแลก่อตั้งขึ้นเพื่อการศึกษาแก่เด็กกำพร้าที่พ่อแม่เสียชีวิตเพราะโรคเอดส์ โดยเปิดสอนตั้งแต่อนุบาล ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ คือ เด็กๆพวกนี้ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนปกติได้เพราะสังคมรังเกียจที่พ่อแม่ติดเอดส์ ท่านก็เลยต้องตั้งโรงเรียนขึ้นมารองรับเพื่อให้เด็กเหล่านี้มีการศึกษาจะได้สามารถพึ่งพาตัวเองต่อไปได้

นอกจากจะดูแลรักษาตามอาการแล้ว หลวงพ่อท่านก็พยายามฟื้นฟูทั้งสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ป่วย มีการฝึกอาชีพให้ เช่น เย็บผ้า ประดิษฐ์ดอกไม้ ซึ่งเป็นงานเบาที่ผู้ป่วยสามารถทำได้ เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีกำลังใจที่จะต่อสู้กับโรคร้าย และหากพร้อมจะกลับไปอยู่ในสังคมภายนอกก็จะได้อาชีพเลี้ยงตัวต่อไป บางคนก็แข็งแรงพอที่ทำงานได้ก็จะให้เขาช่วยงานเล็กน้อยๆ เช่น โบกรถ ประดิษฐ์ของที่ระลึกออกจำหน่าย เพื่อให้เขาเห็นคุณค่าของตัวเอง

สรุป

วัดพระบาทน้ำพุเริ่มต้นรับรักษาและพักฟื้นผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยโรคเอดส์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงสาธารณสุขและกรมศาสนา พร้อมทั้งได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการในช่วงการก่อตั้ง และดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมี พระอาหารประชานาถ (อลงกต ติกุขปญโญ) เจ้าอาวาส เป็นผู้ริเริ่มโครงการ แม้สถานการณ์ตอนนี้จะเริ่มดีขึ้น แต่ก็ไม่อาจแน่ใจได้ว่าวัดพระบาทน้ำพุจะไม่ต้องกลับไปเผชิญกับปัญหาดังกล่าวอีก ดังนั้นพระอาจารย์

อลงกตจึงมีแนวคิดที่จะสร้างรากฐานทางการเงินของมูลนิธิธรรมรักษ์ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอชไอวีมากกว่า ๑๐ ปี ให้มั่นคงขึ้นเพื่อที่จะให้วัดสามารถพึ่งพาตัวเองได้โดยไม่ต้องรอคอยเงินบริจาค โดยกำลังเตรียมที่จะตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กเพื่อรับงานผลิตสินค้าประเภทเสื้อผ้าและรองเท้าจากผู้ผลิตรายใหญ่ รวมทั้งจะจัดสรรพื้นที่เพื่อทำการเกษตรเพื่อนำผลผลิตที่ได้มาบริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้ต่อไป

บางคนอาจมองว่าเหตุใดพระภิกษุรูปนี้จึงเข้ามารับอุปการะผู้ป่วยโรคเอดส์และเด็กที่ได้รับผลกระทบ สิ่งเหล่านี้ใช่กิจของสงฆ์หรือไม่ แต่ในมุมมองของท่านแล้วกลับเห็นว่าการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อที่ไร้ที่พึ่งพิงและถูกสังคมไล่ต้อนจนไร้ที่ยืนนั้นเป็นความเมตตาที่ไม่ว่าพระหรือบุคคลทั่วไปพึงมีให้แก่เพื่อนมนุษย์ บ่อยครั้งที่พระอาจารย์อลงกตและเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิธรรมรักษ์ต้องพบเจอกับภาพสะเทือนใจและอดไม่ได้ที่จะยื่นมือเข้าไปประคองร่างที่ไร้เรี่ยวแรงเหล่านี้ นอกจากผู้ป่วยที่เข้ามาขออาศัยวัดเพราะถูกญาติๆ และสังคมรังเกียจแล้ว ก็มีผู้ป่วยจำนวนไม่น้อยที่ญาติๆ นำมาทิ้งไว้ที่วัดและมีญาติน้อยคนนักที่จะตามมาดูแลจนวาระสุดท้ายของพวกเขา

ขณะที่พระอาจารย์อลงกตก็พบเจอกับภาพสะเทือนใจไม่แพ้กัน แม้ท่านจะใช้หลักธรรมในการมองปัญหาและความเป็นไปของโลกที่วนเวียนอยู่แค่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย แต่บางครั้งท่านก็อดรู้สึกเศร้าใจไม่ได้ โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ป่วยซึ่งร่างกายแข็งแรงพอที่จะกลับไปอยู่กับครอบครัวได้แต่เมื่อไปถึงบ้านกลับถูกญาติๆ ปฏิเสธที่จะให้อยู่ร่วมชายคา ทำให้ผู้ป่วยต้องซมซานกลับมาวัดพระบาทน้ำพุและฆ่าตัวตายเพื่อหนีความโหดร้ายของสังคม วอนสังคมอย่าซ้ำเติมแรงผลักดันที่ทำให้ผู้ป่วยโรคเอดส์ต้องเข้ามาพึ่งพิงวัดพระบาทน้ำพุก็คือกระแสของสังคมที่นอกจากจะไม่ยอมรับผู้ป่วยแล้วยังซ้ำเติมพวกเขาด้วยการแสดงท่าทีรังเกียจและขับไล่ไม่ให้อยู่ในชุมชน

๗.๗ วัดถ้ำกระบอก^{๔๓}

สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก เป็นสำนักหนึ่งที่เกิดจากอิทธิพลของความเชื่อในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบางประการ แล้วพยายามแปรพุทธธรรมมาเป็นงานสังคมสงเคราะห์ซึ่งได้แก่การรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยความเชื่อมั่นศรัทธาในทางศาสนา^{๔๔} สำนักนี้ปกติมักย้าด้านการปฏิบัติก็มีพื้นฐานโดยการพึ่งสัจจะ ถือสัจจะ ฉนอาหารหนเดียว ไม่ขึ้นรถ และทำหน้าที่ด้านสังคมสงเคราะห์โดยเฉพาะพวกติดยาเสพติด ซึ่งทำการรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยสมุนไพร^{๔๕}

^{๔๓} พระมหาสุรศักดิ์ ปจจนตเสโน, ประวัติพระพุทธศาสนา, หน้า ๒๒๖

^{๔๔} ภักทพร สิริกาญจน, “ขบวนการทางศาสนากับปัญหาสังคมปัจจุบัน”, หน้า ๑๔๒ – ๑๔๓.

^{๔๕} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปีภาค ๑, (กรุงเทพฯ : การศาสนา, ๒๕๒๕), หน้า ๓๘๑.

๗.๗.๑ การเกิดขึ้นของสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก

สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก ตั้งอยู่ ณ ตำบลขุนโขลน อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยพระอาจารย์จำรูญ ปานจันทร์ และพระอาจารย์จำเรญ ปานจันทร์เดิมสำนักนี้เป็นที่ประกาศลัทธิสัจจะโลกุตตระของนางเมี้ยน ปานจันทร์ ซึ่งถือบวชและนุ่งห่อผ้าเช่นเดียวกันพระสงฆ์ เพราะนางถือว่าพระพุทธรเจ้าได้เคยอุปสมบทให้สตรีเป็นภิกษุณีและสามเณรีได้นางเมี้ยน ปานจันทร์ เมื่อบวชแล้วได้สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนว่าตนเองได้บรรลุฌานชั้นโลกุตตระ สามารถแสดงอภินิหารบางอย่างให้บุคคลบางกลุ่มหลงเชื่อ และขึ้นที่เขาถ้ำกระบอก อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี สถาปนาตนเองเป็นภิกษุณี ได้พาสาธุศิษย์จำนวนมากเดินทางออกจากถ้ำกระบอก จังหวัดสระบุรี เข้ามากรุงเทพฯ เพื่อประกาศและเผยแพร่วรรณกรรมโลกุตตระเดินทางมาถึงบางเขน ทางรถไฟผ่านนัก ภริยเวณวัดพระศรีมหาธาตุ และได้ดำเนินการให้สลายตัวเสียก่อน เมื่อนางเมี้ยนได้ถึงแก่กรรมแล้ว พระจำรูญปานจันทร์ ผู้หลาน (บางแห่งว่าเป็นบุตร) ได้ดำเนินการต่อมาจนถึงปัจจุบัน^{๔๖}

สำหรับพระอาจารย์จำรูญ ปานจันทร์ เกิดในปี พ.ศ. ๒๔๖๙ ณ หมู่บ้านบางลี อำเภอบางบาล จังหวัดลพบุรี เป็นบุตรหมอแผนโบราณ เมื่ออายุ ๗ ขวบ ได้ไปอยู่กับลุงและป้าผู้ตั้งร้านขายยาอยู่ในกรุงเทพฯ เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ แล้วได้รับราชการที่กองประปา ต่อมารับราชการเป็นตำรวจในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ได้รับรางวัลจากกรมตำรวจในฐานะเป็นตำรวจดีเด่นในการจับผู้ร้าย แต่ในการเป็นตำรวจมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในใจเสมอ สุดท้ายจึงตัดสินใจลาออกต่อมามีคำแนะนำจากป้า คือ นางเมี้ยน ปานจันทร์ ให้ศึกษาธรรมจนมองเห็นข้อเท็จจริงของชีวิต จึงมีจิตใจอยากบวชเป็นพระภิกษุ โดยมองเห็นชีวิตเป็นพระจะช่วยทำประโยชน์ให้สังคมได้อย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน ดังนั้นจึงได้อุปสมบทในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ณ วัดคลองเม้าธรรมโกศล จังหวัดลพบุรี ได้รับฉายาว่า “โสรัจจกส” จากนั้นได้สมาทานธุดงค์ เดินทางไปปฏิบัติธรรมหลายจังหวัด และได้มาตั้งสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอกในที่สุด^{๔๗}

เดิมสำนักนี้จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประกาศลัทธิสัจจะโลกุตตระของนางเมี้ยน ปานจันทร์ หลังจากนางเมี้ยนถึงแก่กรรม พระอาจารย์จำรูญใช้สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอกเป็นสถานที่ดำเนินงานสังคมสงเคราะห์รักษาผู้ติดยาเสพติดในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ พระอาจารย์จำรูญ ปานจันทร์ได้รับรางวัลแม่โขง สาขาบริการชุมชน ซึ่งทำให้สำนักของท่านโด่งดังไปทั่วโลก และเป็นครั้งแรกของไทยที่พระภิกษุในพระพุทธศาสนาได้รับรางวัลระดับนานาชาติเช่นนี้

^{๔๖} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี

^{๔๗} จินดา จันทร์แก้ว, “ขบวนการสงฆ์ในปัจจุบัน”, หน้า ๑๐๘.

๗.๗.๒ คำสอนสำคัญของสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก

คำสอนสำคัญหรือที่เรียกว่า “หัวใจ” ของสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอกอยู่ที่การถือสัจจะจึงมีชื่อเรียกว่า สำนักสัจจะโลกุตตระ ยึดถือหลักสัจจะ คือความตั้งใจจริงที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ลุล่วง พระสงฆ์ในสำนักต้องมีสัจจะเบื้องต้น ๙ ข้อ คือ^{๔๘}

๑. การบวชต้องมีระยะเวลาแน่นอน เช่น ๓ เดือน ๖ เดือน หรือ ๑ ปี หรือตลอดชีวิตเมื่อใดตั้งใจแล้ว ต้องบวชให้ครบกำหนด

๒.ฉันอาหารเพียงมือเดียว ในช่วงเวลาเช้าถึงเที่ยง หลังเที่ยงแล้ว ฉันได้เฉพาะน้ำดื่มและยารักษาโรคเท่านั้น

๓. ห้ามใช้พาหนะทุกชนิดในการเดินทาง

๔. ห้ามรับเงินและทอง เงินนำมาถวายพระต้องวางไว้ที่พื้น และมีไวยาวัจกร (ผู้ทำหน้าที่เบิกจ่ายเงินแทนพระสงฆ์) เป็นผู้รับดำเนินการ

๕. ห้ามรับสิ่งของต่าง ๆ นอกจากเพื่อวัตถุประสงค์ของหมู่คณะ

๖. พระภิกษุต้องอยู่กับหมู่คณะ จะเดินทางตามลำพังไม่ได้

๗. พยายามชำระจิตใจให้บริสุทธิ์เพื่อเข้าถึงความมีศรัทธาในพระศาสนาและชีวิตพรหมจรรย์

๘. การกระทำใดก็ตามต้องผ่านการเห็นชอบของหมู่คณะอย่างเป็นเอกฉันท์จะกระทำเองมิได้

๙. นั่งภาวนาและสนทนาธรรมทุกวัน

นอกจากหลักปฏิบัติข้างต้นทั้ง ๙ ข้อ ซึ่งถือว่าเป็นสัจจะเบื้องต้นที่สมาชิกของสำนักต้องปฏิบัติแล้ว สำนักสงฆ์แห่งนี้ยังถือว่า “การทำงานทุกชนิดคือการปฏิบัติธรรม” ถ้างานนั้นมีเป้าหมายในทางดีไม่ว่าจะเป็นงานเพื่อส่วนตัวหรือส่วนรวม ถือว่าเป็นบุญกุศลเช่นเดียวกัน ดังนั้นทุกคนจึงอยู่กันด้วยการทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวมและการบำเพ็ญสมาธิภาวนาเพื่อส่วนตน ที่สำคัญการบำเพ็ญกุศลกับการปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งแยกกันไม่ได้ เราต้องบำเพ็ญกุศลเพื่อเพิ่มบารมีทุกรูปแบบไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติธรรม จนกว่าจะบรรลุความเป็นอรหันต์ในที่สุด ภายใต้หลักการที่ว่า “สัจธรรมนำไปสู่โลกุตตระ” หรือ “การปฏิบัติธรรมที่ถูกต้องเท่านั้น จะนำไปสู่โลกุตตระภาวะ” เช่นเดียวกับพุทธสาวกทั้งหลายในอดีตและปัจจุบัน^{๔๙}

^{๔๘} ภัทรพร สิริกาญจน, “ขบวนการทางศาสนากับปัญหาของสังคมปัจจุบัน”, หน้า ๑๔๓.

^{๔๙} คณินนิตย์ จันทบุตร, สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, หน้า ๑๗๙.

๗.๗.๓ กิจกรรมสำคัญของสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก

นอกจากมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแผ่หลักสัจจะโลกุตตระแล้ว ยังได้ดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมากนั่นก็คือ การรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยไม่คิดมูลค่า นับเป็นการบำเพ็ญประโยชน์อย่างสูงต่อพหุชน

ในการรักษาผู้ติดยาเสพติด สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอกได้ใช้การถือสัจจะเป็นหลักสำคัญในการรักษา กล่าวคือ เบื้องต้นพระภิกษุผู้ทำการรักษาจะอธิบายเรื่องสัจจะที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เพื่อให้ผู้รับการรักษาทราบจนเป็นที่เข้าใจ หากผู้เข้ารับการรักษาสัจจะไม่ได้ก็หมดสิทธิ์ที่จะรับการ รักษาต่อมาพระภิกษุผู้ทำการรักษาจะให้ผู้ป่วยทำพิธีสัจจะโดยกล่าวบูชาพระรัตนตรัย และตั้งสัจจะว่า ข้าพเจ้าขอถวายสัจจะว่าจะไม่สูบ ไม่เสพฝิ่น เฮโรอีน มอร์ฟิน กัญชา กระต่อม ผงขาว ยาเม็ดเสพติด ทุกชนิด ตลอดชีวิต หลังจากรับสัจจะแล้ว ๕ วันแรกผู้ป่วยจะรับยาสมุนไพรเพื่อตมกินติดต่อกัน เมื่อ ร่างกายกลับสู่สภาพปกติ ในขณะที่ทำงานพระสงฆ์จะอบรมสั่งสอนให้เห็นความจริงของชีวิต และการ ดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล เมื่อครบ ๑๐ วัน ผู้ป่วยเริ่มหายจำอาการติดยา จึงให้ผู้ป่วยเริ่มโครงการฝึก อาชีพ เช่น การเกษตร ตัดเย็บเสื้อผ้า และซ่อมเครื่องยนต์เป็นต้น^{๕๐}

๗.๗.๔ สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก : ผลกระทบต่อสังคม

ด้วยเหตุที่สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอกได้ดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็น อย่างมาก ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาหลายประการที่ควรนำมากล่าวในที่นี้คือ ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ – ๒๕๐๘ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มอบหมายให้ พล.อ.ทวิ จุลละทรัพย์ ประธาน ก.ร.ป. กลางเป็นผู้ จัดซื้อที่ดินถวาย และสร้างอาคารรักษาให้ด้วย ต่อมาได้มีผู้มองเห็นประโยชน์ จึงร่วมกันซื้อที่ดิน และ ช่วยกันสร้างอาคารต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ที่มาเลิกยาเสพติดเพิ่มขึ้นอีก ปัจจุบันมีอาณาเขตรวม ทั้งสิ้น ๑๐๘ ไร่ โดยใช้เป็นที่ปลูกอาคารรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษ และใช้เป็นสถานที่ทำการ เพาะปลูก เพื่อส่งเสริมอาชีพผู้ติดยาเสพติดให้โทษ และให้ผู้รักษาแล้วได้ฝึกกายภาพบำบัด เพื่อจะได้ เกิดความเพลิดเพลินและลืมเรื่องยาเสพติดให้โทษด้วย^{๕๑}

ผลจากการดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมของสำนักสงฆ์แห่งนี้ ทำให้เกิดสาขา อีกหลายแห่งในจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ ๑) สำนักสงฆ์เรไรบูรณะสัจจะบันดาล ตำบลสีบัวทอง อำเภอก แสงหา จังหวัดอ่างทอง ๒) สำนักสงฆ์นาครังคะโลกุตตระ บ้านดอนกลาง ตำบลธาตุ อำเภอมาริน ขำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ๓) สำนักสงฆ์สัจจโลกุตตระ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ๔) สำนักสงฆ์สัจจะโลกุตตระ อำเภอลำนาถราชบุรี จังหวัดลพบุรี และ ๕) สำนักสงฆ์ถ้ำผาเสด็จ อำเภอ แก่งคอย จังหวัดสระบุรี สาขาของสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอกเหล่านี้ มุ่งบำเพ็ญกิจกรรมอันเป็นประโยชน์

^{๕๐} ภัทรพร สิริภาณจน, “ขบวนการทางศาสนากับปัญหาของสังคมปัจจุบัน”, หน้า ๑๔๓ – ๑๔๔.

^{๕๑} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ภาค ๑ , หน้า ๓๘๓ – ๓๘๔.

ต่อสังคม เช่น สร้างถนน สะพาน ฯลฯ ตลอดจนแจกพันธุ์ไม้ในทางเกษตรกรรม แม้เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาวัตถุมากกว่าจิตใจ แต่ก็นับว่าส่งผลพระบาทต่อเชิงพัฒนาอย่างแท้จริง

สรุป สำนักสงฆ์ถ้ากระบอกก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยพระอาจารย์จำรูญ ปานจันทร์และพระอาจารย์เจริญ ปานจันทร์ เพื่อใช้เป็นที่รักษาผู้ติดยาเสพติด คำสอนสำคัญของสำนักนี้ที่ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คือการรักษาสังฆะดังนั้นก็จะมีชื่อเรียกสำนักนี้ว่า สำนักสังฆะโลกุตตระสำนักสงฆ์แห่งนี้ได้บำเพ็ญกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นอย่างมาก ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ พระอาจารย์จำรูญ ปานจันทร์ ได้รับรางวัลแมกไซไซ สาขาบริการชุมชน เป็นเหตุให้สำนักของท่านโด่งดังไปทั่วโลก มีผู้กล่าวถึงการเกิดขึ้นของสำนักสงฆ์แห่งนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า “การเกิดขึ้นของสำนักสงฆ์ถ้ากระบอกแสดงให้เห็นวัตรปฏิบัติของสงฆ์ในอีกลักษณะหนึ่ง นอกจากการสั่งสอนศีลธรรมและบำเพ็ญเพียรภาวนา แต่เป็นการมุ่งพัฒนาชุมชนเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลกในปัจจุบัน อันเป็นแนวทางแบบพุทธมหายานที่ประพุดิตตนเป็นพระโพธิสัตว์ ช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่าการเพียรเพื่อบรรลุเป็นพระอรหันต์แต่ลำพังตามแนวเถรวาททั่วไป”^{๕๒}

สรุปท้ายบท

หลังจากที่เราได้ศึกษาขบวนการและองค์กรใหม่ ๆ ทางพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบันแล้ว จะเห็นว่าแต่ละสำนักล้วนเกิดขึ้นจากสาเหตุ และมีวัตถุประสงค์หลายประการ มีคำสอนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ มีกิจกรรมหลากหลายที่บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม คำสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่แต่ละสำนักบำเพ็ญอยู่นั้นล้วนส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศบางสำนักก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักในเองคำสอน และการตีความพระธรรมวินัยอย่างไรก็ตามทุกสำนักและขบวนการที่นำมาศึกษา ณ ที่นี้ ล้วนพยายามที่จะเผยแผ่ธรรมและช่วยคนเข้าถึงธรรมให้มากที่สุด เพื่อจรรโลงโลกสังคมและโลกให้ดีขึ้นและเกิดสันติสุข

นอกจาก ๗ สำนักที่นำกล่าวมา ณ ที่นี้แล้ว ยังมีสำนักหรือองค์กรใหม่ ๆ ทางพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอีกหลายแห่ง ที่ควรนำมาศึกษาและวิจัยในเชิงลึกเช่น สำนักปฏิบัติธรรมของคุณแม่สิริ กรินชัย เป็นต้น การศึกษาวิจัยองค์กรเหล่านี้ มิใช่เพื่อค้นหาข้อบกพร่องหรือส่วนเสีย แต่เพื่อทำความเข้าใจกันและกันในฐานะ เป็นคนไทยเป็นชาวพุทธและเพื่อความเจริญดำรงมั่นของพระพุทธศาสนานั่นเอง

^{๕๒}ภัทรพร สิริกาญจน, ขบวนการทางศาสนากับปัญหาของสังคมปัจจุบัน, หน้า ๑๔๔.

คำถามท้ายบท

๑. อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดขบวนการและองค์กรใหม่ ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย อธิบายพร้อมยกตัวอย่าง
๒. จงอธิบายกิจกรรมสำคัญของขบวนการและองค์กรใหม่ ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย พร้อมยกตัวอย่างมา ๓ สำนัก
๓. จงอธิบายแนวคิด กิจกรรม และผลกระทบต่อสังคมของสำนักสวนโมกขพลาราม
๔. จงอธิบายแนวคิด กิจกรรม และผลกระทบต่อสังคมของสำนักสันติอโศก
๕. จงอธิบายแนวคิด กิจกรรม และผลกระทบต่อสังคมของสำนักวัดพระธรรมกาย
๖. จงอธิบายแนวคิด กิจกรรม และผลกระทบต่อสังคมของสำนักวัดหนองป่าพง
๗. จงอธิบายแนวคิด กิจกรรม และผลกระทบต่อสังคมของวัดป่าบ้านตาด
๘. จงอธิบายแนวคิด กิจกรรม และผลกระทบต่อสังคมของวัดพระบาทน้ำพุ
๙. จงอธิบายแนวคิด กิจกรรม และผลกระทบต่อสังคมของสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ปีภาค ๑**, (กรุงเทพฯ : การศาสนา, ๒๕๒๕).

คะนิงนิธย์ จันทบุตร, **สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**, (กรุงเทพฯ : หจก. ภาพพิมพ์, ๒๕๓๒).

จินดา จันท์แก้ว, “ขบวนการสงฆ์ในปัจจุบัน”, ในเอกสารการสอนชุดวิชา ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๙).

จินดาจันท์แก้ว, **ศาสนาปัจจุบัน**, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒).

บันทึกจากประสบการณ์ส่วนตัวที่มีโอกาสไปบรรยายวิชา ปัญหาพระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน แต่พระนิสิต ณ สถาบันธรรมกายนานาชาติ หรือ D.I.U. เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖.

พระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตโต), **เพื่อความเข้าใจปัญหาโพธิรักษ์**, (รวมทั้งบทความพิเศษ และบทพิสูจน์), (กรุงเทพฯ : มุลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๓).

พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต), **กรณีธรรมกาย บทเรียนเพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาและสร้างสรรค์สังคมไทย**, (กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๒), และ ดู ศ.น.พ. ประเวศ วะสี, สัทธรรมกายกับบทบาทของสังคมไทย, กรุงเทพฯ : สมาคมศิษย์เก่ามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) อ้างในภัทรพร สิริกาญจน์, “สำนักสันติอโศก ความเปี่ยมมาและบทบาททางศาสนาในสังคมไทย”, ะ

พระโพธิญาณเถร (ชา สภทฺโท), **นอกเหนือผล**, หน้า ๖๐, อ้างในคะนิงนิธย์ จันทบุตร,สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : หจก.ภาพพิมพ์, ๒๕๓๒).

พระมหาวินัย ผลเจริญ, “การศึกษาแนวคิดและขบวนการประชาสังคมของพุทธศาสนาในสังคมไทย (หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ – ปัจจุบัน)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔).

พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนฺตเสโน. **ประวัติพระพุทธศาสนา บทที่ ๑๑ ขบวนการและองค์กรใหม่ๆ ทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

ภัทรพร สิริกาญจน์, “ขบวนการทางศาสนากับปัญหาสังคมปัจจุบัน” ในความรู้พื้นฐานทางศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖).

ภัทรพร สิริกาญจน, “สำนักสันติอโศก ความเป็นมาและบทบาททางศาสนาในสังคมไทย” ในวารสารพุทธศาสนศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑, (มกราคม – เมษายน).

ภัทรพร สิริกาญจน, “สำนักสันติอโศก ความเป็นมาและบทบาททางศาสนาในสังคมไทย” ในวารสารพุทธศาสนศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑, (มกราคม – เมษายน).

[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.asoke.info/01Religion/Buddhastan/santi-asoke/santinakon01.html>. (๒๙ มกราคม ๒๕๕๙)

[ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.dhammadownload.com/> [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].

<https://th.wikipedia.org/wiki/วัดพระธรรมกาย>

[ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://manager.co.th/Crime/ViewNews.aspx?NewsID=9600000016155> [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].

[ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.watnongpahpong.org/prawatwnpp.php> [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].

[ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.luangta.com/resume/wat_history.php [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].

[ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.tnews.co.th/contents/207993> [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].

วัดพระบาทน้ำพุ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org> [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙].